

T.C MEF ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AVRUPA BİRLİĞİ GÜVENLİK POLİTİKALARI'INDA
TERÖRİZM İLE MÜCADELE'NİN YERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Doğancan Bay

Ana Bilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Program Adı: Uluslararası Güvenlik ve Strateji Çalışmaları

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu

2020

Dr. Öğr. Üyesi Hande Karadağ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

Prof. Dr. Ayşegül Kibaroğlu
Anabilim Dalı Başkanı

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu
Danışman

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu
Mef Üniversitesi

Doç. Dr. Beken Saatçioğlu
Mef Üniversitesi

Prof. Dr. Sinem Akgül Açıkmeşe
Kadir Has Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
KISALTMALAR.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
GÖRSEL LİSTESİ	vi
GİRİŞ	1
AB'YE GÖRE TERÖRİZMİN TANIMI	2
TERÖR VE TERÖR ÖRGÜTÜ KAVRAMLARINA AB'NİN BAKIŞ AÇISI	3
1. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ'NDE AVRUPA'DA TERÖRİZMİN YERİ.....	4
1. 1. Avrupa Güvenliğinde Terörizm Tehdidinin Yükselişi Ve Avrupa Güvenlik Savunma Politikasına Etkileri (1969 – 1972)	5
1. 1. 1. Piazza Fontana Terör Saldırısı (1969)	5
1. 1. 2. Swissair Flight 330 Terör Saldırısı (1970)	6
1. 1. 3. Gökyüzünde Terörizm: Aynı Anda Dört Uçak Kaçırma Olayı	7
1. 1. 4. DC-9 Uçağı Bombalı Saldırısı (1972)	9
1. 1. 5. Münih Katliamı (1972)	10
1. 2. Münih Katliamı ve Sonrası Avrupa'da Terörizm (1972 - 1975).....	12
1. 2. 1. Carrero Blanco Suikastı (1973)	12
1. 2. 2. Leonardo Da Vinci Havalimanı Saldırıları (1973)	14
1. 2. 3. Italicus Express Bombalı Saldırısı (1974)	14
1. 2. 4. TWA Uçağı Saldırısı (1974)	15
1. 2. 5. Rolando Kafeteryasına Bombalı Saldırısı (1974)	16
1. 3. Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı'nın Kurulması (1975)	17
1. 4. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasında Terörizme Karşı Kurulan İlk Kurum: TREVI (1975)	18
1. 4. 1. TREVI'nin Önemi ve İşlevi	19
1. 4. 2. TREVI'nin Kurulmasının Maksudı	20
1. 4. 3. TREVI'nin Çalışma Grupları	20
1. 5. TREVI'nin Kurulmasından Schengen Antlaşması'na Kadar Avrupa'nın Güvenlik Ve Savunma Politikasında Terörizmin Yeri	23
1. 5. 1. Aldo Moro Suikastı (1978)	23

1. 5. 2. Richard Sykes Suikastı (1979)	25
1. 5. 3. Terörle Mücadele Polis Çalışma Grubu'nun Kurulması (1979)	25
1. 5. 4. Bologna Tren Garı Katliamı (1980)	25
1. 5. 5. Oktoberfest Bombalı Saldırısı (1980)	26
1. 6. Schengen Antlaşması (1985)	27
1. 7. Avrupa Tek Senedi Antlaşması'nın İmzalanması (1986)	28
2. SOĞUK SAVAŞ SONRASI İLK DÖNEMLERDE AVRUPA'DA TERÖRİZMİN YERİ	29
2. 1. Maastricht Antlaşması	30
2. 2. EUROPOL'un Kurulması	31
2. 3. La Gomera Deklarasyonu Ve Madrid Zirvesi (1995)	33
2. 4. Amsterdam Antlaşması (1997)	33
2. 5. Tampere Zirvesi	34
3. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TERÖRLE MÜCADELESİNDE YENİ DÖNEM (11 EYLÜL VE SONRASI)	34
3. 1. 11 Eylül Saldırısı Sonrası AB'de Terörizmle Mücadeleye Karşı Yeni Gelişmeler.....	34
3. 1. 1. Brüksel Zirvesi ve Eylem Planı	36
3. 1. 2. Laken Zirvesi	36
3. 1. 3. EUROJUST'un Kurulması	37
3. 1. 4. Avrupa Güvenlik Stratejisi	38
3. 1. 5. EURODAC'm Kurulması	38
3. 2. Madrid Saldırısı ve Sonrası AB'nin Terörizmle Mücadelesi	39
3. 2. 1. Terörizm ile Mücadele Deklarasyonu	40
3. 2. 2. AB Terörizmle Mücadele Eylem Planı	40
3. 2. 3. Avrupa Savunma Ajansı	41
3. 2. 4. Lahey Programı	42
3. 3. Londra Saldırısı Ve Sonrası AB'nin Terörle Mücadelesi	42
3. 3. 1. AB Terörle Mücadele Stratejisi	43
3. 3. 2. Lizbon Antlaşması ve Terörizm	46
3. 3. 3. AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü	46
3. 3. 4. Suçu Önleme ve Suçla Mücadele Programı	47
3. 3. 5. CIPS Programı	47
3. 3. 6. Patlayıcıların Güvenliğini Artırmaya Yönelik Eylem Planı	48

3. 3. 7. Stockholm Programı	49
3. 4. 2010'lu Yıllarda AB ve Terörizm	50
3. 4. 1. Oslo ve Viken Terör Saldırıları	50
3. 4. 2. 14 Aralık 2011 Tarihli AB Terörle Mücadele Politikasına İlişkin Kararlar.....	51
3. 4. 3. Avrupa Güvenlik Gündemi Ve Sonrası AB'nin Terörizmle Mücadele Süreci.....	52
3. 4. 3. 1. AB Yolcu Kaydı (PNR) Sistemi	53
3. 4. 3. 2. 2016 AB Güvenlik Stratejisi	53
3. 4. 3. 3. Fiu.Net (Finansal İstihbarat Birimleri Ortak Bilişim Ağı)	54
3. 4. 3. 4. AB Sınır Ve Sahil Güvenlik Ajansı	54
3. 4. 3. 5. Giriş – Çıkış Sistemi	54
3. 4. 4. Terör Suçlarına İlişkin Avrupa Cumhuriyet Savcılığı'nın Yetkilerinin Güçlendirilmesi Kararı	55
3. 5. Schengen Bilgi Sistemi'nin Genişletilmesi	55
3. 6. EUROJUST Ortak Veri Tabanının Kurulması (2019)	56
3. 7. AB'nin Kitle İmla Silahlı Terörizmle Mücadelesi	57
4. SONUÇ	58
KAYNAKÇA	60
EKLER	68

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın oluşmasında, yaklaşık 2 yıldan beri kıymetli bilgilerini paylaşan, desteğini hiç esirgemeyen, kendisinden öğrendiğim her bilgi sayesinde bu çalışmayı daha iyi yerlere getirmemde desteği olan saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmayla ilgilenmemde katkıları olan saygıdeğer hocam Dr. İlhami Binali Değirmencioğlu'na, saygıdeğer hocam Dr. Barış Çağlar'a, saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ayşegül Kibaroğlu'na, saygıdeğer hocam Doç. Dr. Yüksel Yalova'ya ve saygıdeğer hocam Levent Özmen'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ve hayatım boyunca bana hep destek vermiş olup benim bugünlere gelmemde en büyük katkısı olmuş olan AİLEME sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Doğancan BAY
İstanbul, 2020

Üniversite	: MEF Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Program Adı	: Uluslararası Güvenlik ve Strateji Çalışmaları
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Mustafa KİBAROĞLU
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans – 2020

ÖZET

AVRUPA BİRLİĞİ GÜVENLİK POLİTİKALARI'INDA TERÖRİZM İLE MÜCADELE'NİN YERİ

DOĞANCAN BAY

Bu çalışmanın amacı, terörizmin AB'nin güvenlik ve savunma politikalarında getirmiş olduğu gelişim ve değişimleri, AB'nin birçok yeni güvenlik ve savunma mekanizmaları oluşturmasındaki etkilerini ve AB'nin güvenliğinde Soğuk Savaş döneminden günümüze kadar terörizm olan mücadelesini tarihsel süreç içerisinde ele alarak göstermektir. Bununla birlikte Soğuk Savaş döneminde Avrupa'nın terörizme karşı ortak bir iş birliğinde bulunmamasından dolayı görmüş olduğu önemli zararları, Soğuk Savaş sonrasında hızla yayılan küreselleşmeyle birlikte terörizmin küreselleşmeye başlaması, 11 Eylül 2001 tarihinden itibaren küresel bir sorun haline gelen terörizme karşı Avrupa Birliği'nin terörizm tehdidine karşı yaptığı stratejileri, politikaları ve oluşturduğu kurumları incelemektir. Avrupa'da terörizm, Soğuk Savaş döneminde özellikle 1960'lı yılların sonlarından itibaren terörizm tehdidi Avrupa'da yükselişe geçmiş ve Avrupa'nın önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Özellikle 1970'lerde yaşanan terör saldırıları (uçak kaçırma, bombalı saldırılar, suikastlar) Avrupa'yı terörizme karşı güvensiz ve riskli bir duruma getirmiştir. Soğuk Savaş döneminde yaşanan terör saldırılarına karşı Avrupa, terörizmden çok zarar görmüş olup güvenlik açısından zayıf kaldığı için Avrupa'da birçok insan terör saldırılarından hayatını kaybetmiş ve vatandaşların can güvenliği yeteri kadar korunamamıştır. Bu duruma çözüm bulmak için Avrupa Devletleri, Soğuk Savaş'la birlikte ortaya çıkan kutuplaşmadan dolayı (iki kutuplu sistem) ortak bir noktada buluşamamıştır. Bu yüzden Avrupa, Soğuk Savaş döneminde terörizme karşı ortak bir güvenlik ve savunma politikaları geliştiremediği için birçok terör saldırılarına maruz kalmıştır. Soğuk Savaş döneminin bitiminden sonra Avrupa Devletleri, Maastricht Antlaşması'yla birlikte AB, terörizme karşı güvenlik mekanizmalarını etkili bir şekilde geliştirmeye başlamış olup günümüze kadar hala terörizme karşı güvenlik mekanizmalarını geliştirmeye devam etmektedir. Özellikle 2004 yılında Madrid kentinde ve 2005 yılında Londra'da gerçekleşen bombalı saldırılardan sonra AB, Terörle Mücadele'de kendi güvenlik ve savunma stratejilerinin geliştirilmesinde hız kazanmıştır. Bu dönemden itibaren terörizme karşı ortaya çıkan yeni politikalar ve stratejilerle AB, terörizm tehdidine karşı özellikle 2005 AB Terörle Mücadele Stratejisi'nden itibaren büyük ilerleme kat etmiştir. Kısacası bu çalışmada terörizmin Soğuk Savaş döneminden günümüze kadar Avrupa'nın güvenlik ve savunma politikalarında getirdiği etkiler ve AB'nin terörizmle mücadelesindeki kat ettiği gelişmeler tarihsel süreç doğrultusunda analiz edilecektir.

ABSTRACT

The aim of this study is the development and changes that Terrorism has brought to the EU Common Security and Defense Policy, the effects of the EU in creating many new security and defense mechanisms, and its struggle with Terrorism in the security of the EU from the Cold War to the present day. to show by taking it. Nevertheless, the major damages Europe has suffered due to the lack of a joint cooperation against terrorism during the Cold War period, with the globalization that spread rapidly after the Cold War, the globalization of Terrorism started to become a global problem since September 11, 2001, Europe against Terrorism. To examine the Union's strategies, policies and institutions it has made against the terrorist threat. Terrorism in Europe During the Cold War, especially since the late 1960s, the threat of terrorism has been on the rise in Europe and has become one of the important problems of Europe. Terrorist attacks (airplane hijacking, bomb attacks, assassinations) especially in the 1970s made Europe unsafe and risky against terrorism. Against terrorist attacks in the Cold War era, Europe was harmed by Terrorism, and since it was weak in terms of security, many people in Europe died from terrorist attacks and the security of citizens was not sufficiently protected. Thus, Europe was seen as a region where terrorists could easily take action To find a solution to this situation, the European States could not meet at a common point due to the polarization that came with the Cold War (bipolar system). Therefore, Europe was exposed to many terrorist attacks since it could not develop a common security and defense policy against Terrorism during the Cold War period. After the end of the Cold War period, the European States, together with the Maastricht Treaty, started to effectively develop security mechanisms against terrorism and still continues to develop security mechanisms against Terrorism. Especially after the bombing attacks in Madrid in 2004 and London in 2005, the EU gained momentum in the development of its own security and defense strategies in the Anti-Terrorism. With new policies and strategies against terrorism starting from this period, the EU has made great progress against the threat of terrorism especially since the 2005 EU Counterterrorism Strategy. In this context, in this study, the effects of Terrorism on the security and defense policies of Europe from the Cold War period to the present day and the developments the EU has made in the fight against terrorism will be analyzed in line with the historical process.

KISALTMALAR

- AB – Avrupa Birliği
- AEK – Avrupa Ekonomi Komisyonu
- AET – Avrupa Ekonomi Topluluğu
- AST – Avrupa Savunma Topluluğu
- AKÇT – Avrupa Kömür Çelik Topluluğu
- BAB – Batı Avrupa Birliği
- ETA – Bask Ayrımcı Hareketi
- EUFOR – Avrupa Birliği Kuvveti
- EURATOM – Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
- EUROCORPS – Avrupa Kolordusu
- EUROFOR – Avrupa Hızlı Operasyon Gücü
- EUROJUST - Avrupa Adli İş Birliğini Geliştirme Birimi
- EUROPOL – Avrupa Polis Teşkilatı
- FKÖ – Filistin Kurtuluş Örgütü
- GRAPO – 1 Ekim Anti-Faşist Direniş Örgütü
- IRA – İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu
- N17 – 17 Kasım Devrimci Örgütü
- NATO – Kuzey Atlantik İttifakı
- OEEC – Avrupa Ekonomik İş Birliği Örgütü
- OGSP – Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası
- RAF – Kızıl Ordu Fraksiyonu
- SSCB – Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
- UDA – Ulster Savunma Birliği

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: TREVI'nin çalışma şeması	19
Şekil 2: TREVI 1'in çalışma alanı	20
Şekil 3: TREVI 2'nin çalışma alanı	21
Şekil 4: TREVI 3'ün çalışma alanı	22
Şekil 5: TREVI 4'ün çalışma alanı	22
Şekil 6: TREVI 5'in çalışma alanı	23
Şekil 7: Maastricht Antlaşması'nın üç sütunu	30
Şekil 8: Europol'un geçmişten günümüze bulunduğu faaliyetleri	32
Şekil 9: AB Terörle Mücadele Stratejisi'nin birinci amacı	43
Şekil 10: AB Terörle Mücadele Stratejisi'nin ikinci amacı	44
Şekil 11: AB Terörle Mücadele Stratejisi'nin üçüncü amacı	44
Şekil 12: AB Terörle Mücadele Stratejisi'nin dördüncü amacı	45
Şekil 13: AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü'nün Faaliyetleri	47
Şekil 14: 2003 Avrupa Güvenlik Stratejisi ile 2016 AB Küresel Stratejisi'nin farkları	53
Şekil 15: EUROJUST'un oluşturduğu Terörle Mücadele Sicili'nin görsel halinde özeti ve üç esası	56

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Pizzana Fontana saldırısından sonra ertesı gün “Milano’da Korkunç Katliam” başlığıyla yayınlanan gazete manşeti.....	6
Görsel 2: Bombalı saldırısı sonrasında düşen Swissair Flight 330 uçağının bir parçası.....	7
Görsel 3: Ürdün’e militanların kontrolünde indirilen ve kaderini bekleyen rehinelere.....	8
Görsel 4: Rehinelere serbest bırakıldıktan 1 gün sonra uçaklardan birinin militanlar tarafından patlatılmasının görüntüsü	9
Görsel 5: Patlama sonucu düşen DC-9 uçağı ve bu uçakta hayatta kalan tek kişı olan Vesna Vuloviç	10
Görsel 6: Rehinelere öldürüldüğü helikopter	11
Görsel 7: Münih Katliamında öldürülen İsraili rehinelere	11
Görsel 8: Luis Carrore Blanco’ya yapılan suikast anı	13
Görsel 9: Suikast sonrası yerle bir olan arabalar, evler ve yollar	13
Görsel 10: Bombalı saldırıdan sonra yapılan incelemeler ve hayatını kaybeden yolcular....	15
Görsel 11: Patlamadan sonra Rolando Kafeteryası girişı	16
Görsel 12: İtalyan Komünist Partisi Başkanı Enrico Berlinguer’in Rinascita’da yayınlanan demokratik partiyle uzlaşmanın olabileceğini söylediğı yayının görüntüsü	24
Görsel 13: Aldo Moro’nun otomobilde bulunan cesedi	24
Görsel 14: Patlamadan sonra Bologna Tren İstasyonu	26
Görsel 15: Patlamadan sonra Oktoberfest	27
Görsel 16: EUROPOL’un Lahey kentindeki merkezi ve logosu	32
Görsel 17: Dünya Ticaret Merkezi’nin İkiz Kuleleri’ne saldırı anından bir görüntü	35
Görsel 18: EUROJUST’un logosu	37
Görsel 19: EURODAC’ın logosu	39
Görsel 20: Madrid kentinde gerçekleşen saldırılardan hasar gören bir tren	40
Görsel 21: Saldırı sonrası paramparça olan kent otobüsü	43
Görsel 22: Terör saldırısı sonrası Oslo kenti	51
Görsel 23: Saldırıda ağır yaralananlar ve Oslo kentindeki yıkım	51

GİRİŞ

Terörizm, insanlık tarihinden beri var olan ve birçok devletin mücadele etmek zorunda olduğu önemli bir sorundur. Hedef olarak almış olduğu kitlenin genişliği sivillerden askeri hedeflere kadar geniştir. Terörist faaliyetlerinin tarih boyunca önlenmesi zor olmuştur. Bu yüzden de terörizm ile iletişim araçlarının yaygınlaşması psikolojik savaş stratejileri ve taktiklerini de o ölçüde değiştirmiş ve geliştirmiştir. Bu durum terörizmi çok karmaşık düzeyleri olan bir hale getirmiştir. Terörizm, uluslararası güvenlik için özellikle 1990'lı yılların başlarından itibaren önemli bir tehlike haline gelmeye başlamıştır. Bu dönemde SSCB'nin dağılmasıyla birlikte uluslararası sistemin tek kutuplu sisteme dönüşüp küreselleşmenin yayılmasından dolayı terörizmin küreselleşmeye başlaması ve 1990'lı yıllardan itibaren teknolojinin giderek gelişmesiyle birlikte terör örgütlerinin gelişen teknolojiyi kendi çıkarlarına göre uygulaması, devletlerin terörizmi önlemesini günümüzde oldukça zor bir noktaya getirmiştir. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırısından sonra "küresel terörizm" kavramına dönüşerek küresel bir sorun haline gelmiştir. Küreselleşmenin gelişimiyle de günümüzde terör örgütleri sadece silah ve diğer şiddet yolları kullanarak değil internet üzerinden de siber saldırı, hacker ve manipülasyon yoluyla da terör faaliyetlerine devam etmektedir. Çünkü 1970'lerden itibaren haberleşmede teknolojinin devasa bir şekilde gelişimi (cep telefonu, bilgisayar, internet vs.) sonucunda terörizm de etkisini bu iletişim yollarında da kullanmaya çalışmıştır ve hala bu iletişim yollarında eylemlerini yapmaya devam etmektedirler.

Terörizm, Avrupa'nın güvenlik ve savunma politikalarının gelişiminde en önemli etken olmuştur. Özellikle 11 Eylül saldırılarından itibaren terörizm, AB'nin geçmişten bugüne dek mücadelesini sürdürdüğü uyuşturucu kaçakçılığı, organize suçlar, sınır güvenliği, kara borsa, casusluk gibi güvenlik tehditleri içerisinde en büyük tehdit haline gelmiş ve AB'nin güvenlik alanında en büyük mücadele verdiği sorun olmuştur. Bu çalışmanın başından sonuna kadar esas vurguladığı görüş tam olarak bu olup bu çalışmada Avrupa'yı derinden etkilemiş terör olayları ve bu olayların AB'nin terörizmle mücadelesinde getirdiği gelişmelerin anlatılmasıyla bu görüş daha net bir şekilde gösterilmiştir. Terörizmin Avrupa'daki tarihsel sürecine bakıldığında ise, İkinci Dünya Savaşı sonrasında özellikle 1960'lı yılların sonlarından itibaren Avrupa'da önemli bir tehdit haline gelmeye başlamıştır. Fakat Soğuk Savaş döneminde Avrupa'nın Doğu ve Batı olmak üzere iki farklı uluslararası örgütün kontrolünde olması sonucu yeteri kadar ortak bir payda toplanıp hareket edilememiştir. Çünkü iki tarafta birbirinden farklı iki bloklar tarafından kontrol edilmekteydi. NATO'nun gözetiminde olan Batı Avrupa ve Varşova Paktı'nın gözetiminde olan Doğu Avrupa'nın, hele ki birbirine karşıt olup iki farklı kutupları temsil eden NATO ve Varşova Paktı'nın kontrolünde Avrupa'nın Batı ve Doğu tarafının birleşmesi oldukça zordu. 1991 yılına kadar süren bu ayrılık SSCB'nin dağılmasıyla birlikte sona ermiştir. SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Soğuk Savaş'ın da sona ermesiyle uluslararası sistem çift kutuplu sistemden tek kutuplu sisteme geçmesiyle Batı ve Doğu Avrupa'da bütünleşmeye ve sorunlara karşı ortak bir işbirliği oluşturarak hareket etmeye başlamıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesinin beraberinde uluslararası sistem giderek küreselleşmeye başlamıştır. Küreselleşmenin sonucuyla da terör faaliyetleri bölgesel sorundan küresel sorun haline gelmeye başlamıştır. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırısından sonra terörizm kavramı, artık "Uluslararası Terörizm" kavramı haline dönüşmüştür. Terörizmin küresel bir sorun halini almasından itibaren Avrupa Birliği'nin de önemli sorunlarından biri olmuştur. Özellikle 14 Mart 2004 tarihinde Madrid'de ve 7 Temmuz 2005 tarihinde Londra'da gerçekleşmiş olan bombalı saldırılar, AB'nin terörizme karşı güvenlik politikasının değişimini ve gelişimin sürecini hızlandırmıştır.

Çalışmaya ilk olarak, Soğuk Savaş döneminin başlangıcından bitimine kadar Avrupa'da terörizmin yeri ve AB'nin terörizme karşı mücadelesine değinilecektir. Soğuk Savaş döneminde Avrupa'da yaşanan terör olaylarının Avrupa'da getirmiş olduğu zararlar ve bu zararların sonucunda Avrupa'nın terörizme karşı politikalarının gelişim sürecine değinilecektir. Soğuk Savaş döneminde Avrupa içerisindeki terörizmin etkilerinden bahsettikten sonra, Maastricht Antlaşması'ndan itibaren 11 Eylül saldırılarına kadar AB içerisinde terörizme karşı geliştirilen güvenlik ve savunma politikalarında yapılan yeniliklere değinilecektir. Bu döneme değindikten sonra 11 Eylül sonrasında Mart 2004'te gerçekleşen Madrid kentindeki bombalı saldırıya kadar AB'nin terörizme karşı geliştirdiği güvenlik ve savunma politikalarına değinilecektir. Bunlarla birlikte bu bölümde 11 Eylül 2001'den itibaren "Uluslararası Terörizm" kavramının ortaya çıkmasıyla uluslararası bir tehlike haline gelen terörizmin Avrupa'da geldiği tehdit seviyesine de değinilecektir. Bunun sonrasında Madrid saldırısından itibaren "Arap Baharı" dönemine kadar AB'nin terörle mücadelesindeki güvenlik ve savunma politikalarının gelişimine değinilecektir. Ayrıca bu bölümdeki ele alınan stratejilerin ve oluşumların özelliklerine ve etkilerine de değinilecektir.

Çalışmanın son kısımlarında ise Arap Baharından itibaren günümüze kadar yaşanan olayların AB'nin güvenlik ve savunma politikasında getirdiği etkilere de değinilecektir. Ayrıca bu bölümde oluşturulan yeni stratejilerin ve oluşumların özelliklerine ve etkilerine de değinilecektir. Sonuç bölümünde ise AB'nin güvenlik ve savunma politikalarında terörizmin etkilerine değinilecek ve Soğuk Savaş döneminden günümüze AB içerisinde terörizme karşı verilen mücadelelerin karşılaştırılması yapılacaktır.

AB'YE GÖRE TERÖRİZMİN TANIMI

AB'ye göre terörizm, üye devletlerin güvenliğini, demokratik değerlerini, savunma mekanizmalarını ve Avrupa Birliği vatandaşlarının hak ve hürriyetlerini tehdit etmektedir. Bu yüzden terörizmle mücadelenin AB için öncelik olduğu belirtilmektedir.¹ Bu bağlamda AB, terörizmle mücadelesinde, AB üye devletlerini terörizm tehdidine karşı güvenli hale getirmek, böylelikle vatandaşların can ve mal güvenliğini sağlamayı amaç edinmektedir. Özellikle 30 Kasım 2005 tarihinde kabul edilen AB Terörle Mücadele Stratejisi'yle AB, terörizme karşı duruşunu ve mücadele esaslarını belirtmiştir. AB, yayınladığı Terörle Mücadele Stratejisi'nin Giriş bölümünde terörizmin bütün devletler ve halklar için önemli bir tehdit olduğunu ve terörizmin ne olursa olsun hiçbir koşulda cezasız kalmayacağını ve sebebi ne olursa olsun bütün terör saldırılarının haksız olduğunu ve suç olarak kabul edileceğini belirtmektedir.² Bu bağlamda AB, terörizmle mücadelenin kendisi için öncelik olduğunu ve terörizmin kendi güvenliği açısından önemli bir tehdit olduğunu ifade etmektedir.

Terörizme yönelik bu tanımladıklarının doğrultusunda terörizmle mücadelesine devam eden AB, terörizmi hala önemli bir tehdit olarak görmeye devam etmekte ve AB Terörle Mücadele Stratejisi'nde belirlediği dört temel ilkeye göre (Önleme, Koruma, Hedef İzleme ve Karşılık Verme) mücadelesine devam etmektedir.

¹ European Union, "EU Fight Against Terrorism", Europe Union.

² The Council Of European Union, "The European Union Counter-Terrorism Strategy", Europe Union, Brüksel, Sayfa: 6.

TERÖR VE TERÖR ÖRGÜTÜ KAVRAMLARINA AB'NİN BAKIŞ AÇISI

Terör kavramı; bir grubun bir topluluğa veya devlete karşı belirli fikir ve davranışlarını benimsetmek amacıyla şiddet yoluyla uyguladığı korkutma ve dehşet yaratma durumu olarak tanımlanmaktadır. Terör örgütü kavramı ise geçmişten beri çok tartışılan bir kavram olmuştur. Çünkü uluslararası sistemdeki terör örgütlerine her devletin bakış açısının farklı olması durumundan dolayı “terör örgütü” kavramının nesnelliği sorgulanmaktadır. Çünkü bakış açılarına göre terörist; kimi devletlerin gözünde bir hain, kimi devletlerin gözünde bir özgürlük savaşçısı ve kimi devletler için de bir kahraman olarak değerlendirilmektedir. Bu durum maalesef uluslararası sistemde devletlerin terörizme karşı ortak mücadele edilmesini engellemektedir. Bu yüzden “kime göre neye göre terör örgütü ?” olarak “terör örgütü” kavramı hala tartışılmakta ve sorgulanmaktadır. Bu durum “terör örgütü” kavramının nesnel olmadığını ve öznel bir kavram olduğunu kanıtlamaktadır. Bu yüzden “terör örgütü” kavramı genel geçer ve hukuki temeli olmayan bir tanımdır. Çünkü “terör örgütü” kavramının nesnelliği yoktur bu yüzden subjektif olarak yorumlanmaktadır.

Avrupa Birliği'nin terör ve terör örgütlerine bakış açısı, Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı'ndan itibaren günümüze kadar gelişim göstermiştir. 1975 yılında oluşturulan Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı'nda Avrupa'da yaşanacak silahlı saldırıların terör saldırısı olarak adlandırılacağı ve her Avrupa devletinin hangi ideolojiye sahip olursa olsun her silahlı örgütün yaptığı silahlı saldırıyı terör saldırısı olarak adlandırıp hiçbir silahlı örgüte doğrudan ve dolaylı yardım yapılmayacağına karar verilmişti.³ Geçmişten günümüze kadar AB'nin terör saldırıları ve terör örgütleri belirlemede çizgiyi belirleyen bu görüş, her ne kadar önemli ölçüde etkili olabildiyse de AB üye devletlerinin kendi sınırlarında silahlı eylemlere girişmeyip başka devletlerde silahlı eylemler yapan terör örgütlerini terör örgütü olarak tanımlamaması, uluslararası terörizmle mücadelede güvensizlik yaratmasına neden olmuştur. Buna en iyi örnek, AB'nin 2 Mayıs 2002 tarihine kadar komşusu olan Türkiye'de binlerce kişinin ölümüne sebep olmuş olan ve hala Türkiye için bir tehdit olan PKK'yı terör örgütü olarak ilan etmemesidir.⁴ AB'nin uzun bir süre PKK'yı terör örgütü olarak ilan etmemesi, komşusu Türkiye'nin uluslararası terörizmle mücadelede AB'ye karşı güven duymamasına neden olmuştur.

Bir diğer örnek ise Yugoslavya İç Savaşı'ndaki silahlı örgütlerinin terör örgütü olup olmadığını tanımlamada AB üye devletlerinin gruplaşmasıdır. Yugoslavya İç Savaşı'ndaki silahlı örgütlerin terör örgütü olup olmadığını belirlemede AB üye devletleri farklı görüşlere sahip olmuş olup bu bağlamda ortak bir paydada buluşamadıkları için Yugoslavya İç Savaşı'na yönelik müdahale ve desteği uzun bir süre gerçekleştirememiştir. Kendi yanında bulunan Yugoslavya'da yaşanan savaşa yönelik ortak bir çözüm bulamayan AB, Yugoslavya İç Savaşı'na karşı pasif kalmış ve uluslararası güvenlik alanında itibarının zedelenmesine neden olmuştur. Çünkü Yugoslavya'da yaşanan iç savaşın dibinde olan AB'nin pasif kalması, Yugoslavya'ya kendisinden daha uzak NATO'nun müdahale etmesi, AB'nin itibarını kaybetmesine neden olmuştur. 1992 yılında başka topraklarda yaşanacak insan haklarına yönelik katliamlara müdahale edebileceklerine karar verdikleri Petersberg Deklarasyonu'yla uluslararası güvenlik alanında iddialı bir giriş yapsa da kendi yakınındaki (Yugoslavya İç

³ Organization For Security And Cooperation In Europe, “Conference On Security And Co-Operation In Europe Final Act”, Helsinki, 1975, Sayfa: 6.

⁴ Avrupa Birliği, “2002-05-02 Terör Örgütleri Pkk Ve Dhkp - C Ab Teröristler Listesinde”, AB Başkanlığı, Brüksel, 2 Mayıs 2002.

Savaşı) yaşanan katliamlara karşı herhangi bir müdahalede bulunmayıp pasif kalması, AB için önemli bir ders olmuştur.

Her ne kadar yaptığı hatalardan ve yaşanan bu gelişmelerden etkilenen AB, ders alıp kendini geliştirmiş ve yaptığı hataları telafi etmeyi hedeflemiştir. Buna en iyi örnek, Yugoslavya İç Savaşı'ndan sonra 1999 yılından itibaren Yugoslavya'dan ayrılıp bağımsızlığını ilan eden devletlerdeki terör örgütlerine yönelik müdahalelerde bulunması, güvenlik ve savunma stratejileri geliştirmesiyle birlikte Euroforce gibi kurumları oluşturmasıdır.

1. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ'NDE AVRUPA'DA TERÖRİZMİN YERİ VE GÜVENLİK POLİTİKALARI

Avrupa'da "Terörizm" kavramı, 11 Eylül'den itibaren yer edinmemiştir. Uzun süreden beri Avrupa coğrafyasında yer almaktaydı. Birinci Dünya Savaşı'nı başlatan "Avusturya Prensi Franz Ferdinand Suikastı" da terörizmin bir parçasıydı.⁵

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa, Doğu ve Batı olmak üzere adeta iki karşıt bloka ayrılmıştı. Bir yanda NATO'nun gölgesinde olan Avrupa devletleri, diğer yandan da Varşova Paktı'nın gölgesinde olan Avrupa Devletleri bulunmaktaydı. Bu bakımdan Soğuk Savaş döneminde Avrupa'da iki karşıt blokta yer alan devletlerarasındaki siyasal farklılıktan dolayı askeri anlamda yeterli gelişmeler gösterilememiştir. Avrupa'da güvenlik açısından askeri bir birlik düşüncesinin gelişimi Soğuk Savaş döneminden sonra hız kazanmıştır. Bu bağlamda İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra SSCB'nin dağılmasına kadar olan dönemde Avrupa'da birlik çalışmaları, genelde ekonomik ve kültürel iş birliği üzerinde gelişmiştir. Fakat Avrupa'da siyasal ve askeri alanlarda Batı Avrupa tarafının NATO'yla birlikte hareket etmesi, Doğu Avrupa tarafının da Varşova Paktı'yla birlikte hareket etmesi sonucu henüz askeri ve siyasal bir birlik oluşturma konusunda gelişmeler kat edilememiştir.

Her ne kadar Soğuk Savaş döneminde Avrupa'nın güvenlik politikalarında Soğuk Savaş sonrası kadar gelişme kat edilememiş olsa bile yine de terörizm adına güvenlik politikaları geliştirilmeye çalışılmıştır. Sovyetler Birliği'nin Doğu Avrupa sınırlarında demir perde örmesiyle Batı ve Doğu Avrupa'nın birbirinden farklı iki ideolojiye sahip kutupla ayrılmış olması, Özellikle 1960'lı yılların sonlarından itibaren "Kızıl Tugaylar", "N17", "RAF", "GRAPO", "ETA" ve "Action Directe" gibi silahlı örgütlerin ortaya çıkmasına ve Avrupa'da terörizmin büyük bir tehdit haline gelmesine neden olmuş ve bu tehditlere karşı güvenlik politikalarının geliştirilmesinde etkili olmuştur.

Özellikle Soğuk Savaş döneminde 1960'lı yılların sonlarında Avrupa'da silahlı örgütlerin artmasıyla birlikte 1970 Swiss Air uçağının bombalanması, 1972 Münih Katliamı ve Aldo Moro Suikastı gibi birçok suikast ve katliamın yaşanması sonucu Avrupa'da terörizm tehlikesine karşı güvenlik ve savunma politikaları geliştirilmesine neden olmuştu. Bu bakımdan Avrupa, 11 Eylül döneminden önce bile terörizme yabancı bir coğrafya değildi. Kısacası Soğuk Savaş Dönemi'nin Soğuk Savaş sonrası dönemden en belirgin farkı; Avrupa'nın Doğu ve Batı olmak üzere ikiye bölünmesinden dolayı ortak bir güvenlik ve savunma politikasının oluşturulamaması ve bu bağlamda bu dönemde güvenlik ve savunma politikalarının önemli ölçüde gelişmemesi idi.

⁵ Meryem Günaydın, Arşidük Fransuva Ferdinand Suikastı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı, Kış 2014, Sayı: 15, Sayfa: 1.

1. 1. Avrupa Güvenliğinde Terörizm Tehdidinin Yükselişi Ve Avrupa Güvenlik Savunma Politikasına Etkileri (1969 – 1972)

Her ne kadar SSCB’de Nikita Kruşçev’in iktidara gelmesinden itibaren başlayan Yumuşama Dönemi, Doğu ve Batı bloğu arasında buzları çözme konusunda başarılı olunmuş olsa da sadece belli bir oranda başarılı olunmuştu. Küba Krizi’nin ortaya çıkmasıyla Doğu Bloğu ‘nün en büyük temsilcisi SSCB ile Batı Bloğu ‘nün en büyük temsilcisi ABD arasında her an başlayabilecek savaş tehlikesi, gerek uluslararası sistemi gerekse Avrupa’yı da olumsuz etkilemekteydi. Küba Krizi’nin getirdiği savaş tehlikesi, Doğu Avrupa ile Batı Avrupa’nın bütünleşme sürecini olumsuz etkilemişti. Bu sırada Filistinliler’in İsrail’in baskısına karşı verdiği bağımsızlık savaşı, İsrail’in Orta Doğu’da güçlenmesine karşı çıkan Arap Devletleri ile İsrail arasında yaşanan sorunlar, dolaylı olsa da Avrupa’nın güvenliğini etkilemekteydi. 1970 yılında İsviçre’de Swiss Air 330 uçağına yapılan bombalı saldırısından itibaren Filistin Örgütü üyelerinin kendi ülkeleri Filistin’deki bağımsızlık savaşlarına yapılan baskılara karşı seslerini hem Avrupa’ya hem de dünyaya duyurabilmek için Avrupa’da silahlı eylemler yapmaya başlamıştı.

Sadece Filistin Kurtuluş Örgütü değil, uluslararası sistemin farklı ideolojilere sahip iki bloka ayrılmasından dolayı Avrupa içinde farklı ideolojileri temsil eden birçok silahlı örgüt ortaya çıkıp silahlı eylemler yapmaya başladı. 1969 yılında Piazza Fontana’da yaşanan bombalı saldırıdan itibaren Avrupa’da sağ veya sol görüşlü örgütler, Avrupa’nın güvenlik ve savunma politikalarını etkileyecek ve bu konuda yeni gelişmeleri getirecek saldırılara başlamıştı.

Bu yaşanan olaylar sonucunda Avrupa, tamamen olmasa da belli bir oranda güvenlik ve savunma politikalarında dönüşüme uğramaya ve kendini geliştirmeye başlamıştır.

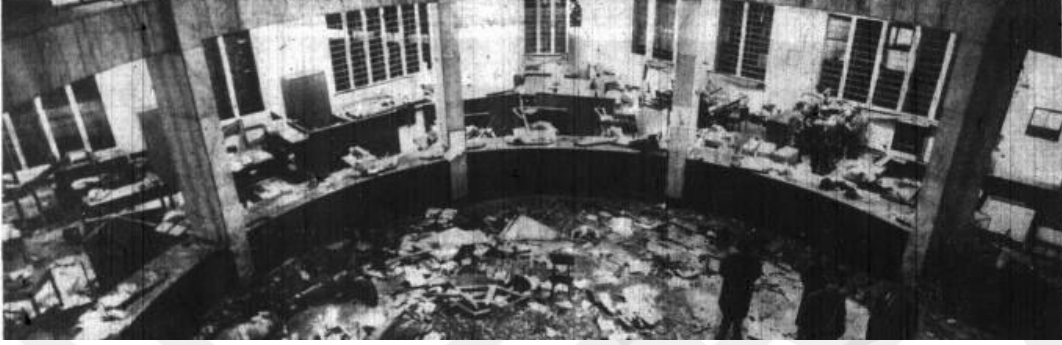
1. 1. 1. Piazza Fontana Terör Saldırısı (1969)

Piazza Fontana Saldırısı, 12 Aralık 1969 tarihinde, Piazza Fontana Banca Nazionale dell’Agricoltura’nın merkezinde yapılan bir terör saldırısıdır. Bu terör saldırısı sonucunda 16 kişi hayatını kaybetmiş olup 90 üzerinde kişi de yaralanmıştır. Piazza Fontana’daki patlamadan sonra aynı gün içerisinde Roma ve Milano’da üç bomba daha patlatılmıştı. İtalya’da yaşanan bu terör saldırısı, terörizm tehlikesinin gün geçtikçe Avrupa’da ve özellikle İtalya’da tehlikeli bir noktaya gelmeye başladığını göstermekteydi. Piazza Fontana katliamı genellikle Neo-Faşist terörizmin ilk dalgası olduğu için bu tip Neo-Faşist saldırıların (1969-1974) en sembolik bölümü olarak kabul edilmektedir.⁶ Çünkü Piazza Fontana saldırısından sonra 1980’li yıllara kadar İtalya’da sürekli terör eylemlerinin yaşandığı bir kaotik bir dönem başlamıştır. Bu saldırı, Avrupa’da terörizm tehlikesinin artmasına ve bunun beraberinde birçok terör olaylarının yaşanmasına önemli etken olmuştur. Bu bağlamda Piazza Fontana saldırısının gerek İtalya’da ve gerek Avrupa’da terörizm tehdidini yeniden gündeme getirmiştir.

⁶ Giovanni Mario Ceci, The Explosion Of Italian Terrorism And The Piazza Fontana Massacre Seen By The United States, Università degli Studi Roma Tre, İtalya, 9 Şubat 2013.

ORRENDA STRAGE A MILANO Tredici morti e novanta feriti

Una bomba fra i sei e gli otto chili è esplosa alle 16.37 nella sede della Banca Nazionale dell'Agricoltura in piazza Fontana - Il dinamitarde l'aveva deposta, racchiusa in una valigetta, sotto una sedia nella sala principale dove si trovavano numerosi clienti, per la maggior parte piccoli agricoltori - La spaventosa deflagrazione ha falciato i presenti - Una visione terrificante - Fallito un secondo attentato alla sede centrale della Banca Commerciale in piazza della Scala: un ordigno lasciato su un ascensore non è esploso

Görsel 1 : Pizzana Fontana saldırısından sonra ertesi gün “Milano’da Korkunç Katliam” başlığıyla yayınlanan gazete manşeti.⁷

1. 1. 2. Swissair Flight 330 Terör Saldırısı (1970)

21 Şubat 1970 tarihinde İsviçre’nin Würenlingen kenti üzerinde olan Baselland isimli “Convair CV-990-30A-6 Coronado” adlı uçak seyir halindeyken uçağın arka kargo bölümüne öglen 12 sıralarında Filistin Kurtuluş Cephesi tarafından bomba patlatıldı.

Bomba patlamasının üzerine uçak, dengesini kaybetti ve kısa bir süre sonra elektrik enerjisi kaybından dolayı Würenlingen kentindeki ormanlık araziye düştü. Uçağın düşmesiyle 47 yolcu ve mürettebat hayatını kaybetti. Uçak, İsviçre’den Hong Kong’a giden ve Hong Kong’a giderken de İsrail’in Tel Aviv kentinde mola yapacak olan bir uçaktı. Patlamaya uzaktan tank olan kişiler ise bir nükleer patlama sandıklarını düşünmüşlerdi. Kazadan sonra yapılan incelemelerde çoğu posta kaydı kaybedilmiş olmasına rağmen bazı posta kayıtları bulunabilmişti. Bu saldırı, bir süre Avrupa üzerinden İsrail’e uçak yollanmasında çekince gösterilmesine ve Avrupa’da havacılık sektöründe uzun bir süre korkuya neden oldu. Bu olay, İsviçre’de hava sahasında yaşanan ilk terör saldırısı değildi. Bu saldırıdan tam bir yıl önce, Zürih Havalimanı’nda bir grup saldırgan tarafından saldırı açılmıştı. Bu yüzden İsviçre, yine bir terör saldırısına maruz kalmıştı. Würenlingen’de yaşanan Swissair Flight 330 saldırısının soruşturması, saldırıdan kısa bir süre sonra unutulmaya ve sineye çekilmeye çalışılmıştır.

Bununla birlikte soruşturma, 30 yıllık sürenin ardından sonuçlanmamış ve beklenmedik bir şekilde 2000 yılında kalıcı olarak durdurulmuştur. Bu durdurma kararı oldukça tartışma yaratmıştır. İsviçre’nin bu şaşkırtan tutumu; o dönem Avrupa’da ortak bir güvenlik ve savunma politikası oluşmadığından dolayı FKÖ’den gelebilecek bir terör saldırısı yaşanmaması için sessiz kalıp dikkat çekmemek için zamanla bu olayı sineye çekmeye çalıştığını düşündürmektedir.

⁷ İtalyan Kültür Merkezi, “The Massacre - Piazza Fontana 12.12.1969 - Fifty Years On”, Londra, 6 Mayıs 2019.

Görsel 2: Bombalı saldırısı sonrasında düşen Swissair Flight 330 uçağının bir parçası.⁸

1. 1. 3. Gökyüzünde Terörizm: Aynı Anda Dört Uçak Kaçırma Olayı

İsviçre, art arda bir sene aralıklı yaşanan bu iki terör saldırılarından iyice korkup üzerinden bu korkuyu henüz atamamışken 6 Eylül 1970 tarihinde bir kez daha saldırıya maruz kalmıştı. Aynı anda kalkacak olan bir Frankfurt, bir Zürih ve iki tane Amsterdam uçağı, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi üyeleri tarafından aynı anda kaçırıldı. Bu sırada Filistin Kurtuluş Halk Cephesi'nin önemli üyelerinden biri olan Leyla Halid ve arkadaşı Patrick Arguel ile uçağı kaçırmaya çalışırken Patrick Arguel'in başından vurulup Leyla Halid'in etkisiz hale getirilmesi sonucu başarısız olmuş ve Leyla Halid tutuklanmıştı. Kaçırılan diğer uçaklar, hiçbir güvenlik mekanizması yokmuş gibi Avrupa'da kaçırılmıştı. Avrupa'nın terörizme karşı bu kadar zayıf durumda olduğu görülmekteydi. Böylesi görülmemiş olan bu olay, adeta Avrupa'da terörizme karşı güvenlik ve savunma politikalarının çok zayıf olduğunu göstermekteydi. Kaçırılmanın istihbaratının alınmasının ardından uçakları kaçıran Filistin Halk Kurtuluş Cephesi üyelerine uçakların indirilmesi ve yolcuların serbest bırakılması talebinde bulunuldu. Bu sırada Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin kaçırıldığı üç uçak, Ürdün'e iniş yaptı ve burada rehinelere de yanlarında tutarak mola verdi.

⁸ Swiss Info, "Palestinian Suspicions Unanswered Questions Remain In 1970 Swissair Crash", 21 Ocak 2016.

Görsel 3: Ürdün'e militanların kontrolünde indirilen ve kaderini bekleyen rehinelere.⁹

Günlerce yaşanan gerginliğin ardından Filistin Halk Kurtuluş Cephesi üyeleri, saldırıda uçaktaki yolcuları 11 Eylül tarihinde Ürdün'de serbest bırakmış olup bir can kaybı yaşanmamıştı. 12 Eylül tarihinde ise rehinelere indirildiği uçaklardan bir tanesi militanlar tarafından patlatılarak etkisiz hale getirildi. Bu patlama anı, uluslararası basın önünde gösterildi. Bu uçak kaçırma olayı, gerek uluslararası güvenlik gerek Avrupa'nın güvenliği açısından önemli bir yer edinmiştir. BM Güvenlik Konseyi'ne taşınan bu konunun etkisiyle BM, uluslararası güvenlik için adım atmaya çalışıp uğraşırken Avrupa Devletleri, ortak bir paydada buluşup kendi topraklarında yaşanan terör olaylarına karşı adım atmaya çalışmamaktaydı. Bu dönemlerde hava yolları üzerinde yaşanan saldırılar, Avrupa'nın terörizme karşı ne kadar zayıf kaldığını ve artık Avrupa'nın terörizm tehlikesi üzerine ortak bir paydada buluşup yoğunlaşma ihtiyacını daha net göstermekteydi. Fakat bu olayın sonucunda hala bir terör saldırılarına karşı ortak paydada buluşulacak bir güvenlik mekanizması oluşturulmadı. Bu yüzden, böyle terör saldırıları hep Avrupa'da devam etmiş oldu.

⁹ Swiss İfo, "Risky Compromise Report reveals clandestine Swiss deal with PLO", 20 Ocak 2016.

Görsel 4: Rehinelere serbest bırakıldıktan 1 gün sonra uçaklardan birinin militanlar tarafından patlatılmasının görüntüsü.¹⁰

1. 1. 4. Dc-9 Uçağı Bombalı Saldırısı (1972)

1970 yılında Avrupa’da Swiss Air uçağına bombalı saldırısı ve ardından aynı yıl içinde Eylül ayında Frankfurt, Amsterdam ve Zürih’ten aynı anda kalkan üç uçağın kaçırılması olayları Avrupa’nın havacılıktaki güvenliğini oldukça tehlikeli noktaya getirmişti. 1970 yılında yaşanan uçak kaçırma olayından sonra Avrupa’da böyle saldırılar yine devam etmekteydi. 26 Ocak 1972 tarihinde Stockholm kentinden Belgrad kentine giden uçak, Doğu Almanya’ya ulaştıktan kısa bir süre sonra patlamayla parçalara bölündü ve bunun beraberinde kontrolden çıktı. Kontrolden çıkan uçak, Çekoslovakya’nın Srbska Kamenice köyü yakınlarında düştü. Düşen uçakta sadece bir kişi hayatta kalmayı başardı. Hayatta kalmayan bu kişi, Vesna Vulovic adlı bir Sırp’tı. Saldırıda hayatta kalmayı başaran tek kişi olan Vesna Vulovic, paraşüt olmadan uçaktan atlamıştı. Çılgınlıklarının orada bulunan bir ormancı tarafından fark edilmesiyle kurtulan Vesna Vulovic, hayatındaki en büyük karışıklığı yaşamış olmasına rağmen bugüne kadar paraşüt olmadan uçaktan atlamayı başarıp sağ kalmış biri olarak tarihe geçmiş ve bu olaydan dolayı kendisi 1985 yılında Guinness Rekorlar Kitabı’na girmiştir.¹¹

Saldırıdan sonra yapılan araştırmalar sonucunda Kopenhag kentinde bir mola sırasında uçağına yerleştirildiği şüphe edilmiş olmakla birlikte Hırvat Milliyetçileri tarafından saldırının yapıldığı iddia edildi. Fakat bu iddialar, kesinlik kazanmamış olup günümüze kadar hangi terör örgütü tarafından yapıldığı ve uçağın patlamasının nasıl gerçekleştiği kesinleşmemiştir. Bu saldırı, Avrupa’da terör tehlikesinin giderek daha tehlikeli bir hale gelebileceğini ve terörizme karşı ortak bir paydada buluşup güvenlik ve savunma politikaları oluşturmanın zorunlu olduğunu bir kez daha göstermekteydi.

¹⁰ The Shortwave Radio Audio Archive, “Palastinian Highjackings in Jordan (1970)”, 10 Aralık 2016.

¹¹ Guinness World Records, “Highest fall survived without parachute”.

Görsel 5: Patlama sonucu düşen DC-9 uçağı ve bu uçakta hayatta kalan tek kişi olan Vesna Vulović.¹²

1. 1. 5. Münih Katliamı (1972)

1972 yılında yaşanan Münih Katliamı, Avrupa'nın terörizme karşı güvenlik ve savunma politikalarının oluşmasında bir dönüm noktası olmuştur. "Kara Eylül" adlı terör örgütü, 5 Eylül gecesinde İsraili sporcuların bulunduğu apartmana saldırı düzenlemişti. Kara Eylül terör örgütünün apartmana yaptığı saldırıda Yossef Romano ve Moshe Weinberg adlı İsraili sportmen ve çalıştırıcı, bu saldırıya karşı koymaya çalıştı fakat bu karşı koyma hayatlarını kaybetmekle sonuçlandı. Saldırganlar, 9 kişiyi rehin aldı. Uluslararası medyada bu olay büyük damga yaratmıştı. Olayı öğrenen İsrail, Almanya'ya özel birliklerini göndermeyi talep etti fakat Batı Almanya, bunu reddetmişti. Çünkü Almanya, bu sorunun kendi ülkesinde yaşandığı için kendi birimlerinin çözmesi gerektiğini düşünüyordu. Saldırganların İsrail'den istediği, İsrail'de tutuklu 200 Arap ve 2 Kızıl Ordu Örgütü üyesinin serbest bırakılmasıydı. İsrail, bu talebin kolay kolay yerine getirilmeyeceğini söylemesi üzerine saldırırganlar, taleplerinden vazgeçtiklerini belirtip rehinelere yanlarında alarak bir helikopterle bulduklarını yerden ayrılmasını talep edip kendilerine helikopter gönderilmesini istedi. Saldırganların bu talebi kabul etmişti. Saldırganlar, bulduklarını yerden helikopterle sorunsuz ayrılacaklarını düşünmekteydi fakat kendilerine tuzak kurulduğunun farkında değillerdi. Saldırganlar, rehinelere birlikte havalimanına geldiklerinde helikopterin içinin boş olduğunu fark etti ve o anda tuzağa düşüklerini anlamışlardı. Tam o anda güvenlik timlerinin operasyona başlamayıp saldırıya geçmesi üzerine saldırırganlar da karşı saldırıya geçmişti.

Keskin nişancı güvenlik birimlerinin birkaç saldırırganı öldürmesi üzerine saldırırganlarda can kayıpları yaşanmaya başladı. Çatışma sırasında sağ kalan saldırırganlar, bu tuzağa karşılık ellerindeki bütün rehinelere katletti. Bu saldırıdan sonra uzun bir süre olimpiyatlar düzenlenmedi. Avrupa'da yaşanan bu terör saldırısı yıllar sonra yapılacak güvenlik ve savunma çalışmaları için önemli bir noktası olmuştu. Çünkü bu terör saldırısı, Avrupa dışında

¹² Bart Noeth, "Vesna Vulović, flight attendant that survived the highest fall without a parachute dies at the age of 66", Aviation 24, 25 Aralık 2016.

olan terör örgütlerinin Avrupa’da terör saldırısı gerçekleştirebilecek kadar tehlikeli noktaya geldiğini göstermekteydi. Ve bu saldırı, sadece Avrupa’da değil dünyada ve uluslararası basında büyük olay yaratmış olup uluslararası güvenlik açısından önemli bir tehdit oluşturmuştu.

Görsel 6: Rehinelere öldürüldüğü helikopter.¹³

Görsel 7: Münih Katliamında öldürülen İsraili rehinelere.¹⁴

¹³ History Teachers' Association of Victoria Publishing, "Terrorism", 2017, Sayfa: 312.

¹⁴ Adam Levick, "Info on events to commemorate Israeli athletes murdered at '72 Munich Olympics", Camera's UK Media Watch, 26 Temmuz 2012.

1. 2. Münih Katliamı ve Sonrası Avrupa’da Terörizm (1972 - 1975)

1. 2. 1. Carrero Blanco Suikastı (1973)

Tarih 20 Aralık 1973’e geldiğinde Avrupa, İspanya’da Louis Carrero Blanco’ya yapılan suikast ile çalkalanmıştı. İspanya’nın İç Savaşı’nda devlet adamı Franco’nun tarafında bulunan Louis Carrero Blanco, uzun yıllar boyunca Franco dönemi İspanyasında hizmet etmiş bir amiraldi. İspanya İç Savaşı’nın Franco’nun zaferiyle sonuçlanmasının ardından Carrero Blanco, 1939 yılında Deniz Harekâtlarının yöneticiliğine getirildi. 1941 yılında Franco’nun sekterliğine geçiş yapan Blanco, 1951 yılında Bakanlık Müsteşarlığı’na atanıp uzun yıllar bu görevde yer aldı. 1966 yılında amiral rütbesini de alan Blanco, bu başarısının ardından 1967 yılında Başbakan Yardımcılığı’na geçiş yaptı. Tüm bu başarılarının ardından ve Franco’nun görüşlerine duyduğu yoğun sadakatin de etkisiyle 1973 yılının Haziran ayında Başbakanlık görevine atandı. Carrero Blanco, Franco’nun en büyük destekçilerinden biri olmasıyla birlikte aşırı sağcı ideolojiyi savunan biri olmasından dolayı solcu kesimin sürekli tepkisini çeken bir isim olmakla birlikte İspanya’daki en büyük tehlikelerinden biri olan ETA terör örgütünün de bir numaralı düşmanlarından birisiydi.

1973 yılının başlarında ETA, İspanyol hükümetinin başbakanı Luis Carrero Blanco'nun, İspanyol hükümetinin 150 Bask avcı uçağını hapisneden serbest bırakılması için Blanco’yu kaçırmayı düşündü. Fakat Haziran 1973’de Blanco’nun başbakanlığa yükselmesi ve Bask ülkesinde İspanyol kuvvetlerinin güçlendirilmesi bu plandan vazgeçilmesine neden oldu. Bunun üzerine ETA, arabasını beş katlı yüksek bir duvarın üzerine kadar havaya uçurabilmek için yer altına patlayıcılar koyarak Carrero Blanco'ya suikast düzenleme kararı verdi.¹⁵

Luis Carrero Blanco, koruması ve şoförüyle birlikte giderken araba, Madrid sokaklarında önceden belirlenip konulmuş bombaların tam üzerinden geçerken uzaktan kumandayla patlatıldı. Bu büyük patlamayla araba havaya doğru uçtu, patlamanın olduğu o anın yakınında bulunan birkaç kişi de yaralandı. Saldırdan ağır yaralanan Luis Carrero Blanco, hastanedeyken hayatını kaybetti. Bu saldırının üzerine üç günlük yas ilan edildi ve İspanya Hükümeti, acil toplantı çağrısında bulundu. Yapılan araştırmalar sonucunda suikastın önceden hazırlanmış olmasıyla birlikte çok detaylı bir şekilde hazırlandığı tespit edildi. Saldırdan hemen sonra ETA, saldırıyı ilk başta üstlenmemiş olsa da yapılan araştırmalar sonucunda ETA’nın yaptığı tespitine varıldı.¹⁶

Bu terör saldırısının Avrupa’nın güvenliğinin tarihindeki etkisi, İspanya’da yaşanan bu suikastla Avrupa’nın diğer devletlerindeki silahlı örgütlerin de devlet kademesinde üst düzeyde bulunan devlet yetkililerine karşı suikast girişiminde bulunabilmesine neden olmuştur. Örnek olarak bu olaydan beş yıl sonra İtalya Başbakanı Aldo Moro’ya yapılan suikast gibi... Bu bağlamda bu terör saldırısı, Avrupa’daki devlet yetkililerinin de güvenliğinin tehlikede olduğunu göstermiştir.

¹⁵ Lori Poloni – Staudinger, Candice D. Orbals, “Terrorism and Violent Conflict Women’s Agency, Leadership, and Responses”, Springer, New York, 2013, Sayfa: 39.

¹⁶ Luis R.Aizpeolea, “The Day ETA Struck A Lethal Blow To The Franco Regime”, El Pais, 18 Aralık 2013.

Görsel 8: Luis Carrore Blanco'ya yapılan suikast anı.¹⁷

Görsel 9: Suikast sonrası yerle bir olan arabalar, evler ve yollar.¹⁸

¹⁷ The Nation, "Past in Perspective", New York.

¹⁸ Luis R.Aizpeolea, "The Day ETA Struck A Lethal Blow To The Franco Regime", El Pais, 18 Aralık 2013.

1. 2. 2. Leonardo Da Vinci Havalimanı Saldırıları (1973)

Münih Katliamı, Swiss Air 330 uçağına bombalı saldırı, D-9 uçağının patlaması ve 6 Eylül 1970'de dört uçağın aynı anda kaçırılması olayları terörizmin Avrupa'da en büyük tehditlerden biri haline geldiğinin göstergesiydi. Ve Avrupa'da en büyük tehditlerden biri haline gelen terörizme karşı Avrupa'nın güvenlik ve savunma mekanizmasında ortak bir hareket yürütememesinden dolayı oldukça zayıf ve etkisiz kalması da terör olaylarının devamının gelmesine neden olmaktadır. 17 Aralık 1973 tarihinde Roma'daki Leonardo Da Vinci Havalimanı'nda kalkışa geçecek olan bir uçağı Arap militanlar işgal edip ve uçağı işgal edilen militanlar, uçağı ateşe verdi. Bu saldırı sonucunda yolculardan 31 kişi ve terminalde bulunan iki kişi hayatını kaybetti.¹⁹ Uçağın ateşe verilmesinden hemen sonra militanlar, yanına birkaç rehineyi alarak bir başka uçağı (Lufthansa Flight 303) binip Atina'ya doğru yol aldı. Atina'da mola veren uçağı karşı güvenlik birimleri, militanların teslim olmasını ve rehinelere serbest bırakmasını istemesine rağmen militanlar, taleplerinin karşılanmasını ısrarla belirtmekteydi. Yapılan ikna çalışmalarının başarısız olmasına rağmen militanlar, uçuş sırasında ölen bir rehineyi ve yaralı olan bir rehineyi teslim edip Atina'dan ayrıldı. Atina'dan ayrılan uçaktaki militanlar, Beyrut'a doğru yol almaya çalışmaya karar verdiler. Beyrut'a yaklaştıklarında Lübnanlı yetkililerin inişe izin vermemeleri üzerine yakıtı da azalmış olan uçağı Şam'a indirmek zorunda kaldılar. Suriye yönetiminin Şam'da teslim olma ve rehinelere serbest bırakma talebini dinlemeyen militanlar, bu sefer güzergâhı Kuveyt'e doğru çevirdi. Kuveyt'e geldiklerinde yetkililerin teslim olma ve rehin bırakılma talebine militanlar olumlu yanıt verdi ve böylelikle rehinelere serbest bırakılıp militanlar teslim olmuştu. Uçaktan indirilen militanlar, elleriyle zafer işareti yaparak havalimanından götürüldü. Bu yaşanan uçak kaçırma olayları ve saldırılar, artık Avrupa'nın derhal harekete geçerek terörizme karşı ortak bir paydada buluşup harekete geçilmesi gerektiğini gözler önüne serse de Avrupa devletleri, henüz bir ortak paydada buluşup terörizme karşı ortak bir güvenlik mekanizması oluşturmaktan uzaktı.

1. 2. 3. Italicus Express Bombalı Saldırısı (1974)

Avrupa'da terör saldırıları, sadece Avrupa dışında bulunan örgütlerin eylemleriyle devam etmiyordu. Avrupa'nın içinde bulunan farklı ideolojileri temsil eden örgütler de eylemler düzenlemekteydi. Avrupa'da bitmemekle birlikte giderek daha da güç kazanan terörizm, bu sefer 4 Ağustos 1974 tarihinin gece yarısında İtalya Express'i bulmuştu. Gece yarısı treni olarak görev yapan İtalya Express, Roma'dan Münih kentine giden bir trendi. Tren içinde bir anda bomba patladı ve tren içindeki yolculardan 12 kişi hayatını kaybetti ve 48 yolcu yaralandı. Bombalı saldırıyı Ordine Nero yani Kara Düzen adlı İtalyan Faşist Örgütü üstlendi.²⁰ Bu saldırının dolaylı hedefi; İtalya'nın yönetiminde faşizm karşıtı olan İtalyan Demokrat Partisi'nin bulunmasıydı. Kaldı ki patlamanın yaşandığı Bologna kenti, hem solcu kesimin güçlü olduğu hem de komünist ideolojiye sahip bir belediye başkanı tarafından yönetilmekteydi.²¹

¹⁹ Radoslaw Wolniak, "Aviation Terrorism And Its Impact On The Aviation Industry", Silesian University Of Technology Publishing House, 2019, Sayfa: 299.

²⁰ Dario Azzelini, "Italy, Gladio 1970s-1980s", Cornell University, Mayıs 2010, Sayfa: 3.

²¹ Bruce Hoffman, "Right-Wing Terrorism in Europe Since (1980)", RAND, Ekim 1984, Sayfa: 7.

Görsel 10: Bombalı saldırıdan sonra yapılan incelemeler ve hayatını kaybeden yolcular.²²

1. 2. 4. Twa Uçağı Saldırısı (1974)

Avrupa, her tarafında terör tehdidiyle yaşamaktaydı. Bir yanda kendi içindeki silahlı örgütlerin Avrupa'da yaptığı eylemler ve bir yandan da kendi dışındaki silahlı örgütlerin Avrupa'da yaptığı eylemleri önlemesi gerekiyordu. Yaşanan uçak saldırılarının ve kaçırımlarının önü arkası hala kesilemiyor ve Avrupa dışından gelen insanlar, uçak yolculuklarında Avrupa'ya korkuyla geliyorlardı. Fakat ortak bir güvenlik ve savunma mekanizması oluşturulup geliştirildikten sonra hangisiyle uğraşabilirdi ki? Hiç biriyle. Nitekim Avrupa, bir bütün olarak toplanıp ortak güvenlik mekanizması oluşturmadığı için terör olaylarının devamı da gelmiş oldu.

8 Eylül 1974 tarihinde Tel Aviv kentinden New York'a gidecek bir TWA uçağı, yolculuk sırasında ilk Atina'da, sonrasında Roma kentinde mola verecekti. Atina'da mola verdikten sonra Roma'ya doğru kalkan uçak, kalktıktan bir süre İyonya Denizi üzerindeyken bir patlamayla uçak İyonya Denizi'ne düştü. Uçakta bulunan 79 yolcu ve 9 mürettebat bu bombalı saldırı sonucu hayatını kaybetti. Patlamanın ardından yapılan incelemelerde ilk başta TWA sözcüleri tarafından bunun bir terör saldırısı olmadığı,²³ bu saldırının uçaktaki bir arızadan dolayı yaşandığı düşünöldü. Fakat NTSB (National Transportation Safety Board) tarafından yapılan araştırmalar sonucunda uçağın kargo ambarında saklanan bir bomba ile patlatıldığını tespit etti. NTSB'nin araştırmalarına göre bombanın patlaması, uçağın kontrol sistemlerini tahrip etmiş ve uçağın kontrolünü kaybedip İyonya Denizi'ne düşmesine neden olduğu tespit edildi. Avrupa'nın kıyısında yaşanan bu olaya ABD'nin bir güvenlik kurumu olan NTSB'nin araştırmalar yapıp sonuca varması, Avrupa devletlerinden çok ABD'nin incelemeleri yaptığını ve bu bağlamda Avrupa'nın kendi kıyısında yaşanan terör saldırılarına karşı bir araştırma ya da güvenlik oluşturma mekanizmasının çok zayıf ve aciz bir durumda olduğunu bir kez daha göstermekteydi.

²² Libcom, "Secrets and bombs: The Piazza Fontana bombing and the Strategy of Tension", Ekim 2016.

²³ New York Times, "U.S Bound Plane With 88 Crashes in Sea of Greece", 9 Eylül 1974, Sayfa:1 .

1. 2. 5. Rolando Kafeteryasına Bombalı Saldırısı (1974)

Avrupa'nın dışından gelen terör saldırıları, Avrupa'yı teröre karşı güvensiz bir coğrafya haline getirmekteyken Avrupa'nın kendi içindeki terör örgütleri de güvensiz bir ortamı daha da güvensizleştirmeye çalışmaktaydı. Bir yandan sağcı örgütler bir yandan solcu örgütlerin yaptığı silahlı eylemlerin yaptığı silahlı eylemler Avrupa Devletleri'nin sadece güvenlik açısından değil siyasal ve ekonomik gelişimini de olumsuz etkilemekteydi. İspanya'da eskisi kadar olmasa da hala bir tehlike olan ETA, (2011 yılında silahlı mücadeleye son verdiklerini açıklamışlardır) etkisinin Avrupa'ya yayılması açısından Avrupa için tehlike arz eden silahlı örgütlerden biriydi.

13 Eylül 1974 tarihine gelindiğinde İspanya'nın Madrid kentinde bulunan Rolando kafesinde bir patlama yaşandı. Bu bombalı saldırıda 12 kişi hayatını kaybetmiş olup 71 kişi yaralandı. ETA tarafından yapılan bu saldırıda Rolando kafesinin seçilmesinin özel bir nedeni vardı. Rolando Kafesi, Madrid kentindeki İspanyol Ulusal Emniyet Genel Müdürlüğü'ne yakın bir yerde olup Polis ve Güvenlik Hizmetleri üyeleri tarafından düzenli olarak sıkça ziyaret edilen bir mekândı. Öğle saatlerinde yine polislerin sık olduğu bir zamanda restoranda patlama meydana geldi. Patlama sonucunda Rolando kafeteryasının bir tarafı çöktü. Yakında park etmiş iki polis arabası patlamadan harap oldu. Ve restoranın arkasında bulunan self servis hizmetiyle çalışan bir kafe de zarar gördü.²⁴ İlk başlarda ETA liderliği saldırıyı yapmadıklarını reddetmiş olsa da sonrasında çeşitli ETA mensupları saldırıyı kabullenmiş ve böylece ETA'nın bu saldırıyı yaptığını dair kabul edilmiştir. ETA, artık İspanya için büyük bir tehlike haline gelmişti. Bundan bir önceki sene Franco'ya olan yoğun sadakati ve hayranlığı ile tanınan ve İspanya'nın başbakanı olan Luis Carrero Blanco'ya yapılan suikast, gerek devlet birimlerinin, gerek güvenlik birimlerinin de tehlikede ve güvensiz olduğunu bizzat göstermekteydi. Bu saldırının Avrupa açısından önemine değinirsek; Avrupa'daki devletlerde yaşanan patlama ve silahlı saldırıların, artık Avrupa'da ciddi bir tehlikeye ulaştığını göstermekte olup İspanya'da yaşanan bu olayın o dönem Avrupa'yla mesafeli olan İspanya'nın Franco hükümetinde yaşanmış olup İspanya içinde yaşanan bir terör saldırısı olsa bile Avrupa'nın diğer kesimlerindeki silahlı örgütlerin de böyle silahlı eylemleri takip edip kendilerince yeni saldırılar yapmasını etkilemekteydi. Bu yüzden Avrupa'nın her bölgesinde yaşanan terör saldırıları, bölgesel olsa bile yine de Avrupa'nın güvenliği açısından büyük bir tehdit oluşturmaktaydı.

Görsel 11: Patlamadan sonra Rolando Kafeteryası girişi.²⁵

²⁴ New York Times, "12 Killed by Bomb in Madrid Restaurant", 14 Eylül 1974.

²⁵ El Pais, "Destrozos ocasionados en la cafetería Rolando tras la bomba que puso ETA en septiembre de 1974", 19 Ekim 2006.

1. 3. Avrupa Güvenlik Ve İş Birliği Teşkilatı'nın Kurulması (1975)

Avrupa'da yaşanan terör olayları, artık Avrupa'yı uluslararası güvenlik nezdinde iyice savunmasız bir yer durumuna getirmişti. Bu terör olaylarına yönelik ortak bir yapılanmanın oluşumuna yönelik bir ortak paydada buluşulamaması ve bunun sonucunda ortak çözümler üretilmemesi, Avrupa'nın güvenliğini daha da tehlikeli ve güvensiz hale getirmekteydi. Fakat o dönem her ne kadar ortak paydada buluşabilecek bir güvenlik mekanizması oluşturulamamış olsa bile böyle bir mekanizmanın temelleri atılmaya çalışılmaktaydı.

5 Temmuz 1966 tarihinde Varşova Paketi'nin yaptığı toplantıda Avrupa'da Barış Ve Güvenliğin Güçlendirilmesine Dair Bildiri'nin yayınlanması, Avrupa'nın güvenliğinde terörizme karşı ortak güvenlik mekanizmalarının oluşturulması yönünden bir başlangıç oldu. Fakat Batı ve Doğu Avrupa'nın birbirinden farklı iki ittifakta bulunması ve bu ittifakların her ne kadar yumuşama sürecine girilmiş olsa bile yine de birbirine mesafeli olması, ortak güvenlik mekanizmalarının oluşmasının hızlanmasını engellemiştir.

Bu bakımdan terörizme karşı ortak güvenlik mekanizmalarının oluşturulmasının süreci yavaş yavaş işlemiş olup uzun bir zaman almıştır.

1969 yılında Varşova Paketi'nin tekrardan Avrupa'da Barış Ve Güvenliğin Güçlendirilmesine Dair Bildiri'ni yinelemesi, ortak güvenlik mekanizmalarının bir kez daha konuşulup daha fazla üzerinde durulmasını sağladı.²⁶ 1969 – 1972 yılları, NATO ve Varşova Paketi'nin birbirleri arasındaki kutuplaşmanın çözülmesinde ve birbirlerine karşı yumuşamalarında önemli bir dönüm noktası olan yıllardır. 1-7 Kasım 1969 tarihlerinde iki blokun temsilcisi SSCB ve ABD'nin nükleer silahlanmaları kısıtlanmaya yönelik başlattığı "Nükleer Silahlanma" diğer adıyla "SALT – I" (Stratejik Silahların Sınırlanması) görüşmeleri, iki blokun birbiriyle uzlaşmaya varıp anlaşabilmesi açısından önemli bir dönüm noktasıydı. Bu süreçte 1968 yılında imzalanıp 5 Mart 1970 tarihinde yürürlüğe giren "Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması" da iki blokun uzlaşması açısından önemli bir gelişme sağlamıştır. SALT-1 görüşmelerine değinirsek; bu görüşme, saldırgan ve savunmacı füzelerle yönelik görüşmeler yapıldı. Diplomatik görüşmelerin neticeye varması, yaklaşık 3 yıl sürmüş olup 26 Mayıs 1972'de kararlaştırılmıştır. Bu antlaşmaya göre; Kıtalararası Balistik Füzelere (ICBM), Orta Menzilli Balistik Füzelere (IRBM ve MRBM), Anti Balistik Füzelere (ABM) üzerinde ve yerden havaya doğru atılan nükleer füzelerle ve nükleer bomba taşıyan av uçaklarını da kapsamakta olan iki kategori üzerinde yapılan görüşmelerin neticesinde saldırgan füzelerle dair kalıcı olmasa bile "geçici antlaşma" ya varılmasına ve Savunmacı füzeler için ise kalıcı olarak kısıtlanmasına dair antlaşmaya varılmasına karar verildi.²⁷ Bu sırada Vietnam savaşının bitmesi de iki blok arasındaki gerginliğin de azalmasını getirmiş olup artık iki blok arasında daha uzlaşmacı yeni bir dönemin başlaması gerektiğini göstermekteydi.

İki blok arasında nükleer tehlikenin çözülmesinin getirdiği uzlaşma, Avrupa'nın bütünleşme sürecinde ve hatta güvenlik mekanizmalarının gelişiminde de dolaylı etki getirmişti. Kasım 1972'de Avrupa'nın güvenlik ve işbirliği politikalarına yönelik hazırlık çalışmaları başladı. 3 Temmuz 1973 tarihinde Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı açıldı. Bu konferans, Avrupa'nın günümüze kadar şekillenecek güvenlik ve savunma politikalarında önemli bir temeldir.

²⁶ Mehmet Hasgüler, Mehmet B. Uludağ, "Devletlerarası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler", Alfa Yayınları, İstanbul, Ekim 2014.

²⁷ Sibel Kavuncu, "Nükleer Silahsızlanma Yolunda Start Süreci", BİLGESAM, Bahar 2013, Cilt:5, Sayı:8, Sayfa: 121.

Bu konferansın açılmasıyla birlikte çeşitli konular (ekonomi, bilim, istihbarat ve teknoloji gibi konularda iş birliği) hakkında kararlar alınmaya çalışırken Avrupa'nın güvenliğine ilişkin sorunların çözümünün de üzerinde duruldu. İki yıl süren görüşmelerin neticesinde bir karara varıldı. Bu varılan kararların sonucunda, 1 Ağustos 1975 tarihinde "Helsinki Belgesi" oluşturuldu. Bu belgeyi Arnavutluk dışında diğer bütün Avrupa devletleri imzaladı. Her ne kadar Helsinki Belgesi'yle Avrupa'nın iş birliği ve güvenliğinin güçlendirilmesine yönelik çözümler üretilmiş olsa da bundan sonrası önemliydi. Çünkü birbiriyle yavaş yavaş ilişkileri iyileştirmeye devam eden SSCB ve Batı Avrupa devletlerinin bu oluşuma karışıp bozmamaları gerekliydi. Bir de iki blok arasında gelişen ilişkilerinin gerginleşmemesi, AGİT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) için önem taşımaktaydı.²⁸ Helsinki Belgesi'nde Avrupa'da uzlaşmanın ve barışın sağlanması güvenlik ve işbirliğinin daha iyi noktalara gelmesi ve ortak bir paydada buluşup hareket etmesi üzerine gelişme sağlamıştır. Helsinki Belgesi'nde terörizmin üzerinde kısa olsa bile durulmuştur. Helsinki Belgesi'nin "Non-Intervention In Internal Affairs" kısmında, belgeyi imzalayan bütün devletlerin diğer üye devletlerdeki yaşanan terörist eylemleri (isterse aynı ideolojiye sahip örgüt olsun) desteklemekten kaçınmasına yönelik karar alınmıştır.²⁹ Bu bakımdan Avrupa'da terörizme karşı pek bir çözüm üretilmemiş olsa bile en azından Avrupa'nın güvenliği için bir gelişme kat edilmişti.

1. 4. Avrupa Güvenlik Ve Savunma Politikası'nda Terörizme Karşı Kurulan İlk Kurum: TREVI (1975)

Avrupa'da yaşanan terör saldırıları, git gide Avrupa'yı güvenlik bakımından zayıf ve tehlikeli durumuna getirmişti. Bir yandan Soğuk Savaş'ın getirdiği siyasi sorunlar, bir yandan da Avrupa'nın yeni yeni bütünleşme çalışmaları henüz Avrupa'da terörizme karşı güvenlik mekanizması sağlayacak kurumun oluşturulmasının başlanmasına ortam hazırlayamamıştı. Her şeye rağmen yine de terörizme karşı bir güvenlik sağlanması ihtiyacı Avrupa Devletleri için oldukça gerekliydi. Sadece ekonomik alanda iş birliğinde devam eden AET üye devletleri, güvenlik konusunda da bir iş birliğinin oluşturulması gerektiğini düşünmeye başlamıştır. Nihayet uzun bir sürecin getirisiyle 1976'da terörizme karşı bir güvenlik kurulunun oluşturulmasına karar verildi. Bu kurulacak olan ilk kurum, Avrupa Birliği tarihinde terörizme karşı kurulan "TREVI" adlı ilk kurumdu. Bu kurum, sadece terörizm için değil illegal yapılanmalar, ulusal ve uluslararası suçlar, kaçakçılık ve soygunculuk gibi tehlikelere karşı tedbiri sağlamak için de kurulmuş bir kurumdu.

1975 yılının Aralık ayında İtalya'nın Roma kentinde yapılan Bakanlar Konseyi toplantısında bulunan İngiltere'nin Dış İşleri Bakanı James Callaghan, Avrupa Komisyonu'nda terörle mücadeleyle yönelik özel bir savunma mekanizmasının kurulmasını önermesiyle TREVI'nin kuruluş süreci başlamış oldu. James Callaghan'ın bu önerisi desteklenmiş olup terörizme karşı görev yapacak güvenlik kurumunun oluşumu için 29 Haziran 1976'da Lüksemburg'da İç İşleri Bakanları toplantısında görüşüldü. Bu görüşmenin sonucunda böyle bir kurum oluşturulması önerisi kabul edildi ve böylelikle "TREVI" kurulmuş oldu.³⁰ Kurulan

²⁸ Mehmet Hasgüler, Mehmet B. Uludağ, "Devletlerarası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler", Alfa Yayınları, İstanbul, Ekim 2014.

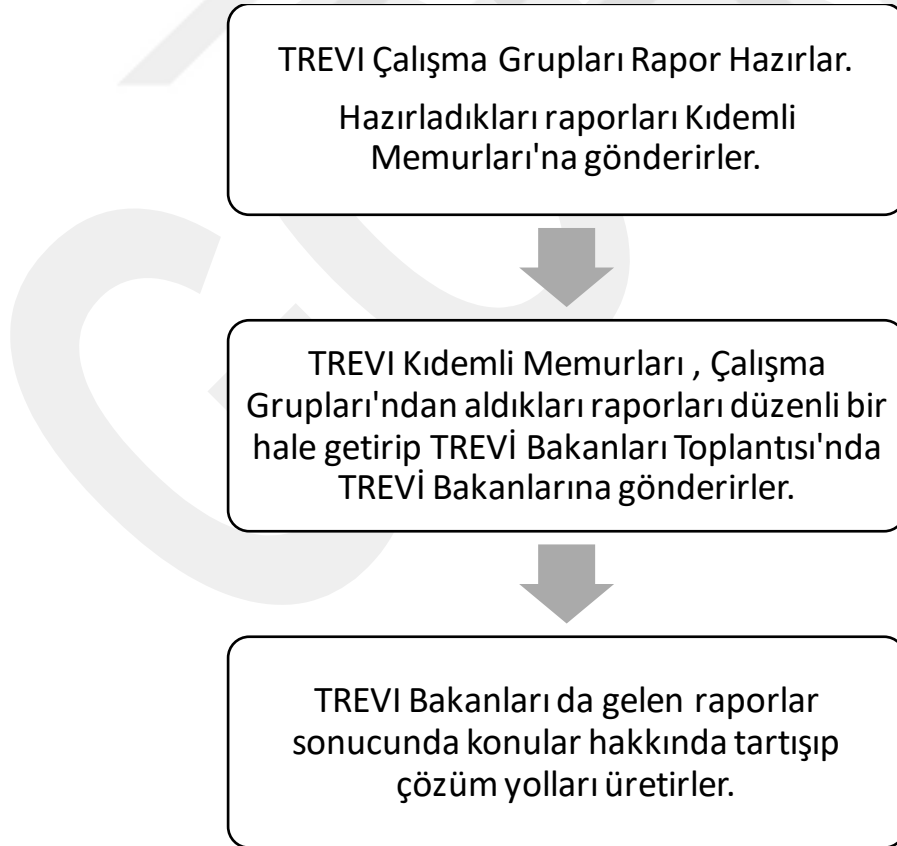
²⁹ Organization For Security And Cooperation In Europe, "Conference On Security And Co-Operation In Europe Final Act", Helsinki, 1975, Sayfa: 6.

³⁰ Tony Bunyan, "Trevi, Europol and the European State", State Watch, Sayfa:1 .

TREVI'nin açılımını ise “uluslararası terörizm, radikalizm, aşırılık ve şiddet” anlamına gelmekteydi.

1. 4. 1. TREVI'nin Önemi Ve İşlevi

TREVI, her ne kadar Avrupa'da terörizme karşı kurulan ilk güvenlik mekanizması olarak tarihe geçmiş olsa da Avrupa'nın henüz terörizme karşı güvenlik mekanizmalarının tamamen sağlayamamıştır. Fakat yine de Avrupa'da terörizme karşı kurulmuş olan ilk güvenlik mekanizması olduğu için özel bir önem taşımaktadır. TREVI'nin kurulmasının sayesinde Avrupa'nın güvenlik ve savunma politikalarının gelişmiş olup Soğuk Savaş'tan sonra kurulan Europol, Eurocorps ve Eurofor gibi birçok güvenlik kurumları oluşturulmuştur. Bu bağlamda TREVI, Avrupa'nın güvenlik ve savunma politikası bakımından bir mihenk taşı değeri taşımaktadır. TREVI Bakanları, altı ayda bir toplanıp görüşmeler yapmaktadır. Fakat TREVI'nin Kıdemli Memurları ve Çalışma Grupları, daha sık toplanıp görüşmeler yapmaktadır. Bunun sebebi ise, Çalışma Grupların TREVI Bakanları'nın toplantısından önce raporlar hazırlar ve sonrasında da bu raporları kıdemli memurlara teslim eder. Kıdemli Memurlar da bu raporları düzenli bir şekilde TREVI Bakanları'na “TREVI Bakanları” toplantısında teslim ederdi. Bu raporların sonucunda da TREVI Bakanları, görüşmeler yapıp sorunlar ve düşünceler üzerinde tartışırlardı. Bu görüşmeler sonucunda nelerin yapılması gerektiği üzerine kararlar verilirdi.

Şekil 1: TREVI'nin çalışma sistemi.

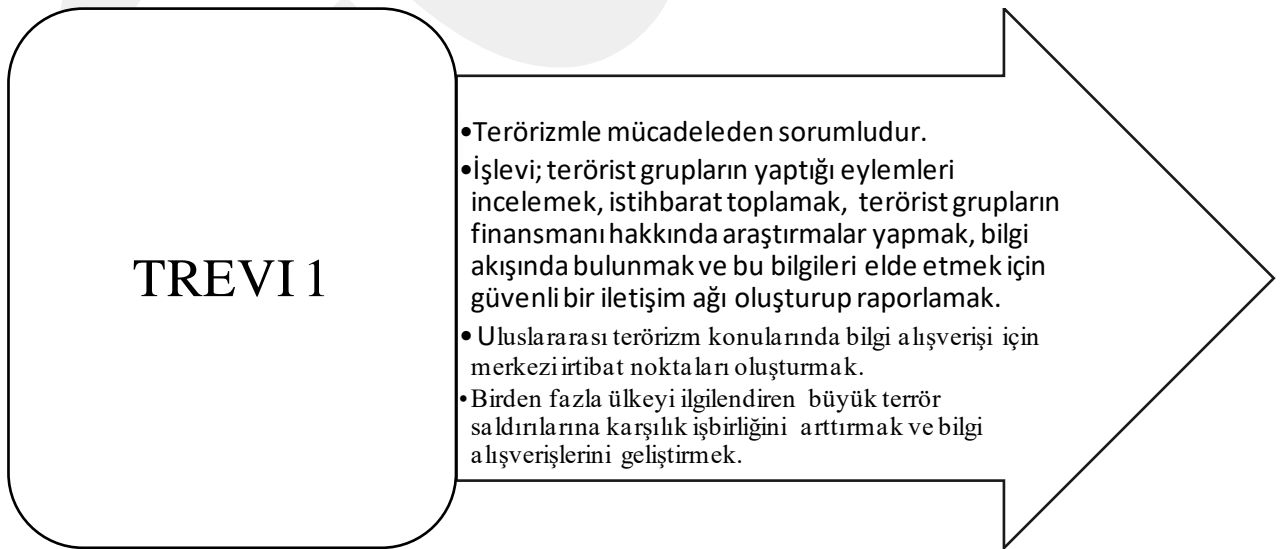
1. 4. 2. TREVI'nin Kurulmasının Maksadı

TREVI'nin kurulmasının birçok amacı bulunmaktadır. Bu amaçlar aşağıda madde halinde sıralanmaktadır:

- Terörizme karşı güvenlik mekanizmalarını geliştirmek.
- Uyuşturucu ve silah kaçakçılığı gibi suçlara karşı güvenliğini geliştirmek.
- Üye olan devletlerin polis örgütlerinin teknik ekibi ve eğitimlerinin gelişimini ortak bir paydada geliştirmeye çalışmak. Bu bağlamda polis örgütleri arasındaki farklılıktan oluşabilecek sıkıntıları çözmek.
- Sivil Hava yolculuğunda terör saldırılarına karşılık güvenliğini geliştirmek.
- Terörist gruplarının eylemleri hakkında istihbaratlar elde etmek ve bu elde edilen bilgiler doğrultusunda raporlar hazırlamak.
- İlegal yapılanmalar hakkında istihbaratlar elde etmek ve bu elde edilen bilgiler doğrultusunda raporlar hazırlamak.
- Futbol holiganlığı, kamu düzenini tehlikeye sokabilecek fanatik ve ayrılıkçı hareketlenmelere karşı kamu güvenliğini geliştirmek.

1. 4. 3. TREVI'nin Çalışma Grupları

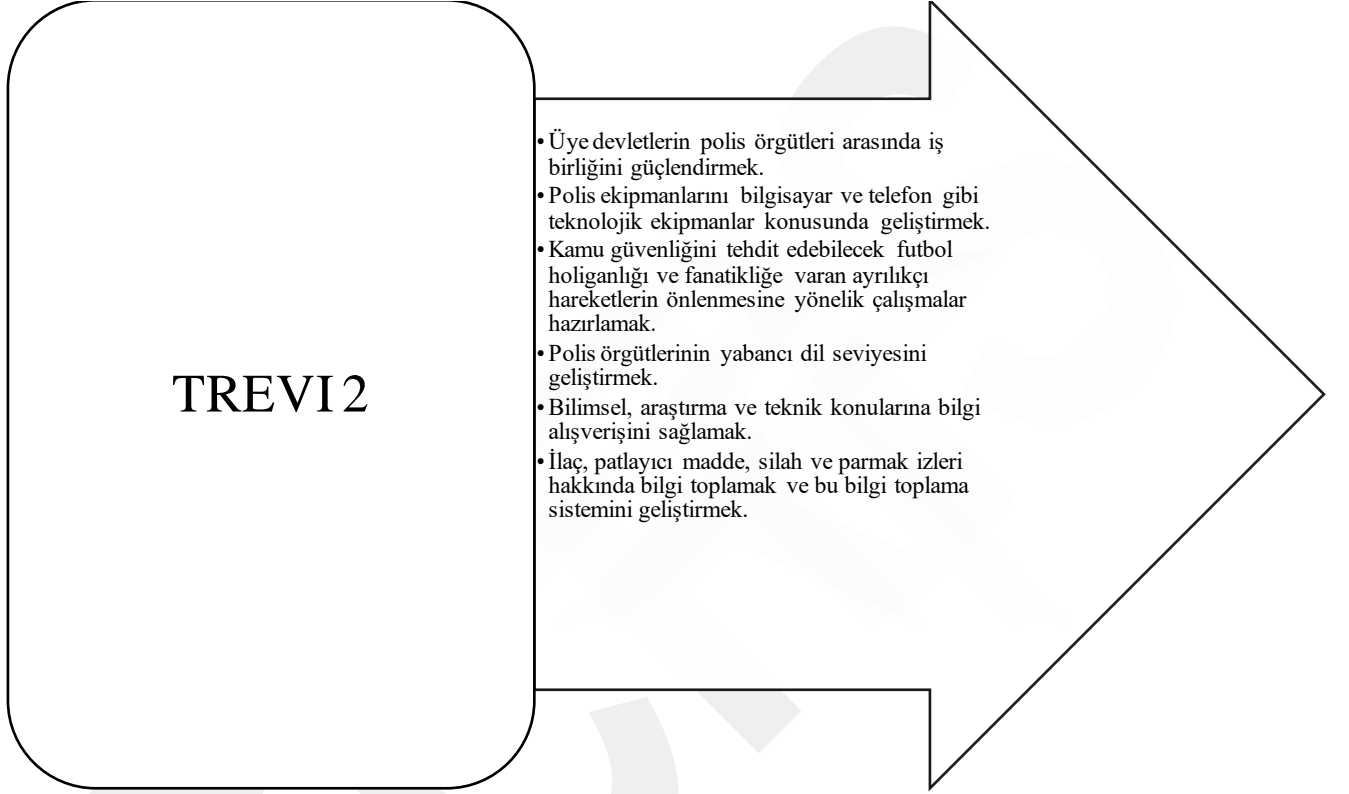
1976'da TREVI'nin kurulmasıyla birlikte TREVI kurumuna rapor veren beş çalışma grubu oluşturuldu. Bu beş grubun her birinin farklı bir işlevi bulunmaktaydı. İlk olarak 31 Mayıs 1977'de "TREVI 1" çalışma grubu kuruldu. Ardından sırasıyla zaman içerisinde TREVI 2, TREVI 3, TREVI 4 ve TREVI 5 olmak üzere dört çalışma grubu daha oluşturuldu. Bu çalışma grupları, birbirinden farklı göreve sahiptiler. Her grubun kendine göre inceleme yapıp değerlendirdiği konular bulunmaktaydı.³¹ TREVI kurumunda ilk kurulan çalışma grubu TREVI 1, 31 Mayıs 1977'de kurulmuştur. Bu çalışma grubunun ele aldığı konu, terörizm sorunu üzerinedir. Aşağıda TREVI 1 çalışma grubunun görevlerini ve işlevleri belirtilmektedir.

Şekil 2: TREVI 1'in çalışma alanı.

³¹ Tony Bunyan, "Trevi, Europol and the European State", State Watch, Sayfa: 1-2.

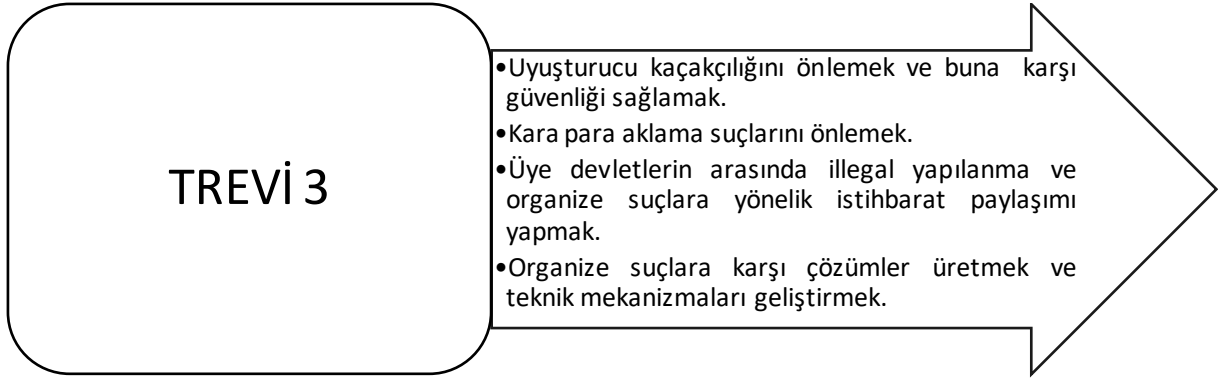
31 Mayıs 1977 tarihinde TREVI 1'nin kurulmasından sonra sadece terörizm konusuna yönelik olmayıp diğer konular üzerinde de yoğunlaştırılması gerektiği görüşüne varılmıştır. Bu neticede TREVI 1'den sonra ikinci çalışma grubu TREVI 2 kurulmuştur. TREVI 2 çalışma grubu, terörizmle mücadeleyi geliştirmek yerine kamu güvenliğini sağlamakta olan polislerin geliştirilmesi, üye devletlerin polis örgütleri arasında teknoloji ve bilgi paylaşımının sağlanması ve kamu güvenliğini bozabilecek durumların önlenmesi üzerine yoğunlaşmaktaydı.

Şekil 3: TREVI 2'nin çalışma alanı.

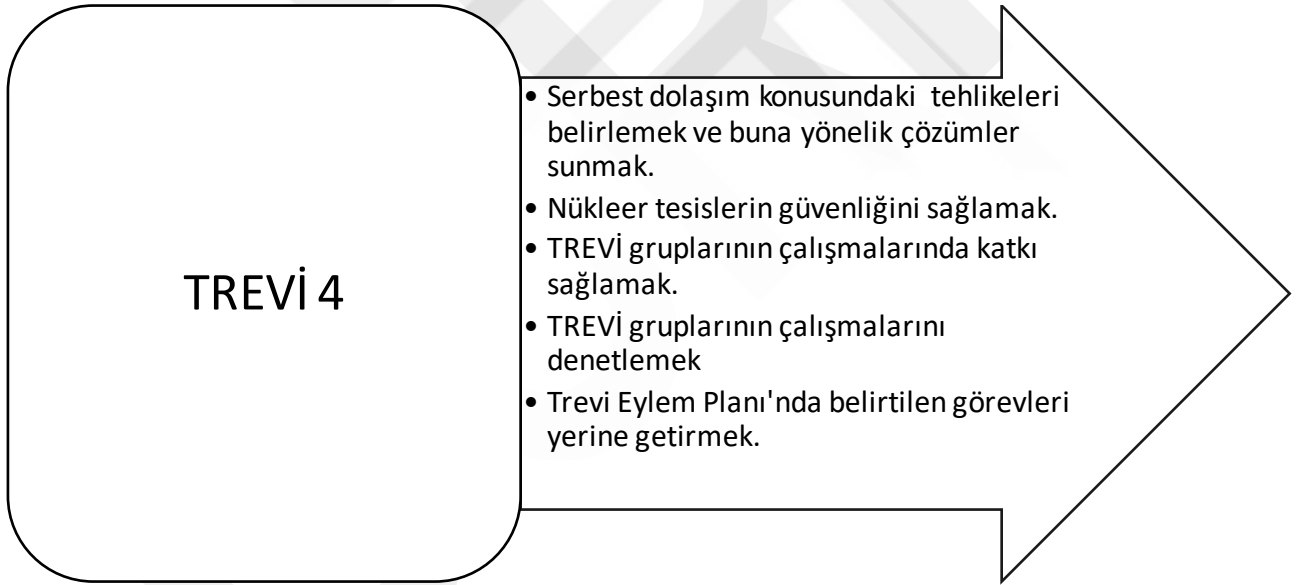
TREVI 2 çalışma grubu kurulduktan sonra TREVI'nin üzerine çalıştığı konuların kapsamı da genişlemiştir. TREVI'nin kapsamını daha da genişletmek amacıyla 1985 yılında TREVI 3 çalışma grubu faaliyete başlamıştır. Bu grubun başlıca amacı, üye devletler içerisinde uyuşturucu kaçakçılığına yönelik güvenliği sağlamak ve uyuşturucu kaçakçılıklarıyla ilgili istihbarat toplamak, organize suç, silahlı soygun, gayri resmi ödemeler ve sahtecilik gibi konular üzerinde yoğunlaşmaktır. TREVI 3 çalışma grubunun Avrupa'nın güvenlik ve savunma politikası açısından önemli bir etkisi bulunmaktadır. TREVI 3 çalışma grubunun oluşturulmasıyla Avrupa Uyuşturucu Birimi kurulmasına zemin hazırlaması bakımından önemli bir etkisi olmuştur.³²

³² Tony Bunyan, "Trevi, Europol and the European State", State Watch, Sayfa: 1-2.

Şekil 4: TREVI 3'ün çalışma alanı.

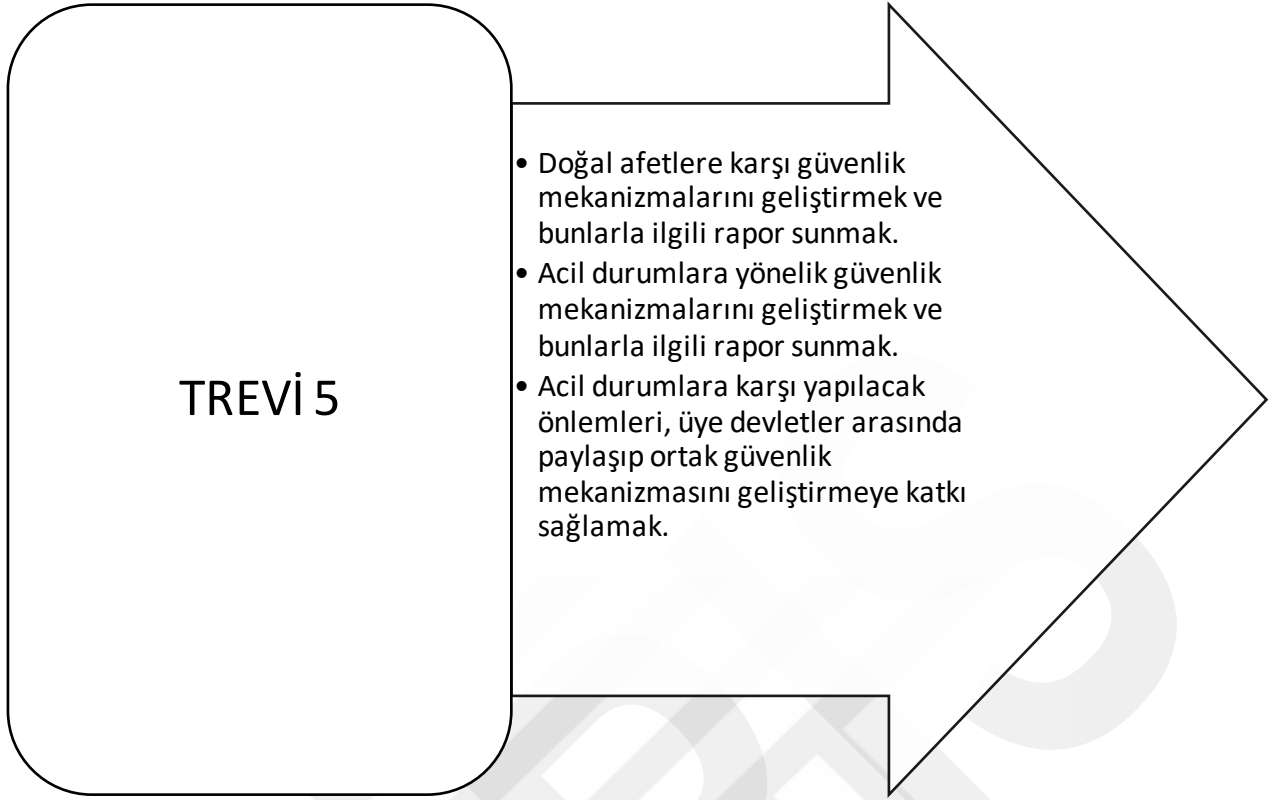
TREVI 4, nükleer tesislerin güvenliği, serbest dolaşım ve önceki üç TREVI gruplarının çalışmalarına da katkı sağlamak amacıyla Nisan 1989'da oluşturulmuştur. Çalışma grubu, bir diğer adı olan TREVI 1992 olarak da bilinmektedir. 1989 yılında hazırlanan "TREVI Eylem Planı" neticesinde oluşturulmuş olup bu eylem planında belirtilen görevleri yürütmeye çalışmaktadır. TREVI Eylem Planı'nda 1985 yılında imzalanan Schengen Antlaşması'yla ilgili konularda kapsamlı çalışma ve bununla birlikte TREVI örgütlerinin çalışmalarını denetleyecek bir çalışma grubunun oluşturulması üzerine durulmuştur.³³

Şekil 5: TREVI 4'ün çalışma alanı.

TREVI 5, acil durumlar ve doğal afetlere karşı güvenliği sağlamak için çözümler üretmek ve buna yönelik raporlar sunmak üzerine oluşturulmuştur. TREVI çalışma gruplarının en sonuncusudur.

³³ Holly Wyatt-Walter, "The European Community and the Security Dilemma", Macmillan Press, İngiltere, 1997, Sayfa: 153.

Şekil 6: TREVI 5'in çalışma alanı.

1. 5. Trevi'nin Kurulmasından Schengen Antlaşması'na Kadar Avrupa'nın Güvenlik ve Savunma Politikasında Terörizmin Yeri

1. 5. 1. Aldo Moro Suikasti (1978)

Aldo Moro, 1963 – 1968 ve 1973 – 1978 tarihlerinde İtalya'da Başbakanlık görevini yürütmüş olan demokrat liderdir. İtalya Başbakanlığı görevini yürütmekte olan Aldo Moro'nun yer aldığı Hristiyan Demokrasi Partisi (Democrazia Cristiana) ile İtalyan Komünist Partisi (Partito Comunista Italiano) ile büyük rekabet ve gerginlik içindeydi. Bu rekabet yıllardan beri devam etmekte olsa bile tarih, 1973 Ekim'i gösterdiğinde iki partinin arasındaki gerginliğin azalmaya başladığını göstermekteydi. 1973 Ekim'inde İtalyan Komünist Partisi lideri Enrico Berlinguer, "Rinascita" dergisinde yayımlanan "Riflessioni sull'Italia dopo i fatti del Cile" (Şili Olaylarından sonra İtalya'ya yansımalar) başlıklı yazıda, iki parti arasında uzlaşmanın gerekliliğini öne sürmesi üzerine bu tarihten sonra iki parti arasındaki gerginlik, uzlaşmaya doğru yol almaya başlamıştı.³⁴ Bu tarihten itibaren 1978 yılına kadar iki parti arasındaki siyasal uzlaşmayı sağlamak için Aldo Moro da çaba sarf etmişti.

Hatta bu çabasına karşılık olarak, İtalyan Komünist Partisi tarafından desteklenecek olan bir Hristiyan Demokrat kabine hazırlanmıştı.³⁵

³⁴ Miriam Golden, "Labor Divided: Austerity And Working Class Politics in Contemporary Italy",

³⁵ Leonardo Sciasca, Aldo Moro Vakası, Çev. Neyyire Gül Işık, İstanbul, Mayıs 2016.

Görsel 12: İtalyan Komünist Partisi Başkanı Enrico Berlinguer'in Rinascita'da yayınlanan demokratik partiyle uzlaşmanın olabileceğini söylediği yayının görüntüsü.³⁶

İki parti arasında uzlaşma gittikçe iyiye doğru gidiyorken 16 Mart 1978 tarihinde Aldo Moro'nun kaçırılmasıyla İtalya, büyük bir sarsıntı yaşandı. Aldo Moro'nun kaçırılma gününün sabahında, İtalya Parlamento'suna gitmekte olan Aldo Moro'yu Kızıl Tugay terör örgütü üyeleri, kendisini korumakla yükümlü beş güvenlik görevlisini öldürüp kaçırdı. Aldo Moro'nun kaçırılmasıyla gerek Avrupa gerek İtalya ve gerek Uluslararası Sistemde terörizm tehdidi tekrar gündeme gelmişti. Elli beş gün süren süreçten sonra bir otomobilin bagajında ölü olarak bulundu. Fakat burada ilginç gelen bir durum vardı.

Aldo Moro'nun cesedinin bulunduğu otomobil, İtalya Hristiyan Demokrasi Partisi ile İtalya Komünist Partisi genel merkezinin tam ortasında (iki partinin genel merkezine eşit uzaklıkta) yer almaktaydı.³⁷ Aldo Moro Suikastı, özellikle Batı Avrupa ve İtalya'nın terörizme karşı bakış açısında, bununla birlikte terörizm tehlikesine karşı güvenlik ve savunma politikaları çalışmalarının gelişmesinde önemli bir dönüm noktası olaylardan biri olarak tarihe geçmiştir.

Görsel 13: Aldo Moro'nun otomobilde bulunan cesedi.³⁸

³⁶ Nicola Guarino, "Attendendo il Congresso. I Ritardi Dell'egemonia Culturale Della Sinistra.", Altritaliani, 20 September 2018, <https://altritaliani.net/pd-attendendo-il-congresso-i-ritardi-dell-egemonia-culturale-della-sinistra/>

³⁷ Leonardo Sciasca, Aldo Moro Vakası, Çev. Neyyire Gül Işık, İstanbul, Mayıs 2016.

³⁸ Douglas Martin, "Prospero Gallinari, a Terrorist, Is Dead at 62", New York Times, 17 Ocak 2013.

1. 5. 2. Richard Sykes Suikastı (1979)

Aldo Moro suikastından sonra Avrupa, güvenlik açısından adeta sarsılmış durumdaydı. Çünkü bu suikast, teröristlerin bir devlet başbakanını bile kolaylıkla kaçırıp öldürebileceğini göstermişti. Nitekim bu olaydan 5 yıl önce de Carrero Blanco'ya suikast yapılmıştı. Carrero Blanco suikastından itibaren Avrupa devletlerindeki devletin yönetiminde olan kişilerin de tehlikede olduğu görülmekteydi. Aldo Moro suikastıyla birlikte bu tehlike daha da artmış oldu. Devlet yetkililerine yapılan ve terörizme karşı Avrupa'da güvenlik ve savunma politikasını şekillendiren bir suikast de Hollanda'da bulunan Richard Sykes'a yapılan suikasttı. 22 Mart 1979'un sabahında Sykes, Lahey'deki çıktuktan sonra limuzinine binerken İRA örgütü tarafından suikasta uğradı. İlk başta saldırıyı yapanların Filistinli olduğuna yönelik tahmin yürütülse de 1 yıl sonra İRA, saldırının sorumluluğunu üstlendi. Bu suikasttan hemen sonra Terörizm ile Mücadele Polis Çalışma Örgütü'nün (PWGT) oluşum süreci başladı.

1. 5. 3. Terörle Mücadele Polis Çalışma Grubu'nun Kurulması (1979)

Avrupa'da yaşanan terör saldırılarına yönelik oluşturulan TREVI 1 Çalışma Grubu'nun yanı sıra bir başka kurumun da kurulması ve böylelikle terörizme karşı daha kapsamlı bir güvenlik mekanizmasının oluşturulması gerekliydi. 1979 yılında Hollanda'daki İngiltere Büyükelçisi olan Richard Sykes'a karşı İRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu) örgütünün yaptığı suikast girişiminden sonra Hollanda'nın Ceza Bürosu Başkanının çağrısıyla 12 AT üye devleti toplandı. 12 AT üye devletiyle birlikte Avusturya, Finlandiya, Norveç ve İsveç de bu toplantıya katıldı. Bu toplantı sonucunda 1979 yılında Terörizmle Mücadele Polis Çalışma Grubu (Police Working Group on Terrorism) kuruldu.³⁹ 1995 yılında Europol'ün kurulmasıyla birlikte Terörizmle Mücadele Polis Çalışma Grubu, Europol'ün gözleminde hareket etmektedir. Bununla birlikte Terörizmle Mücadele Polis Çalışma Kurumu'nda elde edilen bilgiler, İkinci Nesil Schengen Bilgi Sistemi'ne (Second Generation Schengen Information System) gönderilmektedir.⁴⁰ Terörle Mücadele Polis Çalışma Grubu, terörle mücadeleyle ilgili operasyonla ilgili hukuk meselelerini tartışarak bunlar üzerinde öneriler ve çözümler bulmaya çalışmaktadır.⁴¹ Bu çalışma grubu, her altı ayda bir toplanmaktadır. Bununla birlikte bu grup, TREVI'nin çalışma gruplarına da katkı sağlamaktadır. TREVI'nin çalışma gruplarının faaliyetlerini kendi oluşturduğu faks sistemiyle kolaylaştırılmış olup bilgi akışı ve iletişim konusunda destek sağlamıştır.

1. 5. 4. Bologna Tren Garı Katliamı (1980)

Avrupa'da terörizme karşı güvenlik mekanizmaları, yavaş yavaş güçleniyordu. Böylelikle terörizme karşı politikaları da geliyordu. Fakat ideolojik terör örgütlerinin Avrupa'nın güvenliğini tehlikeye sokmaya karşı yaptığı saldırıların tedbirini almak hala zordu ve henüz büyük oranda çözülememişti. Bu bakımdan Avrupa'nın terörizme karşı güvenlik ve savunma politikaları hala zayıf durumdaydı.

³⁹ Tony Bunyan, "Trevi, Europol and the European State", State Watch, Sayfa: 4.

⁴⁰ European Parliament, "Police Working Group on Terrorism", 17 Mayıs 2013.

⁴¹ Ursula C. Schroeder, "The Organization of European Security Governance: Internal and External Security in Transition", Routledge, 2011, Sayfa: 92.

Günlerden 2 Ağustos 1980 tarihinde, Bologna Tren İstasyonu'nda bir patlama meydana geldi. Patlamanın gerçekleştiği yer, tren istasyonunun klimalı bekleme odasında meydana geldi. Saldırıdan hemen sonra Neo-Faşist bir grup, saldırıyı üstlendiğini duyurdu. Saldırıda 85 kişi hayatını kaybetti ve 200 üzerinde kişi yaralandı. Saldırının olduğu gün enteresan bir durum bulunmaktaydı. Bombalı saldırının gerçekleştiği gün, bundan tam 6 sene öncesinde Italicus Express'te yaşanan bombalı saldırının sanığı Mario Tutti'nin mahkemesi vardı. Bu asla tesadüf bir durum değildi. Neo-Faşist grubun 6 yıl öncesinde yapılan eylemin mahkeme gününde bu saldırıları tekrar hatırlatmak ve terörizmin hala var olduğunu tekrar hem İtalya'ya ve hem de Avrupa'ya göstermek için yapıldığı çok belliydi. Saldırıyı Neo-Faşist grup üstlendikten sonra yapılan araştırmalar ve soruşturmalardan sonra dört faşist terörist tutuklandı ve müebbet hapis cezasına mahkûm oldu. Fakat her ne kadar teröristler bulunsa da giden canlar geri gelmiyordu ve bir daha böyle saldırılardan dolayı insan canının güvenliği için hem İtalya'da ve hem de Avrupa'da sağlanamıyordu. Bu saldırı, Avrupa'nın terörizme karşı daha güçlü ve daha etkili güvenlik politikaları geliştirmesi gerektiğini göstermekteydi.

Görsel 14: Patlamadan sonra Bologna Tren İstasyonu.⁴²

1. 5. 5. Oktoberfest Bombalı Saldırısı (1980)

2 Ağustos 1980'de yaşanan Bologna Tren İstasyonunda gerçekleşen bombalı saldırının İtalya'da ve Avrupa'da yarattığı etki, devam etmekteydi. Bu saldırıdan kısa bir süre sonra bu sefer Federal Almanya Cumhuriyeti'nde bir bombalı saldırı daha meydana geldi. Bu saldırıyla Avrupa bir kez daha sarsıldı. Bu saldırı, 26 Eylül 1980 tarihinde Münih kentinde 146.sı düzenlenen Oktoberfest'te meydana geldi. Saldırı, saat 22.20'de festival girişine çok yakın bir yerdeydi. Saldırıdan sonra yüzlerce insan yerlerde yatıyordu. Kimisi ölü, kimi ağır yaralı ve kimi de hafif yaralıydı. Hatta bazı yaralılar, patlamadan çıkan yüksek ısıdan dolayı ciddi seviyede yanıklara maruz kalmıştı. Saldırı sonucunda 13 kişi hayatını kaybetti. 68 kişi ağır yaralı olmak üzere toplam 211 kişi yaralandı.⁴³ Yapılan araştırmalar sonucunda saldırıyı yapan kişinin Faşist bir öğrenci olan Gundolf Köhler olduğu tespit edildi. Gundolf Köhler, saldırıyı gerçekleştirirken saldırı anında kendini de öldürmüştü. Saldırıyı gerçekleştiren kişinin arkasında hangi terör örgütü olduğu kesinlik kazanmadı. Birçok kesim bu olayın faili olan terör örgütünün Neo-Nazi sempaticanı örgüt olan "Wehrsport-gruppe Hoffman" örgütünün yaptığını iddia etmekte olup bazı kesimler ise saldırının CIA destekli Gladio örgütünün gerçekleştirdiğini iddia etmekteydi. Fakat bu iddialar kesinlik kazanmadı bu

⁴² Ansa News, "Strage Di Bologna, Salma Riesumata Per Scovare Tracce Esplosivo", 6 Şubat 2019.

⁴³ Tatjana Neef, "26 September 1980 The Oktoberfest Bomb Attack", City of Munich, Sayfa: 7-11.

yüzden Gundolf Köhler'in hangi terör örgütüne bağlı bu saldırıyı gerçekleştirdiği çözülmedi. Hangi terör örgütünün gerçekleştirdiği tespit edilemediği için Gundolf Köhler'in kendisinin kimseye bağlı olmadan bu eylemi gerçekleştirdiği sonucu kabul edildi. Bu yüzden saldırıda Gundolf Köhler'in yalnız hareket edip etmediğine dair şüpheler devam etmektedir. Bu saldırı, Federal Almanya Cumhuriyeti'nin tarihindeki en büyük bombalı terör saldırısı olarak tarihe geçmiştir.

Federal Almanya'da yaşanan bu terör saldırısı, Avrupa Devletleri'nin terörizme karşı artık bir an evvel daha etkili ve güçlü bir ortak güvenlik savunma politikalarının ve mekanizmalarının uygulamasının gerekliliğini göstermektedir.

Görsel 15: Patlamadan sonra Oktoberfest.⁴⁴

1. 6. Schengen Antlaşması (1985)

Avrupa'nın Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ile başlayan, TREVI'nın ve PWGT'nin kurulmasıyla devam eden terörizmle mücadele sürecinde Schengen Antlaşması'yla bir gelişme daha kat edilmiştir. 14 Haziran 1985 tarihinde imzalanan Schengen Antlaşması, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun beş üyesi tarafından imzalanmıştır. Antlaşma, Avrupa Birliği sürecindeki önemi, antlaşmaya katılan devletlerin sınır kapılarındaki gümrük ve polis birliğini ortadan kaldırıp bütünleşmesini getirmiş olup böylelikle Avrupa'da devletlerarasındaki sınırların kaldırıp ortak bütünleşme sürecinde ve hatta Avrupa Birliği'nin oluşum sürecinde önemli bir gelişmedir. Schengen Antlaşması'nın bir diğer önemi ise; Avrupa dışından gelen göç, terör ve yasa dışı faaliyetlere karşı ortak bir paydada buluşup hareket edilmesini sağlamıştır.

Schengen Antlaşması'nın Avrupa'nın terörizme karşı güvenlik savunma ve politikalarının gelişimindeki etkisine değinirsek; Avrupa dışından gelen göçlerde yasadışı faaliyetlerin ve hatta güvenliği bozacak terör eylemlerinin olabilmesi ihtimalinde üye olan beş devletin ortak hareket edeceği kararlaştırılmıştır. Hatta Schengen Antlaşması'nda; üye devletlerin,

⁴⁴ Anchalee Rüländ, "Die mysteriösen Rätsel um das Oktoberfest-Attentat", WELT, 24 Eylül 2010.

antlaşmayla birlikte ortak sınırlarda yapılacak kontrollerin hafiflemesinden dolayı göçlerin getirebileceği tehlikelerin de (yasa dışı faaliyetler, uyuşturucu kaçakçılığı ve terör saldırıları gibi tehlikeler) önlenmesi gerektiği ve üye devletlerin bu tehlikelerden korunması için vize politikalarında gerekli adımların atılacağı belirtilmiştir.⁴⁵ Bu bağlamda Schengen Antlaşması'na dâhil devletler, gelen göçlerin getirebileceği potansiyel yasa dışı faaliyetler ve terörizm tehlikelerini dikkate alarak bu antlaşmada güvenlik konularında bütünleşme ve geliştirilmeye çalışılmıştır. Schengen Antlaşması'ndan 5 yıl sonra 19 Haziran 1990 tarihinde Schengen Antlaşması'nın genişletilip somut uygulanması amacıyla Schengen Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşmeyle birlikte tek vize düzenlenmeleri, sınır kontrolleri ve bu sınır kontrollerinin bilgi alışverişiyle koordineli bir şekilde hareket etmesini sağlamak amacıyla Schengen Bilgi Sistemi (SIS) oluşturulmuştur. Schengen Bilgi Sistemi, günümüzde üye devletlerin sınır güvenliğini sağlamak ve geliştirmek için bilgileri toplayıp paylaşma konusunda iletişimi sağlayarak haber alma görevi yürütmektedir.⁴⁶

1. 7. Avrupa Tek Senedi Antlaşması'nın İmzalanması (1986)

Schengen Antlaşması'ndan sonra Avrupa'da bütünleşme süreci hız kazanmaktaydı. 28 Şubat 1986 tarihinde Lahey'de imzalanan Avrupa Tek Senedi, bu sürecin önemli gelişmelerinden biriydi. Üye devletler arasında imzalanan Avrupa Tek Senedi, Avrupa'nın bütünleşmesi açısından önemli bir dönüm noktası olarak tarihe geçmiştir. Bunların yanında Avrupa Tek Senedi, güvenlik ve savunma açısından da önemli gelişmeler getirmiştir.

Avrupa Tek Senedi Antlaşması'nın terörizme karşı güvenlik ve savunma politikalarına getirdiği gelişimlere değinirsek; üye devletler içerisinde serbest dolaşımdan dolayı gelebilecek tehlikelerin (göç, terör ve yasa dışı faaliyetler) önlenmesine ve üye devletlerin içindeki güvenlik sorunlarına karşın ortak paydada buluşup bütünleşmesi açısından önemli bir gelişme sağlamıştır.

Bununla birlikte Avrupa Tek Senedi Antlaşması'nda Avrupa'nın güvenliği ile ilgili sorunlarda bir Avrupa kimliği içerisinde bütünleşip hareket edileceğine, üye devletlerin güvenlik sorunlarına karşı daha koordineli bir iş birliği içerisinde hareket edileceği belirtilmektedir.⁴⁷ Bu bağlamda Avrupa Tek Senedi, Avrupa'nın güvenlik sorunlarının üye devletlerin kendi aralarında ortaklaşp hareket etmesini sağlamak açısından önemli bir katkısı olmuştur. Dolayısıyla Avrupa'da terörizme karşı üye devletlerinin daha sıkı ve daha koordineli bir iş birliği içerisinde çözümler üretip çalışmasında katkı sağlamıştır. Ve böylelikle Avrupa Tek Senedi, Ortak Dış Güvenlik Politikası (ODPG)'nin oluşumunun da yolunu açmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra SSCB ve ABD arasında başlayan kutuplaşma, "Soğuk Savaş" döneminin başlamasına neden olmuştur. SSCB'nin Doğu Avrupa'da Batıya karşı "Demir Perde" örmesi, 1947 yılında ABD'nin Truman Doktrini'ni yayınlaması, ardından ABD'nin NATO'yu kurması, SSCB'nin de NATO'ya karşılık Varşova Paktı'nı kurması ve 1950'de yaşanan Kore Savaşı'yla birlikte bu soğuk savaş, iyice keskinleşmiştir. Stalin'in ölümünden sonra iktidara gelen Nikita Kruşçev, Batı ile Doğu Bloğu'nun uzlaşmasını isteyen bir politika yürüterek iki kutup arasında buzların çözülmesine yönelik girişimlerde bulundu. Nikita

⁴⁵ Eur-Lex, "Schengen Agreement", Lüksemburg, 14 Haziran 1986.

⁴⁶ Schengen Visa info, "Schengen Anlaşması", 18 Aralık 2018.

⁴⁷ Official Journal of the European Communities, "Single European Act", Eur-Lex, 29 Haziran 1987, Sayfa: 13.

Kruşçev'in bu girişimlerine batı bloğu olumlu yaklaştı. Böylelikle kısa bir süre iki kutup arasında buzların çözülmesi başladı. Fakat NATO, Varşova Paktı'nın Orta Doğu ve Balkanlar'daki etkisini engellemek amacıyla oluşturduğu Bağdat Paktı ve Balkanlar Paktı'nı kurarak yeniden iki kutbun ilişkilerinin gerginleşmesine neden oldu. Ardından "U-2 Casus Uçağı", "Vietnam Savaşı" ve "Küba Krizi" ile ilişkiler daha da kötüye gitti. Vietnam Savaşı'ndan sonra ilişkiler tekrardan yumuşamaya başladı. Fakat 1980'li yıllarda Asya ve Afrika'da yaşanan savaşların getirdiği gerginlik sonucunda ilişkiler yine kötüleşti. Özellikle 1979 – 1989 yılları arasında sürmüş olan Afganistan İç Savaşı'nda İslami mücahitlere karşı savaşan SSCB'ye karşı koymak için ABD'nin İslami mücahitlere destek vermesi, ABD ve SSCB'nin dolaylı yoldan savaşmasına neden olmuştur. Bu savaş sırasında Doğu Bloğu devletlerinde yaşanan iç gerginlikler, SSCB'nin gücünün ve etkisinin büyük ölçüde zayıflamasına neden olmuştur. 1990 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birlikte artık Doğu Bloğu 'nün gücünü kaybettiği ve Soğuk Savaş'ın bitiminin yakın olduğu görülmekteydi. Nitekim 1991 yılında SSCB'nin ve SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Doğu Bloğu 'nün da dağılması, Soğuk Savaş'ın bitmesine neden olmuştur.

Soğuk Savaş döneminde iki kutup arasında kaldığı için bir türlü kendi bütünleşme politikalarını gerçekleştirmede kısıtlı olan Avrupa, Soğuk Savaş'ın bitmesiyle artık bütünleşme sürecini geliştirmede ve bununla birlikte terörizme karşı ortak güvenlik ve savunma politikalarının güçlenmesinde hızlanmıştır. Her ne kadar Soğuk Savaş, Avrupa'nın bütünleşme süreci açısından bir kurtuluş gibi olsa da bu dönemde uluslararası sistemin Doğu ve Batı Bloğu olarak kutuplaşmasından dolayı iki kutup arasındaki rekabetten dolayı terörizme karşı ortak bir paydada buluşamamış ve böylece birçok terör saldırısına karşı maalesef oldukça zayıf kalmıştır. Bu bağlamda Avrupa devletleri, Soğuk Savaş'tan dolayı terörizme karşı mücadelede ortak hareket etme süreçlerinin gelişimine Maastricht Antlaşması'na kadar yaklaşık 40 yıl geç başlamak zorunda kalmıştır.

2. SOĞUK SAVAŞ SONRASI İLK DÖNEMLERDE AVRUPA'DA TERÖRİZMİN YERİ

1991 yılında Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte uluslararası sistem, çift kutuplu sistemden tek kutuplu sisteme dönüşmüştür. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve çift kutuplu sistemden tek kutuplu sisteme geçilmesiyle birlikte uluslararası sistem giderek küreselleşmeye başlamıştır. Küreselleşmenin sonucuyla da terör faaliyetleri, bölgesel sorundan küresel sorun haline gelmeye başlamıştır. Uluslararası düzenin giderek küreselleşmesi sonucu terörizm de aynı paralelde küreselleşmeye başlamıştır.

Terörizmin küreselleşmeye başlaması, giderek uluslararası sistem için büyük bir tehlike oluşturmaya başlamıştır. SSCB'nin dağılmasıyla, dünya siyasetinde birçok değişim ve dönüşümler meydana gelmiştir. SSCB'nin dağılması sonucuyla Uluslararası Sistem'de iki kutuplu sistemden tek kutuplu sisteme dönüşüm gerçekleşmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte kendi hâkimiyetinde bulunan birçok devlet bağımsızlığını ilan etmeye başlamıştır. Fakat bağımsızlığını ilan eden bu devletlerin yıllar boyunca Sovyetler Birliği denetimi ve hâkimiyeti içinde oldukları için devlet yönetme becerileri oldukça zayıf kalmıştır. Bu durum sonucunda Doğu Avrupa, Yugoslavya ve Balkanlar'da büyük bir otorite boşluğu meydana gelmiş olup "güvenlik ikilemi" ortaya çıkmıştır. Oluşan otorite boşluğuyla birlikte bu bölgelerde ayrılıkçı faaliyetler, terör faaliyetleri ve illegal yapılanmalar artış göstermiştir. Avrupa Birliği, Soğuk Savaş döneminde her ne kadar askeri güvenlik ve savunma politikasına

yönelik ortak adımlar atmamış olsa da terörizme o dönemlerde hiç yabancı değildi. İspanya'da olan ETA, İrlanda'da terör örgütü olarak kabul edilmiş UDA, Yunanistan'da N17 gibi terör örgütleri bulunmaktaydı. Bu bakımdan Avrupa'da terör, yabancı ve uzak bir kavram olmamıştır. Fakat 11 Eylül'e kadar Avrupa Birliği'nde yer alan bu ve diğer terör örgütleri "bölgesel" sorun niteliği taşımaktaydı. Bu yüzden Avrupa Birliği'nde terörizme henüz öncelikli tehdit olarak bakılmamaktaydı.

2. 1. Maastricht Antlaşması

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının beraberinde Avrupa Birliği'nin de strateji ve politikaları değişime uğramıştır. Özellikle Maastricht Antlaşması'yla birlikte Avrupa'nın tarihinde yeni bir dönem başlamıştır. 1991 yılında Hollanda Maastricht kentinde yapılan Avrupa Topluluğu üyesi 12 devlet arasında bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmede Avrupa'nın bütünleşmesi yolunda geliştirilmesi gereken girişimler üzerine tartışılmıştır. Bununla birlikte bu görüşmede Avrupa'nın bütünleşmesinin gelişimine yönelik bu girişimler üzerinde durulmuştur:

1. Tek Para
2. Avrupa Topluluğu'nun genişletilmesi.
3. Ortak güvenlik ve savunmanın geliştirilmesi
4. Ortak dış güvenlik politikasının geliştirilmesi.
5. Tek Pazar sisteminin geliştirilmesi.
6. Tek bir birlik içerisinde bütünleşme
7. Tek Merkez Bankası
8. Terörizm, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Organize Suçlara karşı mücadele.
9. Sosyal Politika 'da iş birliğinin geliştirilmesi.
10. Gümrük Birliği

Ardından verilen ortak kararların ve görüşmelerin neticesinde 7 Şubat 1992' tarihinde AT üyeleri arasında imzalanmıştır. 1 Kasım 1993'de ise yürürlüğe girmiştir. Maastricht Antlaşması, Ekonomik ve Parasal Anlamda İş Birliği (1. Sütun), Ortak Dış ve Güvenlik Politikaları (2. Sütun) ile Adalet ve İç İşleri'nde Güvenlik Alanında İş Birliği (3. Sütun) olmak üzere üç sütuna dayanmaktadır.

Şekil 7: Maastricht Antlaşması'nın üç sütunu.

Maastricht Antlaşması'nın AB'nin terörizmle mücadelesinin gelişiminde önemli katkısı olmuştur. Adalet ve İç İşleri'nin Güvenlik Alanında İş Birliği (III. Sütun) sütununda göç ve iltica konuları, illegal yapılanmalar, terör ve uyuşturucu gibi suçlar üzerine durulmuştur. Bu suçlarla mücadele konusunda üye ülkeler arasında işbirliğine gidilmesi yolu benimsenmiştir. Üçüncü Sütun'un terörizmle mücadeledeki amacı, Avrupa Birliği'nin "terörizm", "uyuşturucu ticareti", "illegal yapılanma" gibi tehlikelere karşı tek bir bütün içerisinde hareket etmesidir. Bu bağlamda Maastricht Antlaşması'nın Sütunu, iç güvenliğe ve adli yardımlaşmaya ilişkin hükümlerin yanında, Avrupa Birliği'nin terörizmle mücadele politikasını da yansıtmaktadır.

Maastricht Antlaşması'ndaki 11.maddesinde (Article K.1), Avrupa Birliği'nin OGSP' sinin gelişimini devam ettirmek ve terörizm, uyuşturucu ve illegal yapılanmalara karşı geliştirilen güvenlik stratejileri üzerine bilgi verilmektedir. Bununla birlikte üye devletlerin güvenlik birimleri arasında sağlanacak bilgi alışverişi için birlik içerisinde kurulacak ortak bir sistem, bu sistemin gerektiğinde yasadışı uyuşturucu kaçakçılığını, diğer ciddi uluslararası suçları önlemek ve bunlarla mücadele etmek için ortak ve gelişmiş polis işbirliğinin de oluşturulmasının gerekliliği olduğuna karar verildi.⁴⁸

Maastricht Antlaşması, Avrupa Birliği'ni kuran antlaşma olmakla birlikte gerek Avrupa'nın güvenliği, gerek bütünleşme süreci ve gerekse iş birliği açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Maastricht Antlaşması'nın III. Sütununda bulunan terörizm, Uyuşturucu Kaçakçılığı, Organize Suç ve İnsan Ticareti'ne karşı mücadele için verilen kararlar neticesinde zaman içerisinde Europol, Eurofor ve Eurocorps gibi AB'nin ortak güvenlik ve savunma kurumları kurulmuştur. Bu bakımdan Maastricht Antlaşması, bu kurumların kurulmasında ve gelişiminde öncü olmuştur.

2. 2. EUROPOL'un Kurulması (1995)

EUROPOL (The European Union Agency for Law Enforcement Cooperation), ortak güvenlik ve savunma politikası çerçevesinde uyuşturucu, silah kaçakçılığı, organize suç, insan ticareti, kara borsa ve terörizm konularında mücadele eden ve bu konularda üye devletlerden gelen istihbarat paylaşımını sağlayan bir güvenlik birimi olarak 1995 yılında kurulmuştur.⁴⁹ Bu bağlamda Europol'un kurulması, Avrupa Birliği'nde terörizme karşı güvenliği sağlama konusunda önemli bir gelişmedir. Europol'un merkezi Lahey kentindedir. Maastricht Antlaşması'nın üçüncü sütununda belirtilen terörizm, uyuşturucu, silah kaçakçılığı ve insan ticareti gibi suçlara karşı güvenliğin sağlanması amacıyla kurulmasına karar verilmiştir. 1 Temmuz 1999 tarihinden itibaren ise tamamen uygulamaya ve faaliyete geçmiş olup Tampere Zirvesi'yle gelişimini hızlandırmaya başlamıştır. Europol'un amacı; Avrupa'daki suçlarla, terörizmle ve yasa dışı faaliyetlerle mücadele içerisinde olan üye devletlerin yetkili makamlarıyla iş birliğini geliştirmek ve yasa dışı faaliyetlerle mücadelede olan üye devletlerin güvenlik makamlarına destek sağlamaktır. Böylece terör örgütleri, uyuşturucu kaçakçıları ve silah ticaretçileri gibi güvenliği tehdit eden yapılanmaların yaptığı pazarlıkların

⁴⁸ Treaty of European Union, K.1.9, European Communities, 7 Şubat 1992.

⁴⁹ Levent Yiğittepe, Konya – 2017, Avrupa Birliği'nin Güvenlik Politikaları, Selçuk Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Syf: 16-17.

ve suçların Avrupa Birliği'ne yayılmasını engellemektir.⁵⁰ Bununla birlikte Europol, Avrupa Birliği'nin bir çeşit istihbarat birimi olarak da görülmektedir. Çünkü Europol, üye ülkeler arasında terörizm ve illegal faaliyetler (sahte para basımı, dolandırıcılık, kara borsa, organize suç gibi) konusunda istihbarat paylaşımını yapmaktadır. Bununla birlikte Europol, sadece AB üyesi devletlere değil AB üyeliğinde yer almayan birçok ortak ülke ve uluslararası kuruluşla da çalışmaktadır.⁵¹ Europol'un aşağıdaki görülmek üzere kurulduğu zamandan günümüze birçok faaliyetleri bulunmaktadır. Yıllar içerisinde Europol'un faaliyetleri genişlemiş olup siber suç, bankacılık ile ilgili suçlarla faaliyet yürütmektedir.

Terörizmle Mücadele
İnsan Ticaretine Karşı Mücadele
Uyuşturucu Kaçakçılığıyla Mücadele
Yasa Dışı İlaçlara Müdahale
Siber Suçlarla Mücadele
Sahte Parayı Önleme (Sahte EURO)
Kara Para Aklama ile Mücadele
Organize Suçlarla Mücadele
KDV Dolandırıcılığına Karşı Mücadele

Şekil 8: Europol'un geçmişten günümüze bulunduğu faaliyetleri.

Europol, kurulmasından itibaren günümüze kadar Avrupa Birliği'nin terörizmle mücadelesinde ve güvenlik politikasında önemli bir gelişme katkı sağlamış olup terörizme karşı güvenlik ve savunma faaliyetleri günümüzde de hala devam etmektedir.

Görsel 16: EUROPOL'un Lahey kentindeki merkezi ve logosu.⁵²

⁵⁰ Avrupa Konseyi, "Drawing Up The Convention Based On Article K.3 Of The Treaty On European Union, On The Establishment Of A European Police Office", 26 Temmuz 1995, Madde: 2.

⁵¹ EUROPOL, "About Europol", <https://www.europol.europa.eu/about-europol> .

⁵² EUROPOL, "Image Gallery",

2. 3. La Gomera Deklarasyonu Ve Madrid Zirvesi (1995)

EUROPOL'un kurulmasıyla birlikte Avrupa Birliği'nin terörizme karşı güvenlik ve savunma politikaları gün geçtikçe daha iyi gelişme kat edilmekteydi. Bu gelişmelerden biri, 14 Ekim 1995 tarihinde yayınlanan "La Gomera Deklarasyonu" ve ardından 15-16 Aralık 1995 tarihinde yapılan Madrid Zirvesi'dir. 14 Ekim 1995 tarihinde yapılan La Gomera Deklarasyonu'nda, terörizm üzerine görüşmeler yaptı. Görüşmelerde terörizmin AB'nin güvenliği için önemli bir tehdit olduğunu tanımlamaktadır. Bununla birlikte terör eylemlerini etkili bir şekilde engelleyebilmek için, polis ve adli işbirliği için geliştirilmiş mekanizmalar sayesinde üye devletlerin arasında kapsamlı bir koordinasyona ihtiyaç duyulduğunu ve terör örgütleri hakkında istihbarat toplayıp bilgi alışverişinde artışı sağlanmasını ve silah kaçakçılığı, finansman ve kara para aklama gibi çalışma yöntemleri hakkında daha iyi bilgi sahibi olmanın gerekliliğini vurgulamaktadır.⁵³ La Gomera Deklarasyonu'ndan iki ay sonra 15-16 Aralık 1995 tarihlerinde Madrid'de zirve yapıldı. Zirvede AB Konseyi, terörizmle ilgili hazırlanmış olan La Gomera Deklarasyonu'nu onaylamaktan büyük mutluluk duyduğunu belirtmiş olup üye devletlerin terörizme karşı etkili tedbirlerin artmasına yönelik çağrıda bulunmuştur.⁵⁴ La Gomera Deklarasyonu'nun Madrid Zirvesi'nde kabul edilmesiyle terörizmin, AB'nin Güvenliği açısından ne kadar büyük bir tehlike olduğu ve böylelikle AB'de terörizmin üzerinde durulmasının önemi bu bildirge ve zirveyle bir kez daha hatırlatılmış oldu.

2. 4. Amsterdam Antlaşması (1997)

Amsterdam Antlaşması, 1992 yılında imzalanmış olan Maastricht Antlaşması'nın yeniden düzenlemesi amacıyla oluşturulan bir antlaşmadır. Amsterdam Antlaşması'yla birlikte AB'nin güvenlik ve savunma politikalarında insan hakları merkezli bir teşkilâta dönüşmesinde önemli bir adım atılmıştır. Amsterdam Antlaşması'nda Maastricht Antlaşması'ndaki üç sütunda değişiklikler yapılmıştır. Bununla birlikte Amsterdam Antlaşması'yla birlikte Avrupa Birliği'nde "ortak karar usulü" olarak bilinen "Co-decision" prosedürü uygulanmaya başlamıştır. Amsterdam Antlaşması, 29 Mart 1996 tarihinde Torino'da yapılan hükümetler arası konferansta başlamıştır. 17 Haziran 1997'de Amsterdam Zirvesi'nde onaylanmış olup 2 Ekim 1997'de imzalanmıştır. İki yıl sonra ise 1 Mayıs 1999 tarihinde ise yürürlüğe girmiştir. Amsterdam Antlaşmasıyla birlikte AB'ye üye olan ülkelere, terörle mücadeleye karşı daha sıkı işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla ortak bir tutum, karar ve sözleşmeler kabul etme gibi yetkiler verilmiş ve terörizme karşı güvenliğin daha iyi geliştirilmesinde katkı sağlamıştır. Amsterdam Antlaşması, Maastricht Antlaşması'nın 11. maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında (Article K.1 ve K.2.) yer alan Avrupa Birliği'nin amacının, üye devletleri arasında polis ve adli işbirliği alanlarında ortak eylem geliştirerek güvenlik ve adalet alanında güvenlik sağlamanın gerekliliğinde ve güvenliği tehdit eden tehlikelerden biri olan terörizme karşı tedbirlerin geliştirilmesindeki kararlarda yeniden düzenlenmeler yapılmış ve böylece üçüncü sütunun terörizme karşı yetki ve alanları genişletilmiştir.⁵⁵ Sonuç olarak Amsterdam Antlaşması'yla birlikte Maastricht Antlaşması'ndaki üçüncü sütunun yetki ve alanları genişletilerek böylece terörizme karşı AB'nin güvenlik ve savunma politikalarında gelişme kat edilmiştir.

⁵³ "La Gomera Declaration", Annex 3: Terrorism, 14 Ekim 1995.

⁵⁴ "Madrid European Council 15 And 16 December 1995 Presidency Conclusions", Part: 1. C.,

⁵⁵ "Treaty Of Amsterdam Amending The Treaty On European Union, The Treaties Establishing The European Communities And Certain Related Acts", Article K.1 - K.2(e), European Union, 2 Ekim 1997.

2. 5. Tampere Zirvesi

Tampere Zirvesi, 15-16 Ekim 1999 tarihlerinde yapılmıştır. Bu zirvede Amsterdam Antlaşması'yla belirlenmiş olan hedeflere ulaşmak amacıyla bir eylem planı oluşturulmuştur. Tampere Zirvesi'nde terörizme karşı verilen karar ise, Avrupa Konseyi, Tampere Zirvesi'nin metnindeki "IX. Stepping Up Co-Operation Against Crime" bölümünün ilk kısmında Amsterdam Antlaşması'nda öngörülen ortak denetleme ve soruşturma birimlerini, ilk adım olarak, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı ve terörizmle mücadele konusunda gecikmeksizin kurulmasını gerektiğini savunmakla birlikte bu konulara karşı güvenlik ve savunma çalışmalarının hızlı bir şekilde yürütülmesini ve bununla birlikte Europol temsilcilerinin bu tür ekiplere destek verip bu tür ekiplerin çalışmalarına katılmalarına izin verilmesini istemiştir. Bununla birlikte Tampere Zirvesi'nde sınır ötesi organize suçlarla mücadele etmek amacıyla bir güvenlik mekanizmasının oluşumuna karar verilmiştir.

Böylelikle bu zirvede "EUROJUST" kurumunun temelleri atılmıştır. Tampere Zirvesi'nde teröre karşı mücadele edecek ekip ve kurumların hızlıca geliştirilmesi ve Europol'un bu yeni ekiplere destek vererek mücadelenin geliştirilmesini talep etmiştir.⁵⁶ Bu bağlamda Tampere Zirvesi'nde AB'nin terörizme karşı ortak güvenlik ve savunma politikalarında gelişiminde gelişme kat edilmiştir.

3. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TERÖRLE MÜCADELESİNDE YENİ DÖNEM (11 EYLÜL VE SONRASI)

3. 1. 11 Eylül Saldırısı Sonrası AB'de Terörizmle Mücadeleye Karşı Yeni Gelişmeler

Uluslararası sistemde büyük değişimlere neden olan acı olaylardan biri 11 Eylül 2001 tarihinde New York'ta yaşanan 11 Eylül saldırıdır. Saldırıları aynı gün içerisinde ve iki saatlik bir aralıkta meydana geldi. İlk saldırı, sabah 8.46'da American Airlines Flight 11 uçağının Dünya Merkez Bankası'nın Kuzey Kulesi'ne çarpmasıyla başladı. 17 dakika sonra United Airlines Flight 175 uçağının Dünya Merkez Bankası'nın Güney Kulesi'ne çarpmasıyla ikinci saldırı meydana geldi. Bu saldırıdan tam 36 dakika sonra American Airlines Flight 77 uçağı, Washington kentindeki Pentagon'a saldırdı. 9.03'de American Airlines Flight 11 uçağının çarpmasıyla, 56 dakika sonra (9.59'da) Güney Kulesi yıkıldı. Güney Kulesi'nin yıkılmasından 7 dakika sonra (10.03) Pennsylvania yakınlarında United Airlines Flight 93 uçağı düştü. Bu saldırıdan 25 dakika sonra da (10.28) Dünya Merkez Bankası'nın Kuzey Kulesi yıkılmış olup saldırıya uğradıktan 102 dakika sonra yıkılmıştı. ABD'de yaşanan bu saldırılar, vahşice bir katliam ve adeta bir kıyametti. Bu terör saldırılarından Dünya Merkez Bankası'nın iki kulesi yıkılmış, Pentagon saldırıya uğramış ve bir seyahat uçağı düşmüştü.

Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kulesi olan Güney ve Kuzey kulelerinde 2.600 kişi hayatını kaybetti. Pentagon'da 125 kişi ve saldırıyı yapan dört uçakta bulunan 256 kişi hayatını kaybetmiş olup toplam 2,981 kişi hayatını kaybetmiştir.⁵⁷ Saldırıda kayıp olup bulunamayan kişiler de ölü sayıldı. Saldırıdan sonra ABD Başkanı George W. Bush, terörizmin çok büyük bir tehdit olduğunu ve terörizm ile savaşmak gerektiğini belirterek "Terörizm ile Savaş" (Global War On Terrorism) adlı askeri kampanya başlattı. Bu askeri kampanyayla birlikte ilk olarak 7 Ekim 2001'de "Sürdürülebilir Özgürlük Operasyonu (Operation Enduring Freedom)" adıyla Afganistan'a savaş açtı. 13 Aralık 2001 tarihinde ABD hükümeti, saldırıyı

⁵⁶ Avrupa Konseyi, "Tampere European Council 15 And 16 October 1999", Tampere, 15-16 Ekim 1997,

⁵⁷ National Commission, "The 9/11 Commission Report", United States, 22 Temmuz 2004, Sayfa: 1-2.

gerçekleştirenin Osama Bin Laden olduğunu belirten bir bant yayınladı ve Osama Bin Laden'in bombalı saldırıyı yaptığı resmen kanıtlanmış oldu. Artık terörizm, her an ve her yerde olabilirdi. Bu bağlamda terörizm tehlikesi, her kesimdeki insanları korkutmaktaydı. Bununla birlikte ABD, Afganistan'a savaş açmasının ardından 1 yıl sonra da Irak'a savaş açtı. 11 Eylül saldırıları, terörizmin artık bir dünya çapında sorun haline geldiğini göstermekteydi. 1970'li yıllardan bu zamana kadar geçen süre içerisinde tüm dünya için bir tehdit olarak kabul edilmeyen terörizm, 11 Eylül 2001'deki saldırılardan sonra artık küresel (global) bir tehdit olarak kabul edilmiştir. 11 Eylül saldırılarından itibaren gerek BM içerisinde gerek AB içerisinde ve gerek NATO gibi uluslararası örgütler içerisinde terörizm, öncelikle tehditlerden biri haline gelmiştir.

Görsel 17: Dünya Ticaret Merkezi'nin İkiz Kuleleri'ne saldırı anından bir görüntü.⁵⁸

11 Eylül saldırısından itibaren Avrupa Birliği güvenlik ve savunma politikası, terörizm tehlikesi üzerine daha belirgin adımlar atmaya başlamıştır. 11 Eylül saldırısıyla birlikte terörizm, Avrupa Birliği güvenlik ve savunma politikası için daha da önemli bir noktaya gelmiştir. Bununla birlikte 11 Eylül'den önce bölgesel bir sorun olarak görülen terörizm, 11 Eylül saldırılarından sonra dünya çapında bir sorun haline gelmiştir. Bunun sonucunda da terörizm artık sadece "Bölgesel Terörizm" kavramından "Global Terörizm" kavramına dönüşmüştür. Bu döneme kadar Avrupa'da hala yeteri kadar üzerine durulmayan terörizm, küresel bir sorun haline getirmiştir. Terörizmin küresel bir sorun halini almasından itibaren Avrupa Birliği'nin de önemli sorunlarından biri olmuştur. 11 Eylül saldırısından sonra Avrupa Birliği, dış politikada terörizmle mücadele konusunda etkin bir rol oynamaktan kaçınmıştır. Bu bağlamda Avrupa Birliği, Petersburg deklarasyonunun kapsamına girmiş olmasına rağmen, ABD'nin müdahalesi ardından yürütülmüş olan "barışı inşa etme ve koruma" görevlerinin NATO tarafından yürütülmesini desteklemişlerdir. ABD'nin Irak'a işgali ise Avrupa Birliği içinde krize neden olmuş olup üye devletler arasında gruplaşmalara sebep olmuştur. İspanya, İtalya ve İngiltere'nin başını çekmiş olduğu bir grup Atlantik yanlısı, Fransa ile Almanya'nın başını çekmiş olduğu grup ise Avrupa yanlısı olarak anılmaktaydı. Tarafsızlık yanlısı olan İsveç ve Finlandiya gibi ülkelerin oluşturduğu tarafsızlar grubu da bulunmaktaydı. Bu yüzden o dönem AB'ye üye devletler, bütünlük içerisinde bir ortak terörle mücadele politikası yürürlüğe koyamamıştır. Bu durum üye ülkelerin hala kendi ulusal politikalarının ve önceliklerinin olduğunu kanıtlar durumdadır. Fakat yine de bu dönemde terörizme karşı 2001 Eylem Planı, Eurojust'un kurulması ve 12 Aralık 2003 tarihinde oluşturulan Avrupa Güvenlik Stratejisi gibi önemli yeni stratejiler ve kurumlar oluşturulmuştur.

⁵⁸ Chao Soi Cheong, Associated Press, 11 Eylül 2001.

3. 1. 1. Brüksel Zirvesi ve Eylem Planı

21 Eylül 2001 tarihinde AB, 11 Eylül saldırılarını detaylıca değerlendirmek ve bu saldırının getirebileceği etkileri tartışmak amacıyla toplanmıştır. Bu zirvede, dıştan gelebilecek terörizm tehlikelerine karşı güvenlik ve savunma politikalarının güçlendirilmesi üzerine konuşulmuştur. Bununla birlikte bu zirvede “Terörizmle Mücadele” politikası konusuna dair alınacak önlemlere yönelik “Eylem Planı” kabul edilmiştir. Avrupa Konseyi tarafından bu zirvede terörizmin dünyaya ve Avrupa'ya meydan okuduğunu ve terörizmin bu meydan okumasına karşı müdahalenin her zamankinden daha fazla hedefi olacağını ve bu müdahalenin AB'nin öncelikli hedefi olacağı belirtildi.⁵⁹ Zirvede kabul edilen Eylem Planı, aşağıda belirtilmiş olan konulara yönelik hazırlanmıştır:

- AB Devletleri'nin terör ağlarını finanse eden sermaye hareketlerini engellemek için ortak önlemler alınmasının geliştirilmesi.
- Europol'un terörizme karşı yetkilerinin ve mekanizmalarının güçlendirilmesine karar verilmiştir.
- Global Terörizm tehdidini önlemeye karşı güvenlik mekanizmalarını oluşturmak ve geliştirmek amacıyla Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) oluşturulması.
- Terörizmle mücadele alanında polis ve adli iş birliğinin güçlendirilmesi ve buna bağlı olarak meclis ve yargı denetimlerinin güçlendirilmesi.
- AB Devletleri'nin polis güçlerini ve istihbarat servislerinin, terörizmle mücadele ederken ve teröristleri yargıya teslim etmeye çalışırken ABD yetkilileri ile yakın bir işbirliği içinde çalışmaya teşvik edilmesi.
- Terörizmle mücadelede ceza adaletinin temel özgürlüklere saygılı bir şekilde olmasının gerekliliği.⁶⁰

Bu eylem planı, AB'nin 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra global terörizme karşı yapmış olduğu ilk güvenlik çalışmasıdır. 2001 Eylem Planı, bu yüzden AB'nin terörle mücadelesindeki güvenlik ve savunma politikalarının gelişimi açısından önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte 21 Eylül Zirvesi'nde terörizmin, AB açısından büyük bir tehlike oluşturduğu belirtilmiş olup terörizmle mücadelenin AB'nin öncelikli amaçları arasında olduğu kararlaştırılmıştır.

3. 1. 2. Laken Zirvesi

Laken Zirvesi, Aralık 2001'de yapılmıştır. Bu zirvede AB'nin giderek küreselleşen dünya ve terörizm, köktencilik ve dini fanatizmle mücadele konusuna yönelik konular konuşulmuştur. Laken Zirvesi'nde, AB'nin artık hızla değişen ve küreselleşen bir dünyayla karşı karşıya kaldığını, bu küreselleşmenin getirisiyle 11 Eylül saldırılarından sonra küreselleşen terörizm, dini fanatizm ve köktencilik gibi tehditlerin olduğunu, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle küreselleşmiş fakat çok parçalanmış bir dünyada bulunduğunu ve küreselleşmeye karşı sorumluluk yerine getirmesi üzerinde durulmuştur. AB'nin de Soğuk Savaş'tan sonra

⁵⁹ Dr. Münevver Cebeci, Prof.Dr. Mustafa Kibaroglu (E.D), “The European Union and Weapons Mass of Mass Destruction Terrorism”, TMMM, 2013, Sayfa: 58.

⁶⁰ Avrupa Parlamentosu, “European Parliament Resolution On The Extraordinary European Council Meeting in Brussels On 21 September 2001”, Brüksel, 21 Eylül 2001.

başlayan küreselleşmeye karşı sorumluluklarını yerine getirmesi için yapması gereken görevin, tüm şiddet olaylarına, tüm terör faaliyetlerine ve tüm fanatik düşünceyle eylemlere karşı kararlı bir şekilde savaşması olduğu belirtilmiştir.⁶¹ Bu bağlamda AB'nin küreselleşen dünyada küreselleşmiş olan terörizme karşı savaşmasının gerekliliği ve üzerinde durulmuştur. Bu zirveyle birlikte AB tarafından terörizmle mücadele önemli bir ciddi yet kazanmıştır.

3. 1. 3. EUROJUST' un Kurulması

EUROJUST'un temelleri, 1999 yılında Tampere Zirvesi'nde atılmıştır. Bu zirvede sınır ötesi suçlarla mücadeleyi güçlendirmek amacıyla bir güvenlik mekanizması oluşturulması üzerinde duruldu. Bu bağlamda Tampere Zirvesi'nde verilen kararlar sonucunda ciddi organize suçlara karşı mücadeleyi güçlendirmek için her üye devletlerin kendi yasal sistemine göre ayrılmış ulusal savcılardan, sulh yargıçlarından veya eşdeğer yetkinlikte olabilecek polis memurlarından oluşan bir birimin (EUROJUST) kurulması gerektiğine karar verilmiştir.⁶² Tampere Zirvesi'nin ardından bir yıl sonra 14 Aralık 2000 tarihinde Brüksel'deki Avrupa Konseyi merkezinde faaliyet göstermek amacıyla "PRO-EUROJUST" adı altında geçici yargı iş birliğini sağlama mekanizması kurulmuş olup 1 Mart 2001 tarihinde İsveç AB Başkanlığı'nın altında faaliyete geçmiştir. 11 Eylül saldırılarından sonra terörizmin küreselleşmesiyle ortaya çıkan küresel terörizm tehlikelerine, dini fanatizm ve köktencilik eylemlerine karşı mücadele etmek ve adli işbirliği konusunda üye devletlerin yetkili makamları arasında koordinasyonu sağlamak, geliştirmek ve desteklemek amacıyla 6 Mart 2002 tarihinde AB Konseyi tarafından "EUROJUST" (The European Union Agency for Criminal Justice Cooperation) olarak kurulmuştur. Kurucu antlaşmanın 12.maddesinin 1.firkasında AB Devletleri'nin terörizmle ilgili konularda ulusal muhabirin kurulması veya atanmasının öncelikli bir konu olacağına karar verilmiştir.⁶³ EUROJUST, kurulduğu zamandan bu zamana kadar AB'ye üye olan devletlerarasındaki adli işbirliğini sağlamak, bununla birlikte terörizm, köktencilik, dolandırıcılık ve kaçakçılık gibi ciddi suçlara karşı etkin ve ortak mücadele etmek ve karşılıklı olarak yasal yardım anlaşmasında yaşanan sorunları çözmeye çalışmaktadır.

Görsel 18: EUROJUST'un Logosu.⁶⁴

⁶¹ Avrupa Birliği Konseyi, "Laeken Declaration On The Future Of The European Union", Laken, 14- 15 Aralık 2001, Sayfa: 2-3.

⁶² Avrupa Birliği Konseyi, "Tampere European Council 15 And 16 October 1999", Tampere, 15-16 Ekim 1997,

⁶³ Avrupa Birliği Konseyi, "Decision setting up Eurojust", 6 Mart 2002, Madde: 12.

⁶⁴ EUROJUST, "Eurojust Launches New Visual Identity", Lahey, 16 Nisan 2019.

3. 1. 4. Avrupa Güvenlik Stratejisi

11 Eylül 2001 tarihinde yaşanan bombalı saldırıların etkisi hala dünya kamuoyunda devam etmekteydi. Dünya çapında terörizm korkusu, ABD'nin Irak ve Afganistan'la savaşı ve dini fanatizmin güçlenmesi Avrupa'yı da etkilemekteydi. 8 Aralık 2003 tarihinde Avrupa Birliği'nin güvenliğinde stratejilerin belirlenmesine yönelik bir görüşme yapıldı. Görüşmelerin ardından Javier Solana, Avrupa Güvenlik Stratejisi'ni Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmesi için sundu. Bu görüşmeler sonucunda 12 Aralık 2003 tarihinde Avrupa'da bir Güvenlik Stratejisi oluşturulmasına karar verildi. Bu oluşturulan güvenlik stratejisi "Avrupa Güvenlik Stratejisi" adını aldı. AB, Güvenlik Stratejisi'nin oluşturulmasıyla terörizme karşı artık daha keskin ve geniş bir perspektif içerisinde mücadele etme noktasına gelmiştir. Avrupa Güvenlik Stratejisi'nde aşağıda belirtilen beş büyük tehdit tarif edilmiştir:

1. Kitle İmha Silahları (KİS)
2. Devlet Başarısızlığı (State Failure)
3. Organize Suçlar (Organized Crime)
4. Terörizm
5. Bölgesel Çatışmalar. (Regional Conflicts)

Konsey tarafından kitle imha silahlarının yayılmasına karşı AB Stratejisi'nin kabul edilmesinden sonra konsey organları, düzenli bir şekilde altı aylık ilerleme raporları yayınlamaya başladı.⁶⁵ Bununla birlikte Avrupa Güvenlik Stratejisi metninin "Terrorism" adlı kısmında terörizmin yaşamları riske soktuğunu, büyük zararlar getirdiğini, Avrupa için gittikçe büyüyen bir tehdit oluşturduğunu, terörist hareketlerin büyük kayıplara neden olabilecek saldırılara istekli olduğunu, mevcut terörizmin artık küresel bir terörizm olduğunu ve dini fanatizmle bağlantısı olduğunu, AB devletlerinin terörist hareketlerin hedefinde olabileceğini bu yüzden terörizme karşı ortak eylem yapılmanın zorunlu olduğu belirtmiştir.⁶⁶ Avrupa Güvenlik Stratejisi'yle birlikte artık terörizme karşı güvenlik ve savunma politikaları daha ciddiyet kazanmış ve geliştirilmişti. Bu bakımdan Avrupa Güvenliği, terörizmle mücadelede kendisini daha da güçlendirmekteydi.

3. 1. 5. EURODAC'ın Kurulması

EURODAC (European Asylum Dactyloscopy Database), 2003 yılında kurulmuş olup AB'ye üye olan devletlerine yapılan sığınma başvurularının inceleme sorumluluğunu üstlenen ve kolaylaştıran kurumdur. AB'ye üye olan devletlere sığınma başvuruları yapanları inceleyip bu başvuruları yapan kişilerin sabıka durumunu, terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı, siber suç, insan ticareti ve dolandırıcılık gibi önemli suçlarla bağlantısı olup olmadığını incelemektedir.

⁶⁵ Dr. Münevver Cebeci, Prof.Dr. Mustafa Kibaroğlu (E.D), "The European Union and Weapons Mass of Mass Destruction Terrorism", TMMM, 2013, Sayfa: 57.

⁶⁶ Avrupa Konseyi, "European Security Strategy", Brüksel, 8 Aralık 2003.

Bu bağlamda EURODAC, AB'ye yerleşmek isteyen sığınmacıları detaylıca inceleyerek üye devletlere dışarıdan gelebilecek terörist veya terörist potansiyelli olan kişilerin giriş yapmasını engellemeye çalışmaktadır.

Eurodac SCG

Görsel 19: EURODAC'ın logosu.⁶⁷

3. 2. Madrid Saldırısı Ve Sonrası AB'nin Terörizmle Mücadelesi

12 Mart 2004 tarihinde sabah 8.00 sularında Madrid'de dört banliyö treni ile on bomba patladı. Avrupa bu saldırıyla sarsıldı. Avrupa, o zamana kadar kendi coğrafyasında yaşanan en büyük terör saldırısıyla karşı karşıya kalmıştı. İspanya'nın yetkilileri başlangıçta ETA'yı suçladı. Fakat Madrid yakınlarında patlayıcıların ve Kur'an ayetlerinin yer aldığı bir minibüs bulununca, ETA'nın değil İslamcı terör örgütlerinin yaptığı kanısına vardı fakat bu saldırıya hala şüphelerle bakılmaya devam etti. Çünkü bu saldırıyı ETA'nın da yapmış olabileceği üzerine durulmaktaydı. Saldırıdan kısa süre sonra Angel Acebes, saldırıyı yapanların listesinde en üstte ETA olduğunu düşündüklerini belirttiğinde ETA örgütü bu suçlamayı reddedip bu saldırıyı yapmadıklarını belirtti.

ETA'nın kurucusu olan Julen De Madariaga, bu saldırıyı yapmadıklarını ve böyle bir saldırıyı yapmalarında örgütün herhangi fayda sağlayamayacağını belirtti. Dönemin Europol Başkanı Jürgen Storbeck ise ETA'nın bu saldırıyı yapma ihtimali olmasına rağmen saldırıda kullanılan yöntemlerin ETA terör örgütünün önceki eylemlerdeki modus operandisiyle uyuşmadığını belirtti. Bu sırada Londra'da Arapça yayın yapan El-Kuds el-Arabi gazetesine bir mektup geldi. Bu mektupta, El Kaide'nin uzantısı olan Şehit Ebu Hafs El-Mısri Tugayı tarafından yazıldığı ve Madrid'deki saldırıyı üstlendikleri belirtildi. Bu yüzden saldırıyı gerçekleştirenlerin El -Kaide olduğu düşüncesi çoğunluk tarafından benimsendi fakat hala ETA örgütünün yaptığını düşünenler de bulunmaktaydı. Saldırıda 192 kişi hayatını kaybetmiş olup 1.400'den fazla kişi yaralanmıştır. AB'nin terörizme karşı güvenlik ve savunma politikalarında büyük bir dönüşüme neden olmuştur. Saldırıdan sonra "Eylem Planı" ve Avrupa Savunma Ajansı kurulmuştur.

⁶⁷ European Data Protection Supervisor, "Eurodac", E.T: 20.02.2020.

Görsel 20: Madrid kentinde gerçekleşen saldırılardan hasar gören bir tren.⁶⁸

3. 2. 1. Terörizm ile Mücadele Deklarasyonu

11 Mart 2004 tarihinde gerçekleşen Madrid saldırılarından sonra AB üye devletleri, 25 Mart 2004 tarihinde terörizm hakkında ortak karara varıp yeni stratejiler geliştirmek amacıyla görüşmüş ve “Terörizmle Mücadele Deklarasyonu” hazırlamıştır. Deklarasyon, terörizmin AB’nin bütünlüğüne yönelik bir tehdit olduğunu, AB devletlerine yapılan terör saldırısının dünyadaki bütün devletlere yapılmış olduğunu, teröristlerle mücadelede asla taviz verilmeyeceğini, bununla birlikte teröristlere karşı zayıf kalınmayacağını, terör eylemlerine karşı tedbirlerin acilen alınmaya başlamasını ve terörizmin yalnızca ortak bir dayanışmayla çözülebileceğini belirtmektedir. AB’nin terörle mücadelesinde koordinatörlüğü sağlayabilecek, Europol ile Eurojust gibi AB güvenlik kurumlarına çalışmalarını destekleyebilecek bir savunma mekanizmasının oluşturulmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda bu deklarasyonda, AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü’nün kurulmasına temel atılmıştır. Bununla birlikte Terörizm ile Mücadele Deklarasyonu’nda terör saldırılarından mağdur olan kişilere yardım etmek ve onları korumak için mevcut olan fonların tahsis edilmesinin sağlanması üzerine konuşulmuştur. Bir de bu deklarasyonda terörizme karşı sınır güvenliğini güçlendirmek amacıyla Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı’nın kurulmasına karar verilmiştir. Terörizmle Mücadele Deklarasyonu, AB’nin terörizme karşı güvenlik ve savunma politikaları açısından yeni iki güvenlik kurumunun (Avrupa Terörizm ile Mücadele Koordinatörlüğü ve Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı) oluşturulmasında böylelikle savunma mekanizmalarının geliştirilmesinde önemli katkı sağlamıştır.

3. 2. 2. AB Terörizmle Mücadele Eylem Planı

11 Mart 2004 tarihinde Madrid kentinde gerçekleşen terör saldırısının AB’nin güvenlik ve savunma politikalarına getirdiği yıkıcı etki, AB’nin terörizme karşı mücadelesinde geliştirdiği güvenlik ve savunma politikalarını tartışmasına ve yeniden sorgulamasına neden oldu. 25 Mart 2004 tarihinde hazırlanan “Terörizmle Mücadele Deklarasyonu’ndan sonra terörizmle ve terörizmin kitle imha silahlarını kullanmasını önlemeye karşı mücadelesini daha da detaylı bir şekilde analiz etmek ve eksiklikleri düzeltmek için 2004 yılının Haziran ayında “Eylem Planı” hazırladı. Bu eylem planında önemli hedefler ortaya koyulmuş olmakla birlikte bu eylem planında “Terörizmle Mücadele Bildirgesi” ve “BM Nükleer Terörizm Yasalarının

⁶⁸ Sequimento.Co, “Se Cumplen Quince Años Del Atentado Terrorista Que Cobró La Vida De 192 Personas En España”, 11 Mart.

Bastırılmasına İlişkin Sözleşme ”de CBRN tehdidiyle ilgili açıklamalar tekrar edildi. 2004'ten bu yana bu eylem planı düzenli olarak gözden geçirildi.⁶⁹ Bu eylem planındaki kabul edilen önemli hedefler şunlardır:

- AB'nin terörle mücadelesindeki eylemlerinin koordinasyonunun ve görünürlüğünün iyileştirilmesi.
- Aralık 2004'ten geç olmamak üzere Polis Şefleri Görev Gücü'nün operasyonla ilişkili kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik teklifler üzerinde çalışmalar yapılması.
- AB Komisyonu'nun Aralık 2004 tarihinde yapacağı toplantıdan başlayarak yılda iki kez eylem planı ve yol haritasının uygulanmasının gözden geçirileceğine karar verilmesi.
- Üye Devletlerin herhangi birinde gerçekleşebilecek terörist saldırılarına karşı Üye Devletlerin dayanışma içinde hareket etmesini sağlayacak mevcut işbirliğinin geliştirilmesi ve bunun için yılsonuna kadar stratejilerin belirlenmesi.⁷⁰

3. 2. 3. Avrupa Savunma Ajansı

Avrupa Savunma Ajansı, 12 Temmuz 2004'de AB Konseyi'nin kararı ile kurulmuştur. Bu ajansın kurulmasının maksadı; AB'ye üye devletleri ve kriz durumunda Avrupa Savunma yeteneğini geliştirmek içindir. Avrupa Savunma Ajansı'nın aşağıda belirtilen yükümlülükleri bulunmaktadır:

- Avrupa Savunma Ajansı, Danimarka hariç tüm AB ülkelerinin askeri kaynaklarını geliştirmelerine yardımcı olmak.
- Avrupa Savunma Ajansı, üye devletlerarasındaki polis işbirliğini sağlamak, savunma yeteneklerini mekanizmalarını geliştirmek için çözümler üretmeye çalışmak.
- Bununla birlikte üye devletlerin ortak güvenlik ve savunma mekanizmalarının geliştirmelerine yardımcı olmak.
- OGSP çalışmalarını desteklemeye ve geliştirmeye yönelik eğitim ve bakım çalışmalarını gerçekleştirmek.
- AB savunma endüstrisini ve mekanizmasını geliştirmek için çalışmak.⁷¹

Avrupa Savunma Ajansı'nın bünyesinde “Sanayi, Sinerjiler ve Etkinleştiriciler Müdürlüğü”, “Yetenek, Silahlanma ve Planlama Müdürlüğü” ve “Araştırma, Yenilik ve Teknoloji Müdürlüğü” olmak üzere üç müdürlük bulunmaktadır. Bu üç müdürlük, Avrupa Savunma Ajansı'nın geliştirilmesinde yardımcı olmaktadır.⁷² 2004 yılının sonlarında yapılmış olan Brüksel'deki Batı Avrupa Silahlanma Grubu (Western European Armaments Group) Savunma Bakanları toplantısında, Batı Avrupa Silahlanma Grubu'nun Haziran 2005 tarihinde kapatılmasına ve bu kurumun görevlerinin AB içinde yeni kurulmuş olan Avrupa Savunma Ajansı'na (EDA) devredilmesine dair karar alınmıştır.⁷³

⁶⁹ Dr. Münevver Cebeci, Prof.Dr. Mustafa Kibaroglu (E.D), “The European Union and Weapons Mass of Mass Destruction Terrorism”, TMMM, 2013, Sayfa: 61.

⁷⁰ Avrupa Komisyonu, “Brüksel Zirvesi Başkanlık Sonuç Bildirgesi”, Brüksel, 17-18 Haziran, 2004, Sayfa: 8-9.

⁷¹ European Union, “European Defence Agency (EDA)”.

⁷² European Defence Agency, “EDA Operational Directorates”.

⁷³ T.C Dışişleri Bakanlığı, “Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) ve NATO-AB Stratejik İşbirliği”, http://www.mfa.gov.tr/iii_-turkiye_nin-nato_ya-askeri-katkilari.tr.mfa , E.T: 01.05.2019

3. 2. 4. Lahey Programı

Lahey Programı (The Hague Programme), 3 Mart 2005 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi tarafından terörizm, organize suç ve kaçakçılık konularına yönelik ortak güvenlik ve savunma politikaları üzerinde hazırlanmış bir programdır. 11 Mart 2004 tarihinde Madrid kentinde gerçekleşen saldırılardan sonra terörizm tehdidinin aciliyet kazandığı ve yakın gelecekte biri terörizmin önlenmesi ve bastırılmasına yönelik çalışmaların geliştirilmesine karar verilmiştir. Bununla birlikte bu programda Avrupa içi güvenliğin sağlanmasına yönelik tedbirler ve önlemler yer almaktadır. Lahey programında aşağıda belirtilen yedi güvenlik unsuru üzerinde durulmuştur:

- Bilgi alışverişinin geliştirilmesi
- Terörizme karşı daha etkin ortak güvenlik ve savunma mekanizmaları oluşturulması
- Polis örgütleri arasında iş birliği
- AB içinde yaşanan krizlerin sınır ötesi etkilerle yönetimi
- Operasyonel İşbirliği
- Suçları Önleme
- Organize Suç ve Yoksulluğu Önleme

Lahey Programı'nda Terörizm ile mücadeleye yönelik şu konularda karar verilmiştir:

- Üye devletlerin istihbarat ve güvenlik hizmetlerinin yetkilerini sadece kendilerine yönelik olan tehditlere karşı koymak için değil, aynı zamanda diğer üye devletlerin güvenliğini korumak için de çalışması.
- Üye Devletlerin, diğer üye devletlerin iç güvenliğine yönelik tehditlerle ilişkin mevcut bilgileri diğer üye devletlerin yetkili makamlarına iletme.
- Avrupa Birliği İstihbarat ve Durum Merkezi'nin AB Konseyi'ne üye devletlerin istihbarat ve güvenlik hizmetlerinden gelen bilgilere ve EUROPOL tarafından sağlanan bilgilere dayalı olarak terör tehdidinin stratejik analizini sağlaması.
- Terör mağdurlarına AB Konseyi tarafından yeterli yardım ve korumaların sağlanması

Lahey Programı, AB'nin terörle mücadelesinde katkıda bulunmuş ve AB'nin güvenlik ve savunma politikası tarihinin içerisinde etkili olmuş önemli bir programdır.

3. 3. Londra Saldırısı Ve Sonrası AB'nin Terörle Mücadelesi

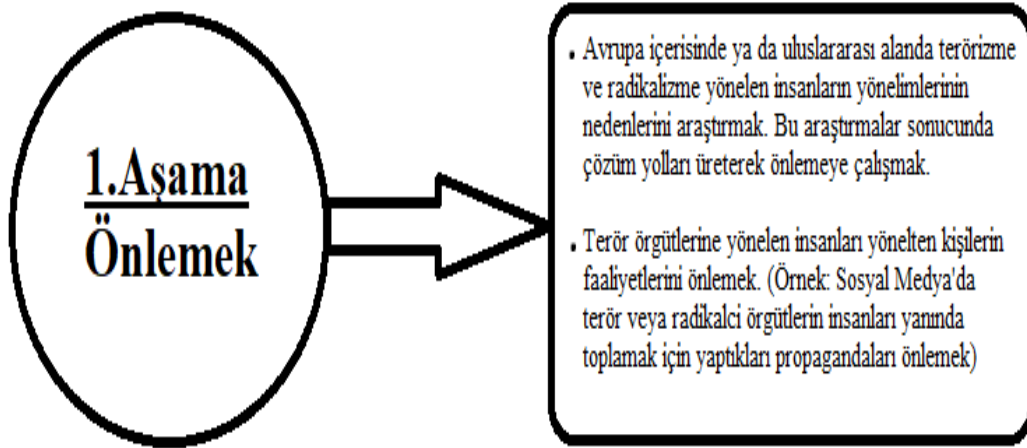
7 Temmuz 2005 tarihinde Londra kentinde gerçekleşen terör saldırısı, İngiltere'nin bugüne kadar tanıklık ettiği en büyük terör saldırısı olarak tarihe geçmiştir. 7 Temmuz 2005 tarihinde Londra'daki metro istasyonlarını ve bir belediye otobüsünü hedef alan bombalı saldırılarda toplam 52 kişi hayatını kaybetmiş olup 700 kişi yaralanmıştır. Dört intihar bombacısının düzenlediği saldırıları El Kaide'nin planladığı ortaya çıkmıştır. Londra'da yaşanan bu saldırı, AB'nin terörizmle mücadelenin stratejilerinin oluşturulmasına ve buna bağlı olarak AB'nin 30 Kasım 2005 tarihinde Terörle Mücadele Stratejisi'ni yayınlamasına neden olmuştur.

Görsel 21: Saldırı sonrası paramparça olan kent otobüsü.⁷⁴

3. 3. 1. AB Terörle Mücadele Stratejisi

7 Temmuz 2005 tarihinde yaşanan Londra saldırılarından sonra Avrupa Birliği, terörizme karşı mücadelesini daha ciddi ve önemli ölçüde geliştirmeye çalışmıştır. Bunlardan en önemlisi 30 Kasım 2005 tarihinde oluşturulan AB Terörle Mücadele Stratejisi'dir. AB Terörle Mücadele Stratejisi'nde "Önlemek, Korumak, Hedef İzlemek ve Karşılık Verme" olmak üzere dört dizi amaç belirlenmiştir.⁷⁵ Bu dört dizi amaç hala günümüzde Avrupa Birliği'nin Terörle Mücadele Stratejisi'nde etkin bir şekilde yer almaktadır. AB Terörle Mücadele Stratejisi'ndeki bu dört dizi amaç şunlardır:

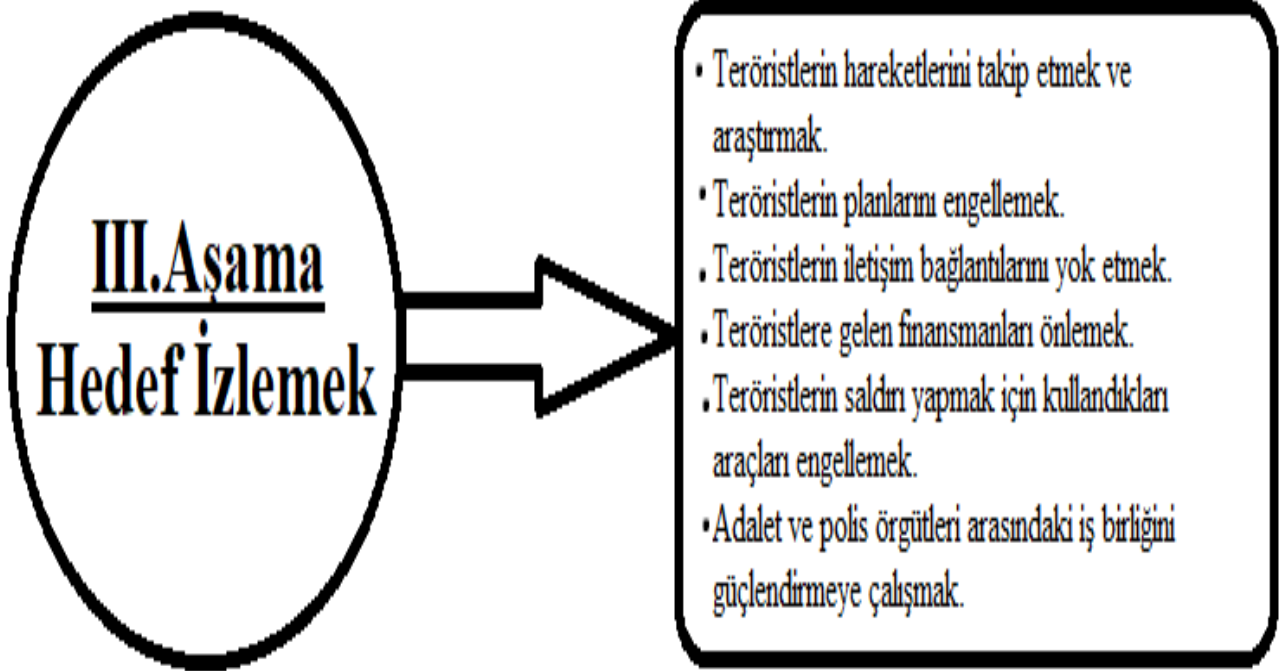
Şekil 9: AB Terörle Mücadele Stratejisi'nin birinci amacı.

⁷⁴ Peter Macdiarmid, "The No 30 bus in Tavistock Square, which was destroyed by a bomb during the terrorist attacks on London in 2005", PA Archive, 7 Temmuz 2005.

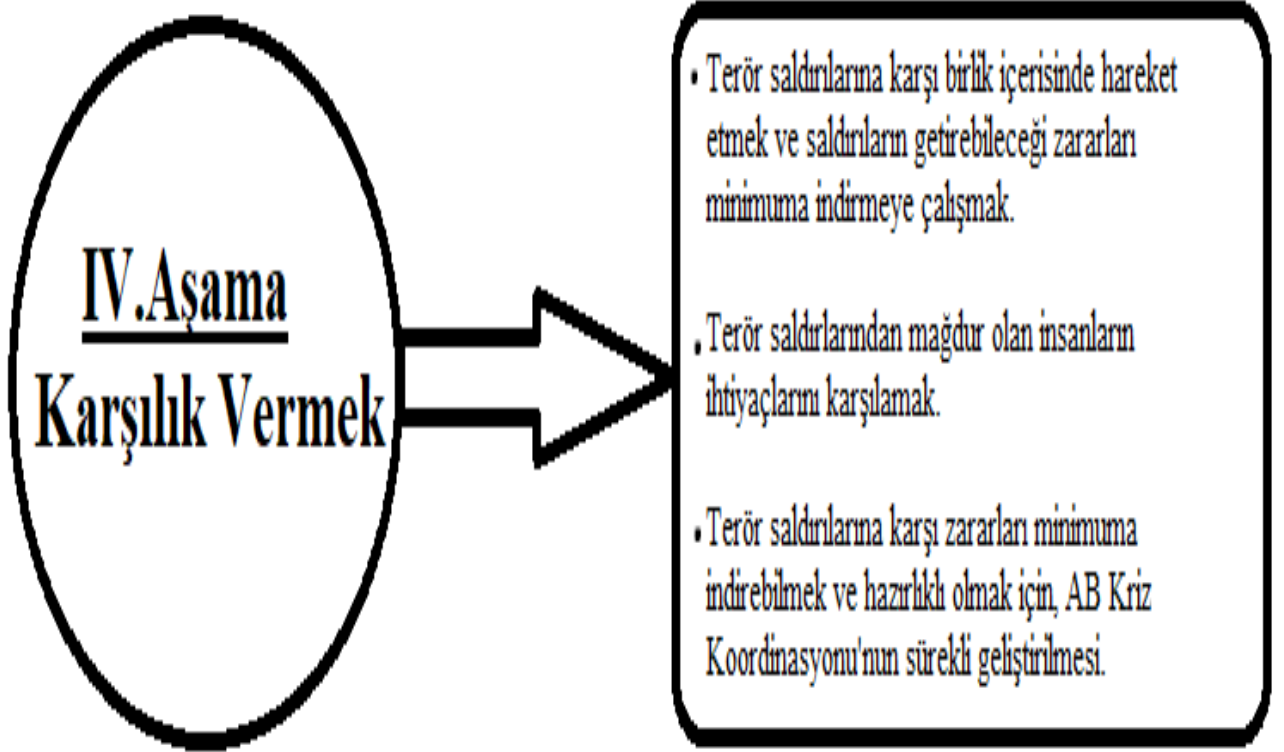
⁷⁵ Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, "Terörle Mücadele", Avrupa Birliği.

Şekil 10: AB Terörle Mücadele Stratejisi'nin ikinci amacı.

Şekil 11: AB Terörle Mücadele Stratejisi'nin üçüncü amacı.

Şekil 12: AB Terörle Mücadele Stratejisi'nin dördüncü amacı.

AB Terörle Mücadele Stratejilerinin ilk stratejisi Önlemek stratejisinde, 2014 yılında terörizm, yabancı militanlar, sosyal medya üzerindeki propagandalarına yönelik çeşitli düzenlemeler yapılarak yeniden revize edilmiştir. Korumak stratejisinde, internet üzeri yapılan seyahat biletlerinde güvenliği sağlamak amacıyla 2016 yılında PNR (Yolcu Adı Kaydı) verilerinin kullanımını düzenleyen yönerge kabul edilmiştir. Hedef İzlemek stratejisinde ise, 2015 yılında “Terör Finansmanına Karşı Mücadele” adı altında teröristlerin finansmanlarını önlemek amacıyla yeni düzenlemeler yapılmıştır.⁷⁶ AB Terörle Mücadele Stratejilerinin dördüncü stratejisi olan Karşılık Verme stratejisinde ise 2013 yılında Acil ve Kriz Koordinasyonuna yönelik ve 2014 yılında dayanışma hususuyla ilgili düzenlemeler yapılmıştır.⁷⁷

AB Güvenlik Stratejisi, kurulduğu zamandan günümüze kadar AB'nin terörizme karşı güvenliğini sağlamak için gerekli stratejileri yürütme konusunda önemli katkı sağlamaktadır. AB Terörle Mücadele Stratejisi, AB'nin ortak güvenlik ve savunma politikalarında getirdiği dört stratejik amaçla terörizme karşı daha detaylı bir şekilde mücadele edebilme imkânını getirmiş olup AB güvenlik ve savunma politikasında önemli bir değişimi meydana getirmiştir.

⁷⁶ Avrupa Birliği Konseyi, “AB Terörle Mücadele Stratejisi”, Avrupa Birliği.

⁷⁷ a.g.e

3. 3. 2. Lizbon Antlaşması ve Terörizm

2004 yılında Madrid kentinde ve 2005 yılında gerçekleşen Londra kentinde meydana gelen terör saldırılarından sonra Avrupa Birliği'nin terörizmle mücadelesinde büyük dönüşümler meydana gelmiştir. 12 Temmuz 2004'te Avrupa Ajansı'nın kurulması, Lahey Planı ve 30 Kasım 2005 tarihinde imzalanan Avrupa Birliği Terörle Mücadele Stratejisi'yle birlikte AB'nin terörizmle mücadelesinde önemli yol kat edilmiştir. Lizbon Antlaşması'yla birlikte terörizmle mücadele konusunda bu gelişme sürecine devam edilmiştir. Lizbon Antlaşması, 13 Aralık 2007 tarihinde AB üye devletleri tarafından imzalanmış olup 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Lizbon Antlaşması, AB anayasası üzerinde değişiklikler yapılan uluslararası bir anlaşmadır. Lizbon Antlaşması'nın imzalanmasıyla AB, yeni bir dönüşüme başlamış olup bu sebepten "Avrupa Birliği Reform Antlaşması" olarak da dile getirilmektedir.

Lizbon Antlaşması'nın AB'nin terörizme karşı mücadelesindeki güvenlik ve savunma politikalarına getirdiği etkilere değinirsek; bu anlaşmaya birlikte; üye devletlerden birine gerçekleştirilen terör saldırıları durumunda karşılıklı savunma (dayanışma) maddesinin getirilmesi kararlaştırılmıştır. Avrupa Birliği üye devletlerini terör saldırıları karşısında ortak hareket etmeye çağıran "dayanışma maddesi", terör saldırılarından mustarip olan üye devletlere yardım ve desteği sağlamak için tüm üye devletlerinin koordineli bir şekilde hareket etmesini getirmiştir.⁷⁸ Lizbon Antlaşması'nda terörizme karşı güvenlik ve savunma politikalarında belirlenen maksat; suç ve terörizme karşı AB'ye daha fazla etkinlik kazandırılmasıdır.⁷⁹

3. 3. 3. AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü

11 Mart 2004 tarihinde gerçekleşen Madrid kentinde gerçekleşen saldırılardan sonra AB üye devletleri, 25 Mart 2004 tarihinde "Terörizm ile Mücadele Bildirgesi" hazırlamıştır. Bu bildirme sonucunda AB'nin terörle mücadelesinde koordinatörlüğü sağlayabilecek ve Europol ile Eurojust'un çalışmalarına destek sağlayabilecek bir savunma mekanizmasının oluşturulmasına karar verilmiştir.⁸⁰ AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü'ne 19 Eylül 2007 tarihinde AB OGSP Yüksek Temsilcisi Javier Solana tarafından Gilles de Kerchove, Koordinatör olarak atanmıştır. Kurulduğu zamandan günümüze kadar AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü, AB içerisindeki terörle mücadele faaliyetlerindeki araçların uygulanmasında Avrupa Konseyi'ne düzenli olarak rapor vermektedir. Bununla birlikte AB'nin terörizme karşı güvenlik ve savunma mekanizmalarının istikrarlı bir şekilde devam etmesini sağlamaya ve uluslararası iş birliğini sürekli geliştirmeye çalışmaktadır.⁸¹

AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü, AB'nin terör tehlikesine karşı mücadele eden savunma kuruluşlarının koordineli bir şekilde devam etmesini sağlamakta olup bu savunma kuruluşları arasında bir "Kiriş" görevi yürütmektedir. AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü, AB'nin terörizme karşı güvenlik mekanizmalarının güçlenmesinde önemli katkı sağlamıştır.

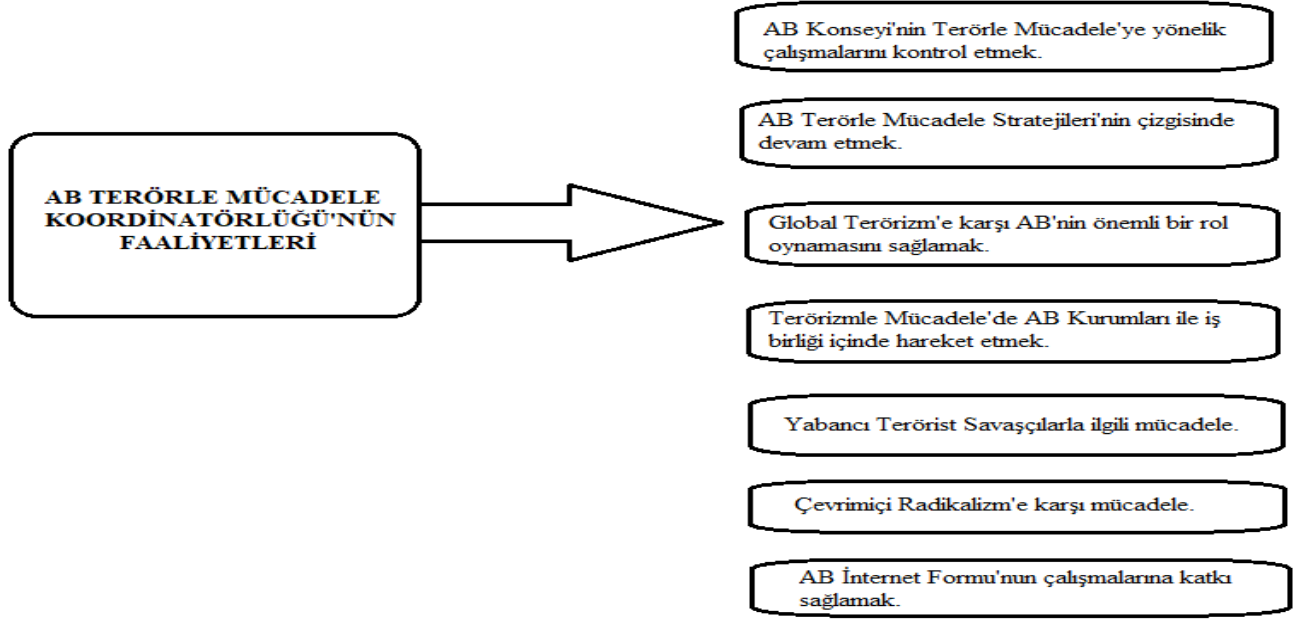
⁷⁸ Avrupa Parlamentosu, "The Treaty of Lisbon", Lizbon, 17 Aralık 2007, Content: C. 6.

⁷⁹ TBMM Dış İlişkiler ve Protokol Müdürlüğü, "AB'de Önemli Bir Adım: Lizbon Antlaşması", 24 Mart 2010, https://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/kpk/docs/lizbonsumru24032010.pdf, Erişim Tarihi: 02.05.2019

⁸⁰ Avrupa Konseyi, "Declaration On Combating Terrorism", Brüksel, 25 Mart 2004.

⁸¹ Avrupa Birliği Konseyi, "Counter-Terrorism Coordinator".

AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü'nün aşağıda belirtilen faaliyetleri bulunmaktadır:

Şekil 13: AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü'nün Faaliyetleri.

3.3.4. Suçu Önleme ve Suçla Mücadele Programı

Suçu Önleme ve Suçla Mücadele Programı (Prevention of and Fight against Crime), terörizm başta olmak üzere insan ticareti, çocuk istismarı, yasadışı suçlar, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, siber suçlar, yolsuzluk ve dolandırıcılık gibi suçlara karşı mücadelelerin geliştirilmesi ve bu suçlara karşı vatandaşın güvenliğini sağlamak amacıyla 12 Şubat 2007 tarihinde hazırlanmıştır. Bununla birlikte Suçu Önleme ve Mücadele Programı, 2007 – 2013 yılları arasında suçun önlenme ve suçla mücadelelerin geliştirilmesine ve bu suçların azaltılmasına yönelik hazırlanmıştır 2007 yılında başlayan bu programın “Suç Önleme”, “Kolluk Kuvvetleri”, “Tanıkları Koruma ve Destek” ve “Mağdurların Korunması” olmak üzere dört ana temadan oluşmaktadır.⁸²

3.3.5. CIPS Programı

CIPS (The Prevention, Preparedness and Consequence Management of Terrorism and other Security-related Risks), AB vatandaşlarını ve kritik altyapı unsurlarını terör saldırılarından ve diğer güvenlik olaylarından korumak amacıyla 12 Şubat 2007 tarihinde hazırlanmıştır. Bu programın öncelikli amacı, kritik altyapı unsurlarını terörizm tehlikesine karşı korumak ve güvenliği geliştirmektir. AB'nin Terörle Mücadele Stratejisi'ndeki dört unsurdan ikisi olan “Önleme” ve “Karşılık Verme” unsurlarında terörizm ve güvenlik tehditleriyle ilgili riskleri önlemeye veya azaltmaya yönelik tedbirlerin geliştirilmesine karar verilmiştir. Bununla birlikte terörizm ve güvenlik tehditlerine yönelik diğer risklerin korunması açısından aşağıda belirtilen beş unsur ele alınmıştır:

⁸² Avrupa Konseyi, “Prevention of and Fight against Crime (ISEC)”, Brüksel, 12 Şubat 2007, Madde: 3, Sayfa: 3.

- Kritik altyapılardaki güvenliğini geliştirmek için kritik altyapılar üzerinde risk değerlendirmelerini sağlamak ve desteklemek;
- Kritik altyapılarının risk durumunun, özellikle risk değerlendirme yöntemlerinin korunması için metodolojilerin oluşturulması ve geliştirilmesini desteklemek;
- İç pazardaki rekabet kurallarının bozulmamasının şartıyla sınır ötesi tedarik zincirlerindeki güvenliğini güçlendirmek amacıyla operasyonla ilişkili önlemleri sağlamak, geliştirmek ve desteklemek;
- Güvenlik standartlarının geliştirilmesine katkı sağlamak ve vatandaşlar ile kritik altyapının korunması hakkında bilgi ve deneyim alışverişini gerçekleştirmek.
- Kritik altyapıların korunması konusunda topluluk çapında koordinasyonu ve işbirliğinin sağlanmasına katkı sağlamak ve güçlenmesini desteklemek.⁸³

CIPS'in terörizmle Mücadelede sağladığı en büyük katkı, kritik altyapılara karşı terörist tehditlerinin güvenliğinin sağlanması- ve geliştirilmesi yönünde olmuştur.

3. 3. 6. Patlayıcıların Güvenliğini Artırmaya Yönelik Eylem Planı

11 Mart 2004 tarihinde Madrid kentinde gerçekleşen terör saldırısından sonra AB Konseyi içerisinde, patlayıcılara, bomba yapım ekipmanlarına ve ateşli silahlara yönelik güvenlik mekanizmalarının geliştirilmesi üzerine çalışmalar hız kazanmıştır. Bu çalışmaların geliştirilmesinin daha çok hız kazanması amacıyla "Patlayıcı Güvenliği Uzmanları Görev Gücü" kurumu oluşturuldu. Oluşturulan kurum, çalışmalarının kapsamını belirlemek amacıyla 6 Kasım 2007 tarihinde "Patlayıcıların Güvenliğini Artırmaya Yönelik Eylem Planı" hazırlandı. Bu eylem planının oluşturulmasının en temel amacı, teröristler tarafından kullanılan patlayıcı maddelerle mücadele etmektir. Bununla birlikte AB Antlaşması'ndaki üçüncü sütunda kamu güvenliğini güçlendirmek amacıyla önlemler geliştirmektir.

Eylem Planı'nda patlayıcılara karşı güvenliğini sağlamaya yönelik aşağıda belirtilen yeni kurumların oluşturulmasına karar verilmiştir:

- Avrupa Patlayıcı Madde İmha Ağı
- Patlayıcılarla İlgili Erken Uyarı Sistemi (EWS)
- Avrupa Bomba Veri Sistemi
- Öncüllerle İlgili Daimi Komitesi
- Patlayıcılara karşı güvenliğini geliştirmek için "Çalışma Grubu"

Bu kurulmasına kabul edilen kurumlardan en önemlisi Patlayıcılarla İlgili Erken Uyarı Sistemi'dir. Erken Uyarı Sistemi, patlayıcılara yönelik erken uyarı sistemleri geliştirilecek ve terörizmle mücadele eden Europol gibi kurumların güvenlik çalışmalarına katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte oluşturulan bu Erken Uyarı Sistemi'nde tedbir alınacak konular da belirlenmiştir:

- Patlayıcı maddelerin çalınması
- Acil tehdit durumları
- Öncül kimyasal maddelerin çalınması

⁸³ Avrupa Konseyi, "Prevention, Preparedness and Consequence Management of Terrorism and other Security related Risks", Brüksel, 12 Şubat 2007, Madde: 2, Fıkra: 2, Sayfa: 3.

- Şüpheli işlemlerin bulunması

Bununla birlikte bu eylem planında yer alan tedbir faaliyetlerini sağlamak ve geliştirmek için “Suçun Önlenmesi ve Suçla Mücadele Programı” ve “7. Çerçeve Araştırma Programı (FP7)” adlı iki program aracılığıyla finansmanın sağlanmasına karar verilmiştir.⁸⁴ Bu Eylem Planı’nın AB’nin terörizmle mücadelesinde patlayıcı maddelere karşı güvenliği sağlamak ve bu tehditleri önlemeye yönelik çalışmalar yapmak bakımından önemli katkıları olmuştur. AB, artık terörizme karşı her alanda kendini geliştirmeye çalışmaktaydı. Bu bağlamda terörizmin AB içerisindeki gücü zamanla azalmaya başlamış olup AB, bu mücadelede önemli yol kat etmiş oldu.

3.3.7. Stockholm Programı

Stockholm Programı, 2 Aralık 2009 tarihinde kabul edilmiş olup AB içerisinde birçok konuda düzenlemeler getirmiştir. Bu programda, AB vatandaşlarının güvenliği açısından adalet ve iç işleri alanında düzenlemeler yapılmıştır. Stockholm Programı’nda terörizm tehlikesinin hala açık biçimde devam ettiği ifade edilmiş ve Avrupa Terörle Mücadele Stratejisi’ndeki dört stratejik amaçtan biri olan “önleme” ayağının güçlendirilmesi çağrısında bulunulmuştur. Stockholm Programı’nda getirilen gelişmelerden sadece terör saldırılarına ve yapılanmalarına karşı güvenliğinin sağlanmasıyla birlikte AB devletlerinde bulunan terör finansmanlarının istihbaratını sağlama ve bu terör finansmanlarını engelleme konusunda düzenlemeler yapılmıştır. Stockholm Programı’nın 4.bölümünün 5.kısımında terörizmin üzerinde durulmuş olup terörizmle ilgili aşağıda belirtilen bu görüşler ve alınan kararlar belirtilmiştir:

- Terörizme karşı güvenlik ve savunma gücünün zayıflamasına asla izin vermemek ve bunun için sürekli gelişim göstermek.
- Terörizme karşı verilen mücadeledeki önlemlerin ne olursa olsun temel haklara saygı gösterilmesi çerçevesinde gerçekleştirilmesi.
- Üye devletlerin özellikle şiddet içeren ve militan aşırılıktan kaynaklanan tehditlerin dahil edilmesiyle radikalleşme veya tehdit işaretlerinin erken tespitine izin vermek için önleme mekanizmaları geliştirilmesi.
- Üye devletler içerisinde belli gruplara karşı yapılan ayrımcılıklarla mücadele edip bu ayrımcılıkları önlemek.
- İnsanları terörizmden vazgeçirmeye teşvik eden stratejiler hazırlamak.
- Terörle Mücadele içerisinde terör finansmanlarının önlenmesinin detaylandırılması ve güncellenmesinde yeni ödeme yöntemlerini dikkate alarak gerçekleştirmek.
- Birlik içindeki terörist finansmanını izleme olanaklarını incelemek ve buna yönelik önlemler almak.
- AB, terörizmle mücadelesinde uluslararası örgütler içerisinde, çok taraflı platformlarda ve özellikle Birleşmiş Milletler ‘de “Uluslararası Terörizm” üzerine kapsamlı bir sözleşmeye yönelik ortak iş birliğinin artırılması için çalışacağı aktif bir rol oynayacak olmasına karar verilmesi.

⁸⁴ AB Konseyi, “Action Plan on Enhancing the Security of Explosives”, Brüksel, 6 Kasım 2007, Sayfa: 1-2.

- Terörle Mücadele konusunda Europol ve Eurojust ‘un tam kullanımının sağlanması için çaba gösterilmesi.
- 6 Kasım 2007’de kabul edilen “Patlayıcıların Güvenliğiyle İlgili Eylem Planı’nın geliştirilmesi.⁸⁵

Stockholm Programı’yla birlikte AB, terörizme yönelik mücadelesinde yeni düzenlemeler getirerek gelişme sağlamıştır. Bu bakımdan terörizm tehdidine karşı güvenlik ve savunma politikalarının güçlenmesini beraberinde geliştirmiştir. AB, artık terörizme karşı her alanda güvenliği sağlamaya çalışmaktaydı. Böylelikle terörizmin AB üzerindeki etkisi azalmakta olmakla birlikte terörizme karşı güvenlik mekanizmalarının olumlu yönde gelişmekteydi. Her şeye rağmen terörizm, her ne kadar etkisini büyük oranda yitirmiş olsa AB içerisinde tehlike olarak arz etmeye devam etmekteydi. 11 Aralık 2010 tarihinde İsveç’in Stockholm kentinde meydana gelen bombalı saldırı, bu duruma iyi örnek olmuştu. Bombalı saldırıda bir kişi hayatını kaybetmiş olup iki kişi yaralanmıştır. Saldırıda hayatını kaybeden kişinin ise patlamayı gerçekleştiren kişi olduğu tespit edilmiştir.

3. 4. 2010’lu Yıllarda AB Ve Terörizm

2010 yılında başlayan Arap Baharı, başladığı tarihten itibaren hala günümüzde etkileri hala devam eden kaotik bir süreçtir. Kuzey Afrika ve Orta Doğu’da hala devam eden bu süreçte çatışmalardan çok insan hayatını kaybetmiş olup birçok insan bulunduğu yerden başka yerlere göç etmek zorunda kalmıştır. Arap Baharı, ilk olarak 17 Aralık 2010’da Tunus’ta başlamıştır. Ardından 28 Aralık 2010 tarihinde Cezayir’de ve 12 Ocak 2011’de Lübnan’da halkın belli bir kesiminin protestolarıyla yayılmıştır. 14 Ocak 2011’de Ürdün’de halkın büyük çoğunluğu sokaklara dökülmesinin üzerine Kral Abdullah Bin Abdül Aziz, Başbakan Rifai’yi ve kabinesini dağıtmak zorunda kalmış olup hükümet yenilenmek zorunda kalmıştır. Bu gelişmenin ardından Moritanya, Umman, Suudi Arabistan, Yemen, Mısır, Fas, Cibuti, Irak, Suriye, Bahreyn, İran, Libya, Kuveyt, Batı Sahra ve Sudan devletlerinde de protestolar olmuştur. Bu protestolarda Mısır Hükümeti devrilmiştir. Umman, Kuveyt ve Yemen’de hükümette yenilenmeler meydana geldi. Libya’da Kaddafi’nin iktidarı devrildi. Günümüzde Suriye’de iç savaş hala devam etmektedir. Suriye’de devam eden iç savaşın etkisiyle Orta Doğu’da ve Suriye’de IŞİD ve PYD gibi birçok terör örgütü ortaya çıktı. Bu terör örgütleri, uluslararası güvenliği tehdit edecek boyutlara geldi. Orta Doğu’da yaşanan bu terörizm, komşu bölgeleri de etkilemişti. Bunlardan etkilenenlerden biri Avrupa olmuştur.

3. 4. 1. Oslo ve Viken Terör Saldırıları

2011 yılında Arap Baharından mustarip olan bir kesim Müslüman vatandaşları, AB’ye göç etmiştir. Savaştan mustarip olan bir kesim Müslüman vatandaşların AB’ye göç etmesi, Müslümanlara nefret duyan kesimin tepkisine neden olmuştur. Bu tepkinin dışı vurumu, 22 Temmuz 2011 tarihinde Norveç’te Oslo ve Viken’de gerçekleşen terör saldırılarıdır. Saldırının faili olan Anders Behring Breivik, kendisini Avrupa’nın kurtarıcısı olarak gördüğünü, İslam’dan ve Müslümanlardan nefret ettiğini, bu yüzden AB’ye göç eden Müslümanların gelmesini önlemek için bu saldırıyı düzenlediğini itiraf etmiştir. Failin yaptığı bu saldırı sonucunda 77 kişi hayatını kaybetmiş olup 319 kişi yaralanmıştır.

⁸⁵ AB Konseyi, “The Stockholm Programme”, Brüksel, 2 Aralık 2009, Sayfa: 50-52.

Görsel 22: Terör saldırısı sonrası Oslo kenti.⁸⁶

Görsel 23: Saldırıda ağır yaralananlar ve Oslo kentindeki yıkım.⁸⁷

3. 4. 2. 14 Aralık 2011 Tarihli AB Terörle Mücadele Politikasına İlişkin Kararlar

2011 yılında Oslo kentinde yaşanan terör saldırısı, AB'yi derinden etkilemişti. Üye devletler, kendi topraklarında böyle saldırıların gerçekleşmesinden tedirgin olmuş durumdaydı. Bunun için üye devletler arasında terörizmle mücadeleyi güçlendirmek ve geliştirmek fikri ön plandaydı. 12 Eylül 2011 tarihinden itibaren başlayan terörizmle mücadelenin geliştirilmesine yönelik tartışmalar sonucunda 14 Aralık 2011 tarihinde belli kararlara varıldı. Bu kararlardan terörizmle mücadeleye yönelik önemli olanları şunlardır:

- Terörle mücadele stratejilerinin (önleme, koruma, takip etme ve karşılık verme) derinleştirilmesi.
- TFEU'nun (Treaty on the Functioning of the European Union) 75.maddesine dikkat edilerek terörist şüphelisi olan kişilerinin üye devlet içerisindeki bütün mallarına el koyulmasına ve böylece terörist şüphelilerinin terör örgütleriyle olan alışverişini önlemek.

⁸⁶ Sunny Hundal, "Scores dead in terrorist attack in Oslo, Norway", Liberal Conspiracy, 22 Temmuz 2011.

⁸⁷ Per Thrana, "Tragedy in Norway", The Atlantic, 25 Temmuz 2011.

- Terörle mücadelede polis birliklerinin eğitim ve bilinçlendirmelerin öncelikli hale getirilmesi.
- Aşırılıkçı eylemlerin artmasını önlemeye yönelik stratejilerin geliştirilmesi.

3. 4. 3. Avrupa Güvenlik Gündemi Ve Sonrası AB'nin Terörizmle Mücadele Süreci

Arap Baharı ile başlayan Orta Doğu'daki kaotik sürecin etkisiyle birçok terör örgütleri ortaya çıkmıştır. Özellikle DAESH ve IŞİD gibi terör örgütleri, hem Orta Doğu, hem uluslararası güvenlik ve hem de AB için önemli bir tehdit haline gelmiştir. AB için büyük oranda güvenliği sağlanmış olan terörizm, 2011 yılından itibaren Arap Baharı sonrasında Orta Doğu'da IŞİD ve DAESH gibi terör örgütlerinin ortaya çıkışıyla yeniden en öncelikli tehditlerden biri haline gelmiştir. Yeniden en öncelikli tehditlerden biri haline gelen terörizme karşı mücadele stratejilerini ve politikalarını tartışmak üzere AB, 28 Nisan 2015 tarihinde bir "Avrupa Güvenlik Gündemi" hazırladı. Bu güvenlik gündeminde terörizm, göçmen kaçakçılığı, insan kaçakçılığı, organize ve siber suçlara yönelik mücadelelere öncelik sağlanması gerekliliği belirtilmiştir. Yapılan Avrupa Güvenlik Gündemi'nde terörizmle mücadeleyi güçlendirmek için aşağıdaki konular üzerinde durulmuştur.

- Dıştan gelen göçlerde güvenliği arttırmak amacıyla Schengen Bilgi Sistemi (SIS)'in güçlendirilmesi.
- Dışarıdan üye devletlerine gelen kişilerin terörist şüpheli olma tehlikesine karşılık güvenliğin geliştirilmesi için Yolcu Adı Kaydı (PNR) sisteminin 2016 yılına kadar tamamlanıp faaliyete başlamasının sağlanması.
- Terörizme karşı "Veri Koruma sisteminin" geliştirilmesi.
- Denizcilik Ortak Bilgi Paylaşım Sistemi'nin (CISE) terörizm alanında da katkı sağlaması.
- Üye devletlerde gerçekleşebilecek bir terör saldırısına karşılık ani müdahale sistemlerini güçlendirmek için 15 Mayıs 2013'te kurulan AB Acil Müdahale Koordinasyon Merkezi'yle birlikte AB Sivil Koruma Mekanizması ve Entegre Politik Kriz Müdahale kurumlarının geliştirilmesi.
- AB – ABD terörist Finansman İzleme Programı'nın terörizme karşı daha etkin bir şekilde çalıştırılması.
- Finansal İstihbarat Birimleri (FIU.NET)'in terörizme karşı etkinliğinin geliştirilmesi.
- Terörist propagandaların etkisizleştirilmesi için 2015 yılı içerisinde ortak bir forum hazırlanmasının kararlaştırılması.
- 2008 yılında kabul edilen Terörizm Çerçeve Kararı'nın güncellenmesi.
- Europol'un terörle mücadelede yer alan kolluk güçlerini Europol içindeki bir Avrupa Terörle Mücadele Merkezi'nde bir araya getirerek destek işlevlerini güçlendirmek.
- Hapishanelerde radikalleşmenin ve terörist propagandaların önlenmesini sağlamak.
- Radikalleşme Bilinçlendirme Ağı'nın faaliyetlerini başlatmak.⁸⁸

⁸⁸ Avrupa Komisyonu, "The European Agenda on Security", Brüksel, 28 Nisan 2015.

Avrupa Güvenlik Gündemi ile birlikte AB, terörizme karşı eksiklikleri ve yapılması gerekenleri detaylı bir şekilde gözden geçirmiştir. Böylelikle AB, yeniden en önemli tehditlerden biri haline gelen terörizme karşı mücadelesini geliştirmek için hız kazanmaya devam etmiştir.

3. 4. 3. 1. AB Yolcu Kaydı Sistemi (PNR)

27 Nisan 2016 tarihinde, AB Parlamentosu ve AB Konseyi tarafından, AB Yolcu Kaydı sisteminin faaliyete geçmesi kararlaştırılmıştır. İngilizce tam adı “Passenger Name Record” olup kısaltılmış hali PNR olan bu sistemin AB Terörle Mücadele üzerindeki katkısı, terör eylemlerini önlemeye, tespit etmeye ve soruşturmaya imkân sağlayan önemli bir kolluk aracı görevi yürütmesi, daha önceden teröre karışmış olan kişileri tespit etmesi ve terörizm ile organize suç, insan kaçakçılığı ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi suçların önlenmesine yönelik faaliyet göstermesidir. 28 Kasım 2016’da PNR sisteminin terörizm ve diğer uluslararası suçlara karşılık uygulama alanını belirlemek amacıyla “Uygulama Planı” hazırlanmıştır.⁸⁹ Bu sistemle birlikte hem üye devletlere dıştan gelen kişilerin terörist potansiyelli olma tehlikelerine karşı güvenliğin güçlendirilmesi amaçlanmıştır. PNR sistemi, günümüzde AB için önemli katkılar sağlayan bir sistem olarak devam etmektedir.

3. 4. 3. 2. 2016 AB Güvenlik Stratejisi

Avrupa Birliği, tarihindeki ilk güvenlik stratejisinden (2003 AB Güvenlik Stratejisi) 13 yıl sonra ikinci güvenlik belgesini 29 Haziran 2016 tarihinde yayımlamıştır. 2016 yılındaki Avrupa İç Güvenlik Stratejisi’yle birlikte terör faaliyetlerine yönelik güvenliği sağlanmasının genişletilmesine karar verilmiştir. Bununla birlikte ikinci güvenlik stratejisi olan Avrupa Güvenlik Stratejisi’nde Avrupa Birliği’nin ortak güvenlik ve savunma politikası genişletilmiştir.

Şekil 14: 2003 Avrupa Güvenlik Stratejisi ile 2016 AB Küresel Stratejisi’nin farkları.⁹⁰

⁸⁹ Avrupa Komisyonu, “Implementation Plan”, Brüksel, 28 Kasım 2016, Sayfa: 2.

⁹⁰ Sibel Karabel, “Avrupa Birliği’nin 2016 Güvenlik Stratejisi”, 31 Mart 2016, BİLGESAM, Sayfa: 3

3. 4. 3. 3. FIU.NET (Finansal İstihbarat Birimleri Ortak Bilişim Ağı)

FIU.NET (Financial Intelligence Units) AB içerisinde faaliyet gösteren Finansal İstihbarat Birimleri (FIU) arasında bilgi alışverişini ve iş birliğini sağlamak amacıyla kurulmuş merkezi olmayan bir ortak bilişim ağıdır. FIU.NET, AB Komisyonu'nun mali desteği görmekte olup 1 Ocak 2016 tarihinden bu yana EUROPOL bünyesinde çalışmaktadır. Finansal İstihbarat Birimler Ortak Bilişim Ağı'nın AB'nin terörizmle mücadelesindeki katkısı, Europol ve FIU'lara terörizmin finansmanlarını tespit etme ve bunlarla mücadele etmek için ihtiyaç duyulan gerekli desteği sağlamaktadır.

3. 4. 3. 4. AB Sınır Ve Sahil Güvenlik Ajansı

AB Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (European Border And Coast Guard) Ekim 2016 tarihinde itibaren günümüze dek faaliyetini sürdürmekte olan bir güvenlik birimidir. Bu güvenlik biriminin öncelikli amaçları;

- AB'nin iç güvenliğini korumak amacıyla dıştaki tehlikelere karşı mücadele etmek.
- Dıştan gelen yasal olmayan göçlere karşı etkin mekanizma oluşturmak.
- Uluslararası suçlara karşı dıştan gelebilecek etkileri önlemeye katkı sağlamak
- Serbest dolaşım ilkesini korumak.

AB Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı, üye devletlerle ve Schengen ile ilişkili devletler tarafından görevlendirilmiş 1500 memurdan oluşmaktadır. AB Sınır ve Güvenlik Ajansı'nın terörizmle mücadelesindeki en büyük katkısı, dıştan ve denizden AB sınırlarına geçecek terörist ve diğer uluslararası suç potansiyelli etkileri önlemek için faaliyet yürütmesidir.⁹¹

3. 4. 3. 5. Giriş – Çıkış Sistemi

20 Kasım 2017 tarihinde AB Konseyi tarafından Giriş – Çıkış Sistemi'nin düzenlenmesine karar verilmiştir. Bu sistemin temel amacı, dış sınırlarda giriş – çıkışların kontrolünü güçlendirmek ve AB üyesi olmayan kişilerin giriş ve çıkış bilgilerini kaydetmektir. Bu sistemin AB Terörle Mücadelesi 'ne sağlamış olduğu katkı ise, gerektiği zaman kolluk kuvvetlerinin seyahat geçmişi kayıtlarına erişmesine olanak sağlayarak iç güvenliği tehdit edebilecek terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı ve organize suçlar gibi ciddi suçlarla mücadelede katkı sağlamaktır. Bu bağlamda Giriş – Çıkış Sistemi, kolluk kuvvetlerinin sınır giriş – çıkış verilerinde terörist potansiyelli kişilerin istihbaratını sağlamasını kolaylaştırdığı için AB'nin terörle mücadelesinde önemli bir katkısı olmaktadır.⁹²

⁹¹ Avrupa Komisyonu, "A European Border And Coast Guard, Brüksel, 6 Ekim 2016.

⁹² Avrupa Komisyonu, "Entry-exit system: Final Adoption by the Council", AB, 20 Kasım 2017.

3. 3. 6. Terör Suçlarına İlişkin Avrupa Cumhuriyet Savcılığı'nın Yetkilerinin Güçlendirilmesi Kararı

Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı'yla birlikte Orta Doğu'da büyük bir tehdit haline gelen IŞİD gibi terör örgütleri, 2015 ve 2016 yıllarında AB içerisinde yaptığı terör saldırıları, AB'nin terörizme karşı güvenlik mekanizmalarının daha da geliştirmesine neden olmuştur. Bunlardan birisi ise 12 Eylül 2018 tarihinde terör suçlarına ilişkin AB Cumhuriyet Savcılığı'nın yetkilerinin güçlendirilmesine dair kararlardır. Bu kararlar ile AB Cumhuriyet Savcılığı, terör suçlarına karşı daha fazla yetkiye sahip olacak ve terörle mücadelede önemli bir katkı sağlayacaktır. Örnek olarak; terör suçlarına karşı caydırıcı hükümlerin verilmesiyle AB içerisinde terör saldırısı potansiyeli olanları korkutmaya çalıştırmak gibi... Sadece bununla da kalmayıp AB Cumhuriyet Savcılığı, terörizmle mücadelede yer alan belli kurumlara bilgi alışverişi, yardım ve destekte bulunabilecektir.⁹³

Verilen kararlarda AB Cumhuriyet Savcılığı'na terör suçlarına ilişkin verilen yetkiler aşağıda belirtilmektedir:

- AB Cumhuriyet Savcılığı, terör suçlarının mallarına ve finansmanlarına el konulmasına yönelik ulusal yetkililere talimat verebilir.
- Terörle mücadelede yer alan tüm yetkililere bilgileri zamanında vermek.
- Tüm AB üye devletlerinin çıkarlarını göz önünde bulunduracak şekilde terör suçları için tutarlı ve etkili kovuşturmaların verilmesi.

3. 5. Schengen Bilgi Sistemi'nin Genişletilmesi

12 Haziran 2018'de AB Konseyi tarafından Schengen Bilgi Sistemi'nin genişletilmesine yönelik kararlar alınmıştır. Bu kararlardan en önemlisi AB üye devletleri açısından etkisine bakıldığında, Romanya ve Bulgaristan'ın Schengen Bilgi Sistemi'nden tamamen yararlanmasına karar verilmesidir. Bununla birlikte bu kararın haricinde diğer kararlar, Schengen Bilgi Sistemi'nin işleyişinin geliştirilmesine ve güvenlik mekanizmalarının güçlendirilmesine yönelik verilmiştir. Alman bu kararların 2021 yılına kadar tamamlanması şartı konulmuştur. Schengen Bilgi Sistemi'nde alınan altı kararlardan biri terörizmle ilgilidir. Terörizmle ilgili faaliyetlerde bulunan kişi ve nesnelere hakkında daha fazla bilgi paylaşımı yapılmasına ve bunun getirisiyle AB üye devletleri yetkililerinin terörizmi daha iyi bir şekilde takip etmelerini ve önlemlerini sağlayacağına karar verilmiştir. Bununla birlikte Schengen Sistemi'nde yasa dışı göç, korunmasız kişilerin güvenliğinin sağlanması, AB Ajansları için erişimlerin geliştirilmesi ve kişilerin kimliklerini doğrulamak için parmak izi, avuç içi izleri, yüz görüntüsü ve DNA bilgilerinin de içermesine karar verilmesidir.⁹⁴

Schengen Bilgi Sistemi'nin genişletilmesi, sınır dışından gelen kişilerin DNA, yüz görüntüsü, avuç içi izleri ve parmak izlerinin detaylı bir şekilde kayıt edilip incelenmesi açısından sahte pasaport gibi dolandırıcılıklara karşı güvenliği geliştirmeyi sağlamakla birlikte teröristlerin sahte pasaportla giriş yapıp kimliklerini gizleyip giriş yapmalarını önleme konusunda büyük katkı sağlayacaktır. Böylelikle teröristlerin AB içerisine kolaylıkla giriş yapmasının büyük

⁹³ Avrupa Komisyonu, "A Reinforced European Public Prosecutor's Office To Fight Terrorist Crimes", AB, 12 Eylül 2018, Sayfa: 3-4.

⁹⁴ Avrupa Komisyonu, "Migration and Home Affairs", AB, 12 Haziran 2018.

ölçüde engellemiş olacaktır. Fakat gittikçe dünya için tehlikeli bir hale gelen teknolojinin sonucunda teröristlerin, elbet yeni sistemler geliştirip açık (bug) bulmaya çalışacaktır. Ama yine de günümüz teknolojisinde AB'nin Schengen Bilgi Sistemi için aldığı yeni kararlar, terörizmin sınır içerisine giriş yapmasını uzun bir süre önemli ölçüde engelleyecektir.

3. 6. EUROJUST Ortak Veri Tabanı'nın Kurulması (2019)

EUROJUST, 5 Eylül 2019 tarihinde terörle mücadeleyi geliştirmek amacıyla “Terörle Mücadele Sicili” adıyla ortak bir veri tabanı oluşturma kararı aldı. Bu oluşturulan ortak veri tabanının amacı, AB üye devletlerinin terörizm tehlikesine karşı adli müdahaleyi güçlendirmek ve vatandaşların güvenliğini artırmak olarak EUROJUST tarafından belirtildi.⁹⁵ Bununla birlikte diğer amaçları ise, Avrupa Savcılığı'nın terörle mücadelesinde daha aktif bir şekilde hareket etmesine ve potansiyel sınır ötesi etkileri olan belli durumlarda şüpheli olan kişileri ve ağları bulabilmelerine yardımcı olmaktır. Ayrıca EUROJUST, terörle mücadelede AB sınırlarından gidip IŞİD saflarına katılmış olup sonrasında Avrupa'ya dönen militanların yargılanmasını kolaylaştırabilmek amacıyla bu ortak veri tabanını oluşturmuştur. Çok yönlü bir alana sahip olan bu oluşum, gelecekte gerek EUROJUST'un gerek Avrupa Savcılığı'nın ve gerek diğer güvenlik birimlerinin terörle mücadelesinde önemli kolaylıklar sağlayacaktır. Özellikle AB'den gidip IŞİD saflarında savaşan kişileri belirlemede ve sonrasında AB'ye dönen bu kişileri deşifre etme konusunda önemli katkısı olacaktır. Bununla birlikte EUROJUST, bu oluşumun özelliklerini bir görsel halinde göstererek (aşağıdaki görsel) kısa bir özet şeklinde sitesinde sunmaktadır. EUROJUST'un oluşturmuş olduğu Terörle Mücadele Sicili'nde üç esas üzerinde durulmuştur:

1. Terörizm soruşturmaları, kovuşturma ve mahkûmiyetler hakkında AB Üye Devletleri arasında bilgi paylaşımı.
2. Soruşturmalar ve koordinasyon ihtiyaçları arasındaki bağlantıların belirlenmesi.
3. Terörizme karşı yargının iyileştirilmesi için alınan analiz ve dersler.

Şekil 15: EUROJUST'un oluşturduğu Terörle Mücadele Sicili'nin görsel halinde özeti ve üç esası.⁹⁶

⁹⁵ EUROJUST, “Launch of Judicial Counter-Terrorism Register at Eurojust”, 5 Eylül 2019.

⁹⁶ A.g.e, 5 Eylül 2019.

AB, en son yapmış olduğu bu yeni oluşum sayesinde terörizme karşı mücadelesinde güvenlik mekanizmalarını olabildiğince güçlendirmeyi amaçlamaktadır. 2015 – 2017 yılları arasında önemli terör saldırılarına maruz kalan AB, eksiklerini ve hatalarını yeniden değerlendirmiş olup bu eksikleri ve hataları üzerine yeni oluşumlar geliştirmeye devam etmektedir.

3. 7. AB'nin Kitle İmha Silahlı Terörizmle Mücadelesi

11 Eylül 2001 saldırılarından sonra dünya için önemli bir tehdit haline gelmekle birlikte küreselleşen terörizm, saldırılarında kullandığı kitle imha silahlarıyla gerek dünya için gerek AB için önemli bir tehdit haline gelmişti. 21 Eylül 2001 tarihinde AB Konseyi, terörizmin AB için önemli bir tehdit olduğunu terörizme karşı mücadelenin öncelikli hedef olacağını belirtti. 10 Aralık 2001 tarihinde Genel İşler Konseyi (General Affair Council / GAC), AB'nin politikaları üzerindeki terörizm tehdidinde değinirken kitle imha silahlarının yayılmasını önleme, silahsızlanma ve silahların kontrolünün terörizme karşı mücadele sürecinde önemli bir katkı sağlayabileceğini belirtti.⁹⁷ GAC'ın belirttiği bu öneri, AB'nin terörizmin kitle imha silahlarıyla mücadelesinin gelişmesine yönelik çalışmaların başlamasında bir temel oldu. Böylelikle AB'nin KİS (Kitle İmha Silahı) Terörizmine karşı mücadele süreci başlamış oldu.

8 Aralık 2003 tarihinde kabul edilen AB Güvenlik Stratejisi'nde teröristlerin kitle imha silahlarına karşı yayılmasını önlenmek hedefi koyulması birlikte 10 Aralık 2003 tarihinde "Kitle İmha Silahlarının Gelişime Karşı AB Stratejisi" kabul edildi.⁹⁸ Bu gelişmeler neticesinde AB, KİS Terörizmine karşı mücadelesini hızlandırmış oldu. 11 Mart 2004 tarihinde Madrid kentinde yaşanan bombalı saldırılardan sonra AB Konseyi, 17-18 Haziran 2004 tarihinde bir eylem planı oluşturdu. Bu eylem planında teröristlerin kullandığı kitle imha silahlarının önlenmesine yönelik, kitle imha silahlarının ve bunların teslimat araçlarının çoğalmasına karşı mücadelede tüm araçları kullanma sorumluluğunu belirtti. Bununla birlikte bu eylem planında kitle imha silahlarının kullanımına yönelik cezai yaptırımlar hakkında bir bildirge kabul edildi.⁹⁹

6 Kasım 2007 tarihinde AB Konseyi, Patlayıcıların Güvenliğini Artırmaya Yönelik Eylem Planı'nı yürürlüğe koydu. Böylelikle KİS Terörizmine karşı önemli bir gelişme kat edildi. Bu eylem planının KİS Terörizmiyle Mücadele'de verdiği en önemli katkı, teröristlerin kullanacağı kitle imha silahlarının önceden önlemek ve böylelikle patlayıcılara karşı güvenliği sağlamanın güçlendirilmesidir. Aralık 2009'da AB Konseyi, kitle imha silahlarıyla mücadelenin güçlendirilmesine yönelik "KBRN Eylem Planı" oluşturdu. Bu eylem planında terörist saldırıların KBRN (Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik Ve Nükleer Savunma) önlemlerine karşı tehlikelerin azaltılması planlandı.

11 Mayıs 2017 tarihinde ise BM Güvenlik Konseyi'nin kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesine ve bunların teslim yollarına ilişkin 1540 (2004) sayılı kararın uygulanmasını desteklemek için bir belge hazırlandı. Bu belgede terörizme karşı kitle imha silahlarının önlenmesine yönelik mücadelenin daha detaylı bir şekilde güçlendirilmesine karar verildi.¹⁰⁰

⁹⁷ Dr. Münevver Cebeci, Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu (E.D), "The European Union and Weapons Mass of Mass Destruction Terrorism", TMMM, 2013, Sayfa: 58.

⁹⁸ AB Konseyi, "Eu Strategy Against Proliferation Of Weapons Of Mass Destruction", Brüksel, 10 Aralık 2003.

⁹⁹ Avrupa Komisyonu, "Brüksel Zirvesi Başkanlık Sonuç Bildirgesi", Brüksel, 17-18 Haziran, 2004, Sayfa: 8-9.

¹⁰⁰ AB Konseyi, "In Support Of The Implementation Of United Nations Security Council Resolution 1540 (2004) On The Non-Proliferation Of Weapons Of Mass Destruction And Their Means Of Delivery", Official Journal of the European Union, Brüksel, 11 Mayıs 2017.

10 Aralık 2018 tarihinde ise AB Konseyi, “Nükleer Terörizm Eylemlerinin Bastırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin evrenselleşmesi ve etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik Konsey Kararı” yayımlandı. Bu kararda KİS Terörizmine karşı mücadelenin geliştirilmesi ve Nükleer Terörizmin evrenselleşmesine katkı sağlanmasına karar verildi. Bu bağlamda bu kararda AB, hem kendi içindeki nükleer terörizm tehdidiyle savaşırken bir yandan bu mücadelenin evrenselleşmesini belirtmiş oldu.¹⁰¹

AB'nin 2001 yılından bu yana KİS Terörizmine karşı mücadele sürecine baktığımızda, bu mücadelede koyduğu her yeni stratejisiyle güvenlik ve savunma mekanizmalarını geliştirmiştir. Özellikle 10 Aralık 2003 tarihine yayınlanan Kitle İmha Silahlarının Gelişime Karşı AB Stratejisi'yle ve 6 Kasım 2007 tarihinde oluşturulan “Patlayıcıların Güvenliğini Artırmaya Yönelik Eylem Planı” ile bu mücadelesinde kendisini daha da güçlendirmiştir. Yakın zamanda ise 10 Aralık 2018 tarihinde yayınlanan “Nükleer Terörizm Eylemlerinin Bastırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin evrenselleşmesi ve etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik Konsey Kararı” ile bu mücadelesinde her geçen gün kendisini daha da geliştirmektedir.

4. SONUÇ

Avrupa Birliği, günümüzde terörizm ve köktencilik faaliyetlerine karşı mücadele ve savunma politikasını hala devam ettirmektedir. Bununla birlikte terörizme karşı Avrupa Birliği, güvenlik ve savunma politikasında etkili ve ortak bir şekilde hareket etmeye çalışmaktadır. Soğuk Savaş döneminden günümüze kadar geçen süre içerisinde AB'nin Terörle Mücadele'sinde birçok dönüşüme uğramıştır.

Soğuk Savaş döneminde AB, her ne kadar ekonomik alanda iş birliğini geliştirmiş olsa da ortak güvenlik ve savunma politikalarında aynı gelişmeyi gösterememiştir. Bu yüzden Soğuk Savaş döneminde Avrupa, gerek terörizme gerek ciddi suçlara (organize suç, insan kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı gibi) karşı oldukça zayıf kalmıştır. Terörizme karşı güvenlik ve savunma mekanizmalarını geliştiremeyen Avrupa, Soğuk Savaş dönemi boyunca sürekli terör saldırılarına maruz kalmıştır. Bu yüzden Soğuk Savaş döneminde Avrupa, terör tehdidi açısından riskli ve güvenliği zayıf bir bölge olarak görülmüştür. Özellikle Münih Katliamı, Uçak Kaçırılmalar, Swiss Air uçağının düşürülmesi ve Oktoberfest Bombalı Saldırısı gibi terör saldırılarına karşı Avrupa, oldukça pasif kalmış ve bununla birlikte ortak güvenlik ve savunma politikaları geliştirememiştir. Avrupa'nın Soğuk Savaş döneminde ortak bir güvenlik ve savunma politikalarının geliştirememesinin en temel nedeni, Avrupa'nın Varşova Paktı ve NATO'nun gölgesinde (Yugoslavya hariç) ikiye ayrılmış durumda olmasıydı. Bu yüzden iki farklı ideolojiye sahip ittifakların yanında yer alan Avrupa devletleri, terör saldırılarına karşı ortak bir paydada buluşamamıştır. Avrupa'nın terörizme karşı ortak paydada buluşması ancak Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra Maastricht Antlaşması'yla tam olarak sağlanmaya başlamıştır. Tabii ki çalışmada anlatmış olduğumuz, Soğuk Savaş döneminde de TREVİ ve PWGT gibi terörizme karşı güvenlik ve savunma mekanizmaları ve AGİT ve AET gibi güvenlik ve savunmaya yönelik katkı sağlayan oluşumlar geliştirildi fakat Maastricht Antlaşması'na kadar terörizme karşı yeterli etki gösterilemedi.

¹⁰¹ AB Konseyi, “On Union support for the universalisation and effective implementation of the International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism”, Official Journal of the European Union, Brüksel, 10 Aralık 2018, Madde: 1.

Avrupa'da terör saldırılarına yönelik güvenlik, Maastricht Antlaşması'ndan itibaren önemli gelişme göstermeye başlamıştır. Ardından EUROPOL'un kurulması, La Gomera Deklarasyonu, Madrid Zirvesi ve Amsterdam Antlaşması gibi önemli gelişmelerle terörizme karşı ortak güvenlik ve savunma mekanizmaları gelişmiştir. 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra küresel bir tehdit haline gelen Terörizm (Global Terörizm), AB için de önemli bir tehdit olmuştur. Özellikle 11 Mart 2004 tarihinde Madrid kentinde ve 7 Temmuz 2005 tarihinde Londra'da gerçekleşen terör saldırılarından sonra AB, Terörle Mücadele'sinde önemli dönüşümler getirmiş olup birçok yeni güvenlik ve strateji politikalarına ve mekanizmaları geliştirmiştir. O zamandan bu zamana kadar Avrupa Birliği, terörizme karşı güvenlik politikasını etkili bir şekilde göstermeye devam etmektedir. Fakat günümüzde sadece fiziksel olarak değil internet üzerinden teröristlerin yaptığı siber saldırılar da AB'nin güvenlik kapsamını tehdit etmektedir. Bu siber saldırılara karşı AB, güvenlik politikasını geliştirme arayışları içerisinde olmakla birlikte terörizme karşı her alanda yeni güvenlik ve savunma mekanizmalarını geliştirmeye ve böylelikle güvenliğini güçlendirmeye devam etmektedir.

Sonuç olarak AB, Soğuk Savaş döneminden günümüze kadar çok önemli dersler almış olup özellikle AB Terörle Mücadele Stratejisi'nden itibaren büyük gelişmeler kat etmiştir. Fakat Soğuk Savaş döneminde yaşanan terör saldırılarına karşı Avrupa, zayıf kaldığı için Avrupa'da birçok insan terör saldırılarından hayatını kaybetmiş ve vatandaşların can güvenliği yeteri kadar korunamamıştır. Böylelikle de Avrupa, teröristlerin kolayca eylem yapabileceği bir bölge olarak görülmüştür. Eğer Soğuk Savaş döneminde Avrupa, terörizme karşı ortak bir paydada buluşabilseydi o dönemde yaşanan terör saldırıları o kadar kolay bir şekilde gerçekleşemeyecekti ve birçok insan hayatını kaybetmemiş olacaktı. Böylelikle Avrupa için terörizm önemli tehditlerden biri olamayacaktı.

AB, terörizme karşı ortak paydada buluşulamamasından oluşan bedellerin telafisini ancak Maastricht Antlaşması'ndan itibaren (özellikle AB Terörle Mücadele Stratejisi'nden itibaren) telafi etmeye başlasa da terörizme karşı ortak iş birliği içerisinde güvenlik ve savunma mekanizmalarını geliştirmede yaklaşık 25 yıl (1966 – 1991) geç kalmıştı. Bu yüzden günümüzde AB, geçmişte yaşanan hataların telafisini hala ödemekte olup terörizme karşı hala önemli mücadele vermektir. Fakat yine de AB, yaklaşık 25 yıllık bir kayıp olmasına rağmen özellikle son 15 yıldır (AB Terörle Mücadele Stratejisi'nden beri) terörizme karşı önemli güvenlik ve savunma stratejilerine imza atmış olup günümüzde AB içerisindeki terör tehdidini büyük ölçüde azaltmayı başarmıştır.

Ve son olarak günümüzdeki AB, geçmişte terörizme karşı yaptığı hataları bir daha yapmamaya gayret etmeye çalışmakta ve AB'nin güvenliğinde terörizm tehdidini en aza indirmek için büyük bir çaba sarf etmekte olup bu çabalarına büyük bir hızla devam etmektedir. Terörizm ile mücadelesinde kendini sürekli geliştiren AB, ileriki yıllarda AB güvenliğinde terörizm tehdidini daha da az seviyelere indireceği görülmektedir. Özellikle Schengen Bilgi Sistemi'nin geliştirilmesi, AB Yolcu Kaydı Sistemi'nin oluşturulması ve Giriş – Çıkış Sistemi'yle birlikte AB sınırları içerisinde teröristlerin veya teröristlere yardım eden kişilerin giriş yapması neredeyse imkânsız hale gelecektir. EUROJUST'un en son geliştirdiği Ortak Veri Tabanı'nın oluşturulması ile de artık AB içerisinde teröristlerin eylemlerine karşı güvenliğin daha geniş kapsamlı ve daha koordineli bir şekilde hareket edilmesi, terörizmin AB içerisindeki imkânlarını daha çok kısıtlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Y.Furkan Şen, “Terörün Toplumlar Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkilerine Bakış: PKK Terörü ve Ağrı Gerçeği”, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/17481> , E.T: 11.12.2018,
- KURT, M . "Patrick Milton, Michael Axworthy ve Brendan Simms, Towards a Westphalia for the Middle East". Uluslararası İlişkiler Dergisi 16 (2019): 165-167, <https://uidergisi.com.tr/uploads/yazilar/5640-jui-2019-64-165-167-pdf.pdf>
- İlkur Şimşek, “30 Yıl Savaşları (1618-1648), Vestfalya (Westpalia) Barış Dönemi (1648) ve Günümüz Uluslararası Sistemine Etkileri”, İstanbul Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, 2013, https://www.academia.edu/8455624/30_Yil_Savaslari_1618_1648_Vestfalya_Westpalia_Baris_Donemi_1648_ve_Gunumuz_Uluslararasi_Sistemine_Etkileri
- Körber-Stiftung , “A ‘Westphalia’ for the Middle East?”, Hamburg, 2017, https://www.koerber-stiftung.de/fileadmin/user_upload/koerber-stiftung/redaktion/westfaelischer-frieden/pdf/2017/Broschuere_Reinventing-Westphalia_171127.pdf
- Toktamış Ateş, “Siyasal Tarih”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Kasım 2014, Sayfa: 201
- Olivier Pauchard, “The Day Switzerland Became Neutral”, Swiss Info, 20 Mart, 2015, https://www.swissinfo.ch/eng/congress-of-vienna_the-day-switzerland-became-neutral/41335520
- Kudret Emiroğlu, “Kısa – Osmanlı Türkiye Tarihi”, İletişim Yayınları, 1.Baskı, 2015, İstanbul.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, “Dünya Savaşı”, İnterpress Basın ve Yayıncılık, 1986, Cilt:7, Sayfa: 3439.
- Meryem Günaydın, Arşidük Fransuva Ferdinand Suikastı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı, Kış 2014, Sayı: 15, Sayfa: 1, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73849>
- Haydar Efe, “AB’nin “Avrupa Güvenlik Ve Savunma Politikası Oluşturma Çabaları”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Güz, 2007, Cilt: 3, Sayı: 2, Sayfa: 3, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/69090>
- Western European Union, “Brussels Treaty”, 17 Mart 1948.
- Graham Bartram, “Western European Union”, The World Flag Database, 2017, <http://www.flags.net/WEUN.html>

- Frank C. Zagare, “A Game-Theoretic History of the Cuban Missile Crisis”, The State University of New York, Mart 2014, Sayfa: 28, https://www.researchgate.net/publication/272648021_A_Game-Theoretic_History_of_the_Cuban_Missile_Crisis
- Özgür Özdamar, “Oyun Kuramının Uluslararası İlişkiler Yazımına Katkıları”, Bilkent Üniversitesi, Ankara, Sayfa:43, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/539765>
- Warsaw Pact, “Declaration on the Strengthening of Peace and Security in Europe”, Agerpres, 9 Temmuz 1966, Sayfa: 9.
- Mehmet Hasgüler, Mehmet B. Uludağ, “Devletlerarası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler”, Alfa Yayınları, İstanbul, Ekim 2014.
- Giovanni Mario Ceci, “The Explosion Of Italian Terrorism And The Piazza Fontana Massacre Seen By The United States”, Università degli Studi Roma Tre, İtalya, 9 Şubat 2013, <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/4277977.pdf>
- Swiss Info, “Palestinian Suspicions Unanswered Questions Remain In 1970 Swissair Crash”, 21 Ocak 2016, https://www.swissinfo.ch/eng/palestinian-suspicions_unanswered-questions-remain-in-1970-swissair-crash/41908632
- Swiss Info, “Risky Compromise Report reveals clandestine Swiss deal with PLO”, 20 Ocak 2016, https://www.swissinfo.ch/eng/risky-compromise_report-reveals-clandestine-swiss-deal-with-plo/41906002
- The Shortwave Radio Audio Archive, “Palastinian Highjackings in Jordan (1970)”, 10 Aralık 2016, <https://shortwavearchive.com/archive/palastinian-highjackings-in-jordan-1970>
- Guinness World Records, “Highest fall survived without parachute”, <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/highest-fall-survived-without-parachute/>
- Bart Noeth, “Vesna Vulović, flight attendant that survived the highest fall without a parachute dies at the age of 66”, Aviation 24, 25 Aralık 2016, <https://www.aviation24.be/miscellaneous/amazing/vesna-vulovic-flight-attendant-survived-highest-fall-without-parachute-dies-age-66/>
- History Teachers' Association of Victoria Publishing, “Terrorism”, 2017, Sayfa: 312.
- Adam Levick, “Info on events to commemorate Israeli athletes murdered at '72 Munich Olympics”, Camera's UK Media Watch, 26 Temmuz 2012, <https://ukmediawatch.org/2012/07/26/info-on-events-to-commemorate-israeli-athletes-murdered-at-72-munich-olympics-justoneminate/>
- Lori Poloni – Staudinger, Candice D. Orbals, “Terrorism and Violent Conflict Women's Agency, Leadership, and Responses”, Springer, New York, 2013, Sayfa: 39, <https://books.google.com.tr/books?id=WUeveCmS6RoC&lpq=PR4&hl=tr&pg=PP1#v=onepage&q&f=false>

- The Nation, “Past in Perspective”, New York, <https://nation.com.pk/21-Dec-2019/past-in-perspective>
- Luis R. Aizpeolea, “The Day ETA Struck A Lethal Blow To The Franco Regime”, El Pais, 18 Aralık 2013, https://english.elpais.com/elpais/2013/12/18/inenglish/1387374599_382537.html
- Radoslaw Wolniak, “Aviation Terrorism And Its Impact On The Aviation Industry”, Silesian University Of Technology Publishing House, 2019, Sayfa: 299, <https://www.polsl.pl/Wydzialy/ROZ/ZN/Documents/zeszyt%20134/Wolniak%201.pdf>
- Dario Azzellini, “Italy, Gladio 1970s-1980s”, Cornell University, Mayıs 2010, Sayfa: 3, https://www.researchgate.net/publication/338700813_Italy_Gladio_1970s-1980s
- Bruce Hoffman, “Right-Wing Terrorism in Europe Since (1980)”, RAND, Ekim 1984, Sayfa: 7, <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/papers/2005/P7029.pdf>
- Libcom, “Secrets and bombs: The Piazza Fontana bombing and the Strategy of Tension”, Ekim 2016, <https://libcom.org/history/secrets-bombs-piazza-fontana-bombing-strategy-tension>
- New York Times, “U.S Bound Plane With 88 Crashes in Sea of Greece”, 9 Eylül 1974, Sayfa:1 , <https://www.nytimes.com/1974/09/09/archives/usboundplane-with-88-crashes-in-sea-off-greece-all-on-t-w-a-flight.html>
- New York Times, “12 Killed by Bomb in Madrid Restaurant”, 14 Eylül 1974, <https://www.nytimes.com/1974/09/14/archives/12-killed-by-bomb-in-madrid-restaurant.html>
- El Pais, “Destrozos ocasionados en la cafetería Rolando tras la bomba que puso ETA en septiembre de 1974”, 19 Ekim 2006, https://elpais.com/diario/2006/11/19/domingo/1163911961_740215.html
- Sibel Kavuncu, “Nükleer Silahsızlanma Yolunda Start Süreci”, BİLGESAM, Bahar 2013, Cilt:5, Sayı:8, Sayfa: 121, https://www.academia.edu/2944152/Nükleer_Silahsızlanma_Yolunda_START_Süreci_The_START_Process_in_the_Way_of_Nuclear_Disarmament
- Organization For Security And Cooperation In Europe, “Conference On Security And Co-Operation In Europe Final Act”, Helsinki, 1975, Sayfa: 6, <https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>
- Tony Bunyan, “Trevi, Europol and the European State”, State Watch, <https://www.statewatch.org/news/handbook-trevi.pdf>
- Holly Wyatt-Walter, “The European Community and the Security Dilemma”, Macmillan Press, İngiltere, 1997, Sayfa: 153, <https://books.google.com.tr/books?id=fty-DAAQBAJ&lpg=PP1&hl=tr&pg=PP1#v=onepage&q&f=false>
- Miriam Golden, “ Labor Divided: Austerity And Working Class Politics In Contemporary, Italy”, https://books.google.com.tr/books?id=VO2YDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0

- Leonardo Sciasca, Aldo Moro Vakası, Çev. Neyyire Gül Işık, İstanbul, Mayıs 2016.
- Nicola Guarino, “Attendendo Il Congresso. I Ritardi Dell’egemonia Culturale Della Sinistra.”, Altritaliani, 20 September 2018, <https://altritaliani.net/pd-attendendo-il-congresso-i-ritardi-delle-egemonia-culturale-della-sinistra/>
- Douglas Martin, “Prospero Gallinari, a Terrorist, Is Dead at 62”, New York Times, 17 Ocak 2013, <https://www.nytimes.com/2013/01/18/world/europe/prospero-gallinari-member-of-red-brigades-dies-at-62.html>
- European Parliament, “Police Working Group on Terrorism”, 17 Mayıs 2013,
- Ursula C. Shroeder, “The Organization of European Security Governance: Internal and External Security in Transition”, Routledge, 2011, Sayfa: 92.
- Ansa News, “Strage Di Bologna, Salma Riesumata Per Scovare Tracce Esplosivo”, 6 Şubat 2019, <https://www.cagliari-pad.it/366868/strage-bologna-salma-riesumata-scovare-tracce-esplosivo/>
- Tatjana Neef, "26 September 1980 The Oktoberfest Bomb Attack", City of Munich, Sayfa: 7-11, <https://www.muenchen.de/rathaus/dam/jcr:09d306b6-67c9-4218-80a2-9504fbc37c0a/Oktoberfest-Bomb-Attack.pdf>
- Anchalee Rüland, “Die mysteriösen Rätsel um das Oktoberfest-Attentat”, WELT, 24 Eylül 2010, <https://www.welt.de/politik/deutschland/article9842219/Die-mysterioesen-Raetsel-um-das-Oktoberfest-Attentat.html>
- Eur-Lex, “Schengen Agreement”, Lüksemburg, 14 Haziran 1985, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922\(02\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922(02)&from=EN)
- Schengen Visa İnfó, “Schengen Anlaşması”, 18 Aralık 2018.
- Official Journal of the European Communities, “Single European Act”, Eur-Lex, 29 Haziran 1987, Sayfa: 13, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:xy0027&from=EN>
- Treaty on European Union, J.4, European Communities, 7 Şubat 1992, https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf
- Levent Yiğittepe, Konya – 2017, Avrupa Birliği’nin Güvenlik Politikaları, Selçuk Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Syf: 16-17, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/270763>
- Avrupa Konseyi, “Drawing Up The Convention Based On Article K.3 Of The Treaty On European Union, On The Establishment Of A European Police Office”, 26 Temmuz 1995, Madde: 2, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1995:316:0001:0032:EN:PDF>
- EUROPOL, “About Europol”, <https://www.europol.europa.eu/about-europol> .
- La Comera Declaration”, Annex 3: Terrorism, 14 Ekim 1995, https://www.europarl.europa.eu/summits/mad2_en.htm#annex3

- Avrupa Konseyi, “Madrid European Council 15 And 16 December 1995 Presidency Conclusions”, Part: 1. C, 15 – 16 Aralık 1995, https://www.europarl.europa.eu/summits/mad1_en.htm
- Avrupa Parlamentosu, “Treaty Of Amsterdam Amending The Treaty On European Union, The Treaties Establishing The European Communities And Certain Related Acts”, Article K.1 - K.2(e), European Union, 2 Ekim 1997, <https://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf>
- Avrupa Konseyi, “Tampere European Council 15 And 16 October 1999”, Tampere, 15-16 Ekim 1999, https://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm
- National Commission, “The 9/11 Commission Report”, United States, 22 Temmuz 2004, Sayfa: 1-2.
- Chao Soi Cheong, Associated Press, 11 Eylül 2001, https://journalstar.com/news/national/remembering-in-photos/collection_949d7ef1-c67a-5c2e-aa32-d3f758fb8f64.html
- Avrupa Parlamentosu, “European Parliament Resolution On The Extraordinary European Council Meeting In Brussels On 21 September 2001”, Brüksel, 21 Eylül 2001, https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/afet/20011108/04a_en.pdf
- Avrupa Birliği Konseyi, “Laeken Declaration On The Future Of The European Union”, Laken, 14- 15 Aralık 2001, Sayfa: 2-3, https://www.cvce.eu/en/obj/laeken_declaration_on_the_future_of_the_european_union_15_december_2001-en-a76801d5-4bf0-4483-9000-e6df94b07a55.html
- Avrupa Birliği Konseyi, “Decision setting up Eurojust”, 6 Mart 2002, Madde: 12, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002D0187&from=EN>
- EUROJUST, “Eurojust Launches New Visual Identity”, Lahey, 16 Nisan 2019, http://www.eurojust.europa.eu/press/PressReleases/PublishingImages/2019-04-15_Eurojust-Logo-Full.png
- European Data Protection Supervisor, “Eurodac”, E.T: 20.02.2020, https://edps.europa.eu/data-protection/european-it-systems/eurodac_en
- Avrupa Konseyi, “European Security Strategy”, Brüksel, 8 Aralık 2003, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15895-2003-INIT/en/pdf>
- Seguimiento.Co, “Se Cumplen Quince Años Del Atentado Terrorista Que Cobró La Vida De 192 Personas En España”, 11 Mart, <https://seguimiento.co/para-no-olvidar/se-cumplen-quince-anos-del-atentado-terrorista-que-cobro-la-vida-de-192-personas-en>
- European Union, “European Defence Agency (EDA)”, https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eda_en
- European Defence Agency, “EDA Operational Directorates”. <https://www.eda.europa.eu/Aboutus/who-we-are/Organisation>

- T.C Dışişleri Bakanlığı, “Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) ve NATO-AB Stratejik İşbirliği”, http://www.mfa.gov.tr/iii_-turkiye_nin_nato_ya-askeri-katkilari.tr.mfa
- Peter Macdiarmid, “The No 30 bus in Tavistock Square, which was destroyed by a bomb during the terrorist attacks on London in 2005”, PA Archive, 7 Temmuz 2005, https://i.guim.co.uk/img/media/b5f64dbd105cd869cdf9c4cc6bb4c9ab559d1898/0_138_3500_2100/3500.jpg?width=1920&quality=85&auto=format&fit=max&s=ca152af3b4322ea5e25a5a5374550bdb
- Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, “Terörle Mücadele”, Avrupa Birliği, <https://www.avrupa.info.tr/tr/terorle-mucadele>
- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2007”, Mart 2007, Sayfa:13, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/tesat2007_1.pdf
- Avrupa Birliği Konseyi, “AB Terörle Mücadele Stratejisi”, Avrupa Birliği.
- Avrupa Parlamentosu, “The Treaty of Lisbon”, Lizbon, 17 Aralık 2007, Content: C. 6, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:FULL:EN:PDF>
- TBMM Dış ilişkiler ve Protokol Müdürlüğü, “AB’de Önemli Bir Adım: Lizbon Antlaşması”, 24 Mart 2010, https://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/kpk/docs/lizbonsunru24032010.pdf, Erişim Tarihi: 02.05.2019
- Avrupa Konseyi, “Prevention of and Fight against Crime (ISEC)”, Brüksel, 12 Şubat 2007, Madde: 3, Sayfa: 3.
- Avrupa Konseyi, “Prevention, Preparedness and Consequence Management of Terrorism and other Security related Risks”, Brüksel, 12 Şubat 2007, Madde: 2, Fıkra: 2, Sayfa: 3.
- AB Konseyi, “Action Plan on Enhancing the Security of Explosives”, Brüksel, 6 Kasım 2007, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52007DC0651&from=EN>
- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2008”, 2008, Sayfa: 10, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/tesat2008_1.pdf
- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2009”, 2009, Sayfa: 12, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/tesat2009_1.pdf
- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2010”, 2010, Sayfa: 11, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2010-eu-terrorism-situation-trend-report>
- AB Konseyi, “The Stockholm Programme”, Brüksel, 2 Aralık 2009, Sayfa: 50-52.
- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2011”, 2011, Sayfa: 26, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2011-eu-terrorism-situation-and-trend-report>

- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2012”, 2012, Sayfa: 36, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2012-eu-terrorism-situation-and-trend-report>
- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2013”, 2013, Sayfa: 42, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/europol_te-sat2013_lr_0.pdf
- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2014”, 2014, Sayfa: 15, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/europol_tsat14_web_1%20%281%29.pdf
- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2015”, 2015, Sayfa: 40, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/p_europol_tsat15_09jun15_low-rev.pdf
- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2016”, 2016, Sayfa: 15, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/europol_tesat_2016.pdf
- Avrupa Komisyonu, “The European Agenda on Security”, Brüksel, 28 Nisan 2015.
- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2017”, 2017, Sayfa: 12, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/tesat2017_0.pdf
- Avrupa Komisyonu, “Implementation Plan”, Brüksel, 28 Kasım 2016, Sayfa: 2.
- Sibel Karabel, “Avrupa Birliği’nin Güvenlik Stratejisi”, BİLGESAM, 31 Mart 2016, Sayfa: 3
- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2018”, 2018, Sayfa: 10, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/tesat_2018_1.pdf
- Europol, “EU Terrorism Situation and Trend Report 2019”, 2019, Sayfa: 11, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/tesat_2019_final.pdf
- Avrupa Komisyonu, “Entry-exit system: Final Adoption by the Council”, AB, 20 Kasım 2017, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/11/20/entry-exit-system-final-adoption-by-the-council/>
- Avrupa Komisyonu, “A Reinforced European Public Prosecutor’s Office To Fight Terrorist Crimes”, AB, 12 Eylül 2018, Sayfa: 3-4, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-factsheet-epo_en.pdf
- Avrupa Komisyonu, “Migration and Home Affairs”, AB, 12 Haziran 2018,
- EUROJUST, “Launch of Judicial Counter-Terrorism Register at Eurojust”, 5 Eylül 2019, <http://www.eurojust.europa.eu/press/PressReleases/Pages/2019/2019-09-05.aspx>

- Avrupa Komisyonu, “A European Border And Coast Guard, 6 Ekim 2016, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/securing-eu-borders/fact-sheets/docs/20161006/a_european_border_and_coast_guard_en.pdf
- AB Konseyi, “On Union support for the universalisation and effective implementation of the International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism”, Official Journal of the European Union, Brüksel, 10 Aralık 2018, Madde: 1.
- AB Konseyi, “In Support Of The Implementation Of United Nations Security Council Resolution 1540 (2004) On The Non-Proliferation Of Weapons Of Mass Destruction And Their Means Of Delivery”, Official Journal of the European Union, Brüksel, 11 Mayıs 2017.
- Avrupa Komisyonu, “Brüksel Zirvesi Başkanlık Sonuç Bildirgesi”, Brüksel, 17-18 Haziran, 2004, Sayfa: 8-9.
- AB Konseyi, “Eu Strategy Against Proliferation Of Weapons Of Mass Destruction”, Brüksel, 10 Aralık 2003.
- Dr. Münevver Cebeci, Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu (E.D), “The European Union and Weapons Mass of Mass Destruction Terrorism”, TMMM, 2013, Sayfa: 58.
- İtalyan Kültür Merkezi, “The Massacre - Piazza Fontana 12.12.1969 - Fifty Years On”, Londra, 6 Mayıs 2019, https://iiclondra.esteri.it/iic_londra/en/gli_eventi/calendario/2019/06/the-massacre-piazza-fontana-12.html .
- European Union, “EU Fight Against Terrorism”, Europe Union, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/> .
- The Council Of European Union, “The European Union Counter-Terrorism Strategy”, Europe Union, Brüksel, Sayfa: 6, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014469%202005%20REV%204> .
- Avrupa Birliği, “2002-05-02 Terör Örgütleri Pkk Ve Dhkp - C Ab Teröristler Listesinde”, AB Başkanlığı, Brüksel, 2 Mayıs 2002, <https://www.ab.gov.tr/p.php?e=24370> .

EKLER

Ek 1. 2006 Yılı AB Terörizm Raporu

AB, 2007 yılından itibaren günümüze kadar (hala devam etmekte) bir sonraki seneye geçildiğinde önceki senenin terörizme yönelik rapor yayınlamaktadır. Bu raporda o sene içerisinde kaç terör saldırısı yaşandığı, kaç terör saldırısının önlendiği, kaç terörist veya terörist olduğu düşünülen şüphelilerin tutuklandığını paylaşmaktadır. İlk olarak bu rapor, 2007 yılının ilk zamanlarında, 2006 yılını raporlayarak başlamıştır.

Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılcı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Toplam
Avusturya	0	1	0	0	14
Belçika	1	0	1	12	6
Danimarka	9	0	0	0	342
Fransa	139	188	15	0	20
Almanya	11	4	5	0	4
İrlanda	0	4	0	0	59
İtalya	34	0	25	0	1
Lüksemburg	0	1	0	0	6
Hollanda	6	0	0	0	3
Polonya	0	0	0	3	3
Slovakya	3	0	0	0	85
İspanya	51	28	6	0	3
İsveç	3	0	0	0	156
Birleşik Krallık	-	-	-	-	706

Terörizm türüne göre 2006 yılındaki terör saldırıları.¹⁰²

¹⁰² Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2007", Mart 2007, Sayfa: 13.

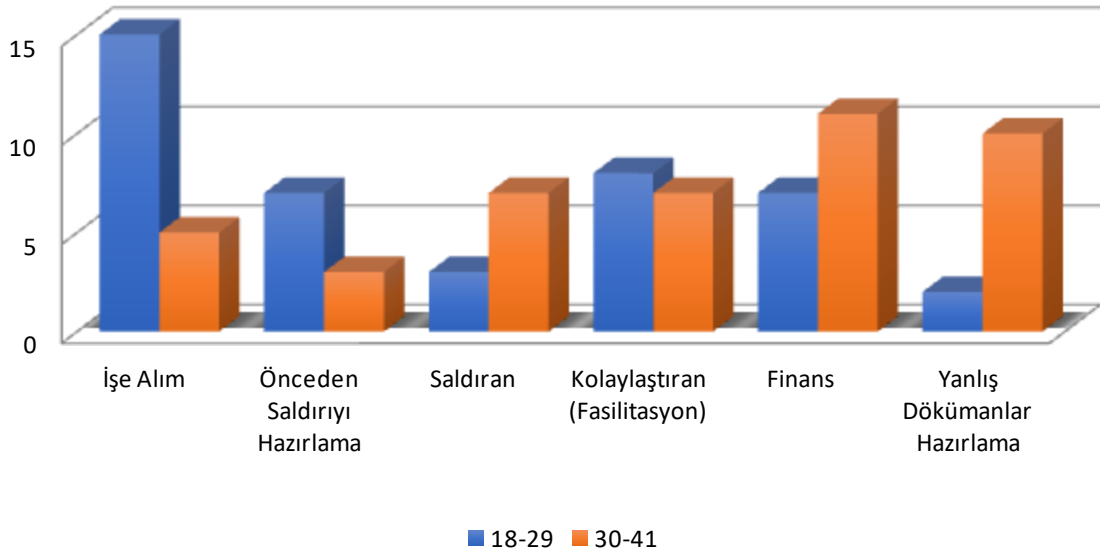
Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılcı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Toplam
Avusturya	0	1	0	0	1
Belçika	1	0	1	12	14
Danimarka	139	188	15	0	342
Fransa	11	4	5	0	20
Almanya	0	4	0	0	4
İrlanda	34	0	25	0	59
İtalya	0	1	0	0	1
Lüksemburg	6	0	0	0	6
Hollanda	0	0	0	3	3
Polonya	3	0	0	0	3
Slovakya	3	0	0	0	3
İspanya	51	28	6	0	85
İsveç	3	0	0	0	3
Birleşik Krallık	-	-	-	-	156
Toplam	257	226	52	15	706

Terörizm türüne göre 2006'da tutuklanan terörizm şüphelileri.¹⁰³

2006 yılında AB Terörizm Raporu'ndaki verilerin ışığında AB, terörizme karşı güvenlik ve savunma politikalarında önemli bir gelişme kat etmiştir. Bunun öncelikli nedeni, AB'nin 2004 yılından itibaren her türlü terörizme karşı (İslamcı, köktenci, sol veya sağ merkezli vs.) mücadelesini zaman kaybetmeden geliştirmeye çabalaması ve birçok alandan mücadele etmesinin getirdiği başarıdır. 2006 yılında teröristler, AB içerisinde önemli terör saldırıları hazırlamaya başlamış olsa da AB içindeki güvenlik ve savunma mekanizmaları tarafından ustaca engellenmiştir. Buna en iyi örnek; 31 Temmuz'da Almanya'da, 10 Ağustos'ta Londra Havalimanı'nda ve 5 Eylül'de Danimarka'da gerçekleştirilmesi planlanan ama kolluk kuvvetleri ve güvenlik birimcilerince önlenen terör saldırılarıdır. 2006 yılı AB Terörizm Raporu'nda terörist olarak tutuklanan kişilerin yaş aralığı üzerinde de bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaya göre özellikle 18-29 yaş aralığında bulunan kişilerin olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan özellikle genç yaşta olan kesimlerde terörizmin etkisi olduğu sonucuna varılmaktadır.

¹⁰³ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2007", Mart 2007, Sayfa: 14.

Yaş Grubuna Göre Terör Aktiviteleri

Ek 2. 2007 AB Terörizm Raporu

2007 AB Terörizm Raporu incelendiğinde, bir önceki seneye göre terör saldırıları artış göstermesine rağmen başarısız, başarılı veya önlenmiş terör saldırılarının sayısı, 2006'ya kıyasla %24'lük artış göstermiştir. Terör saldırılarına rağmen bir önceki yıla nazaran başarısız ve önlenmiş terör saldırılarının sayısında gelişme gösterilmiştir. 2007 yılında terörizmle ilgili suçlardan toplam 1044 kişi tutuklandı. Bu sayı, 2006 yılına göre yüzde 48'lik bir artış göstermiştir.

Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi	Belirtilmemiş	Toplam
Avusturya	0	0	1	0	0	0	1
Danimarka	1	0	0	0	0	0	1
Fransa	0	253	0	0	0	14	267
Almanya	1	15	4	0	0	0	20
Yunanistan	0	0	2	0	0	0	2
İtalya	0	0	6	0	0	3	9
Portekiz	0	0	0	1	1	0	2
İspanya	0	264	8	0	0	7	279
Birleşik Krallık	2	-	-	-	-	-	2
Toplam	4	532	21	1	1	24	583

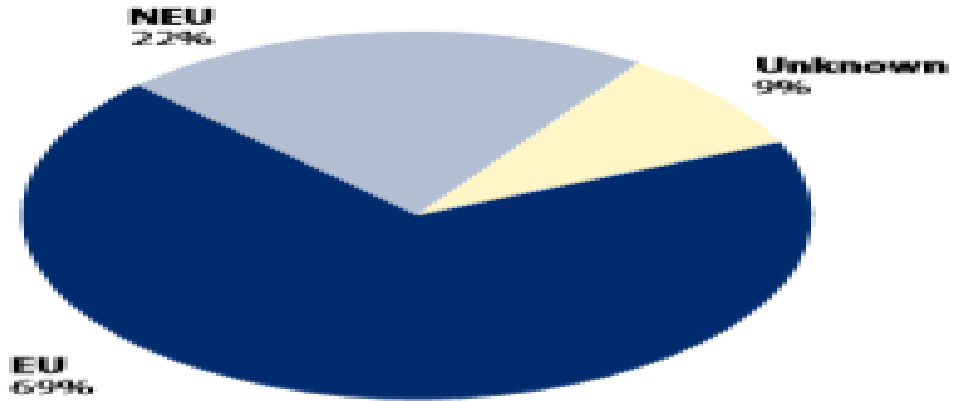
2007 yılında üye devletlerde yaşanan terör saldırıları.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2008", 2008, Sayfa: 10.

Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılcı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi	Toplam
Avusturya	5	0	0	3	0	8
Danimarka	9	0	0	0	0	9
Fransa	91	315	3	0	14	409
Almanya	3	8	4	0	0	15
İtalya	21	0	23	0	0	44
Portekiz	1	0	0	31	0	32
İspanya	48	196	17	0	0	261
İsveç	2	0	0	0	0	2
Romanya	1	2	0	0	0	3
Slovakya	1	1	0	0	0	2
Hollanda	4	1	1	10	0	16
İrlanda	0	24	0	0	0	24
Kıbrıs	2	0	0	0	0	2
Bulgaristan	4	0	0	0	0	4
Belçika	9	1	0	0	0	10
Toplam	201	548	48	44	0	1044

2007 yılında üye devletlerde tutuklanan şüpheli sayısı.¹⁰⁵

2007 yılı raporunun bir önceki seneden en belirgin farkı, tutuklanan şüphelilerin vatandaşlıklarının da incelenmiş olmasıdır. Yapılan incelemeler sonucunda tutuklanan şüphelilerin %69'unun AB vatandaşı olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, teröristlerin çoğunluğunun AB vatandaşlığında bulunabileceği tehlikesini göstermiştir.

Tutuklanan şüphelilerin 2007 yılında vatandaşlığı.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2008", 2008, Sayfa: 11.

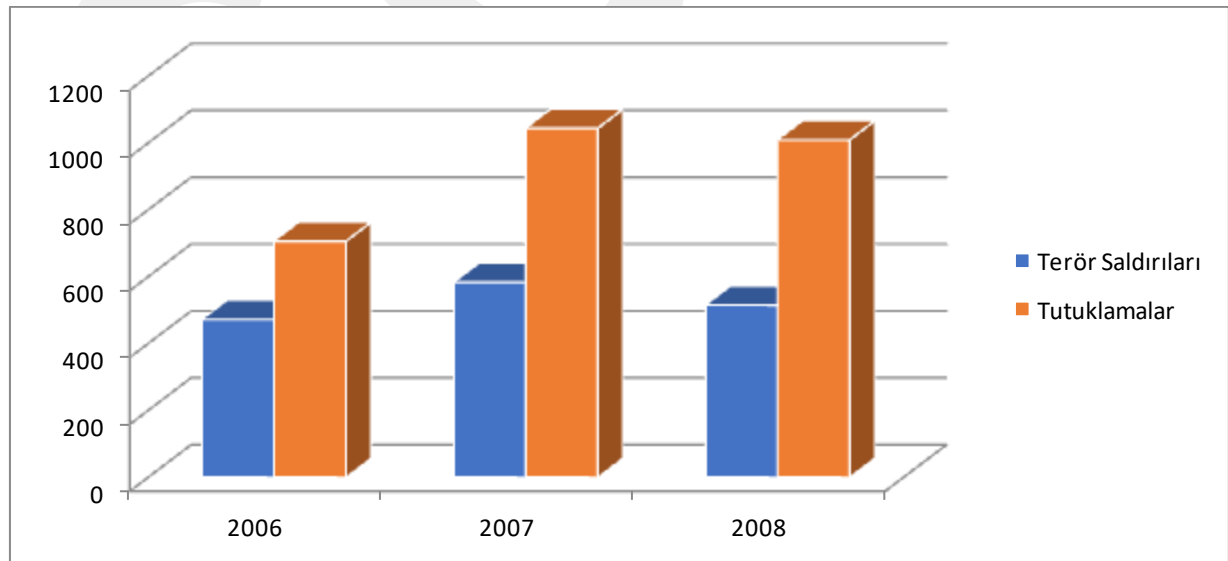
¹⁰⁶ A.g.e, Sayfa: 12.

Ek 3. 2008 Yılı AB Terörizm Raporu

2008 yılı AB Terörizm Raporu'nda başarısız, önlenmiş veya başarısız terör saldırıları ile tutuklanmaların sayısında önceki yılın raporuna nazaran düşüşe geçildiği tespit edilmiştir. 2007 yılındaki AB Terörizm Raporu'nda 1044 tutuklanma sayısı 1009'a düşmüş olup başarısız, önlenmiş veya başarılı olan terör saldırıları ise 583'den 515'e düşmüştür. 2007 yılında yaşanan beş yüz otuz iki tane gerçekleşmiş ayrılıkçı saldırılar, 2008 yılında 397'ye düşmüştür. Bununla birlikte 2008 yılında ayrılıkçı saldırıların büyük çoğunluğu Fransa ve İspanya'da gerçekleşmiştir. Bu iki devlette bu saldırıların yoğun olmasının sebebi, on yıllardır devam eden ETA vb. gibi terör örgütlerinin eylemlerinin olmasıdır.

Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılıkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi		
Avusturya	0	5	0	0	0	1	6
Fransa	0	137	0	0	5	5	147
Yunanistan	0	0	13	0	0	1	14
İrlanda	0	2	0	0	0	0	2
İtalya	0	0	5	0	0	4	9
İspanya	0	253	10	0	0	0	263
Birleşik Krallık	-	-	-	-	-	-	74
	0	397	28	0	5	11	515

2008 yılında AB içerisindeki Terör Saldırıları.¹⁰⁷

2006, 2007 ve 2008 yılları arasında Terör Saldırıları ve Tutuklamalar.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2009", 2009, Sayfa: 12.

¹⁰⁸ a.g.e, Sayfa: 11.

Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılkç ı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi	Belirlenmiş	Toplam
Belçika	17	1	4	0	0	0	22
Kıbrıs	0	0	1	0	0	0	1
Danimarka	3	0	0	0	0	0	3
Fransa	78	283	37	0	3	1	402
Almanya	8	1	3	0	0	0	12
İrlanda	3	49	0	0	0	0	52
İtalya	9	35	7	0	0	2	53
Litvanya	0	2	0	0	0	0	2
Slovakya	1	1	0	0	0	0	2
İspanya	61	129	6	0	0	1	197
İsveç	3	0	0	0	0	0	3
Hollanda	4	0	0	0	0	0	4
Birleşik Krallık	-	-	-	-	-	-	256
	187	501	58	0	3	4	1009

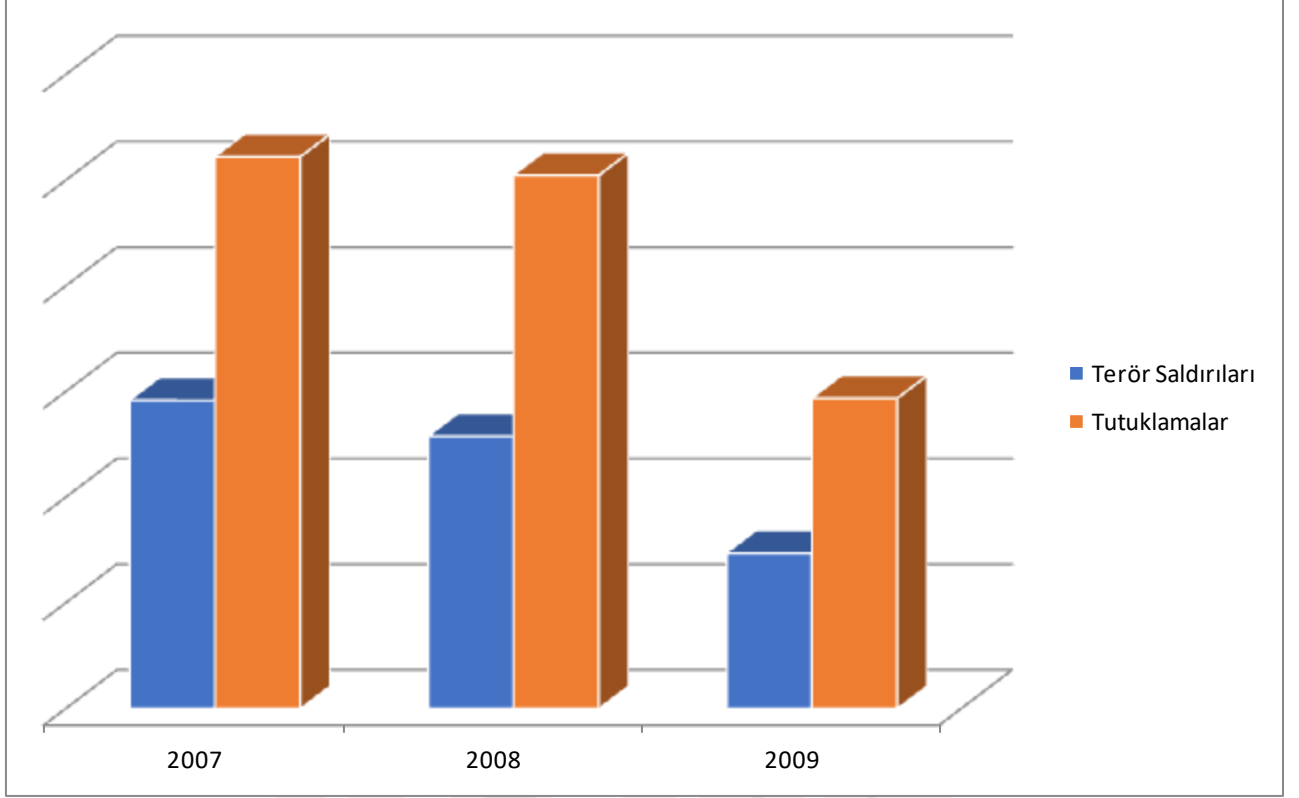
2008 yılında AB İçerisindeki Tutuklanan Şüpheliler.¹⁰⁹

Ek 4. 2009 AB Terörizm Raporu

2009 yılı AB Terörizm Raporu'na göre bu yılın terör saldırıları ve tutuklanmaların sayısı, önceki üç yılın terör saldırıları ve tutuklanmalar sayısından düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu sene içerisinde başarılı, başarısız veya önlenmiş terör saldırılarının sayısı 294 olup tutuklanan terörist şüphelisi kişilerin sayısı ise 587'dir. Bu senenin diğer senelerden en önemli farkı, terörist şüphelisi olarak tutuklananların, terör saldırılarının sayısının iki katı fazla olmasıdır. Çünkü bir önceki senelerde bu oran en fazla 1.5 kata kadar gelebilmiştir. Bu bağlamda 2009 senesi, AB'nin güvenliği açısından terörizme karşı güvenlik ve savunma mekanizmalarının olumlu bir şekilde gelişme kat ettiğini göstermektedir.

Tabii ki bu olumlu gelişmede Europol, Eurojust, ESETF, CIPS ve ISEC gibi terörizme karşı güvenliği sağlamaya çalışan kurumların oldukça önemli katkıları vardır. Çünkü terörizme karşı terör finansmanlarını önleme, terör örgütlerinin eylemlerinin istihbaratını sağlama, terör saldırılarına karşı önceden hazırlıklı olma ve terör örgütlerinin iletişimini engelleme gibi birçok alanda mücadele edilmesi, terörizmin AB içerisindeki gücünü ve etkisini zayıflatmasını sağlamıştır.

¹⁰⁹ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2009", 2009, Sayfa: 13.

2009, 2008 ve 2007 yıllarının terörizmden karşılaştırılması.¹¹⁰

Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi	Belirlenmemiş	Toplam
Avusturya	0	0	0	0	1	5	6
Fransa	0	89	0	0	1	5	95
Yunanistan	0	0	15	0	0	0	15
Macaristan	0	0	0	4	0	0	4
İtalya	1	0	2	0	0	0	3
İspanya	0	148	23	0	0	0	171
Toplam	1	237	40	4	2	10	294

2009 yılında AB içerisinde kayıt edilen terör saldırıları.¹¹¹

¹¹⁰ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2010", 2010, Sayfa: 11.

¹¹¹ Ag.e, Sayfa: 12.

Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi	Belirlenmemiş	Toplam
Avusturya	2	0	0	0	0	6	8
Belçika	4	0	0	0	0	0	4
Bulgaristan	0	0	1	0	0	0	1
Fransa	37	255	11	6	1	5	315
Almanya	4	0	1	0	0	0	5
Yunanistan	0	0	5	0	0	0	5
Macaristan	0	0	0	16	0	0	16
İrlanda	0	31	0	0	0	0	31
İtalya	20	0	9	0	0	0	29
Litvanya	1	0	0	0	0	0	1
Hollanda	2	0	0	0	0	0	2
Slovenya	0	0	0	0	1	0	1
İspanya	40	127	2	0	0	0	169
Toplam	110	413	29	22	2	11	587

2009 yılında AB içerisinde Tutuklananların sayısı.¹¹²

Ek 5. 2010 Yılı AB Terörizm Raporu

2010 yılı AB Terörizm Raporu'nda kayıt edilen terör saldırıları ve tutuklamaların oranı, bir önceki seneye göre yükselmiştir. Önceki sene tutuklanan terörist şüphelilerinin kayıt edilen terör saldırılarının oranının iki katı iken 2010 senesinde bu oran 2,5 kata yakın (2.45 kat) bir seviyeye yükselmiştir. Bu sene içerisinde 249 terör saldırısı kayıt edilmiş olup 611 kişi terörist şüphelisi olarak tutuklanmıştır. Bu sene içerisinde yürürlüğe giren Stockholm Programı'nın da bu gelişimde katkısı bulunmaktadır. Çünkü Stockholm Programı'nda terörizme karşı güvenlik ve savunma mekanizmaları geliştirilmiş olup eksik olan konularda da yenilikler getirilmiştir.

¹¹² Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2010", 2010, Sayfa: 12.

Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi	Belirlenme miş	Toplam
Avusturya	0	1	1	0	0	0	2
Çek Cumhuriyeti	0	0	1	0	0	0	1
Danimarka	2	0	0	0	0	0	2
Fransa	0	84	0	0	0	0	84
Yunanistan	0	0	20		1	0	21
İtalya	0	1	7	0	0	0	8
İspanya	0	74	16	0	0	0	90
İsveç	1	0	0	0	0	0	1
Birleşik Krallık						40	40
Toplam	3	160	45	0	1	40	249

2010 yılı AB içerisinde kayıt edilen terör saldırıları.¹¹³

Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi	Belirlenme miş	Toplam
Avusturya	1	1	3	0	0	0	5
Belçika	11	9	0	0	0	0	20
Danimarka	6	0	0	0	0	0	6
Fransa	94	123	0	0	0	2	219
Almanya	9	14	2	0	0	0	25
Yunanistan	0	0	18	0	0	0	18
İrlanda	5	57	0	0	0	0	62
İtalya	4	16	8	1	0	0	29
Hollanda	19	19	0	0	0	1	39
Portekiz	0	3	0	0	0	0	3
Romanya	14	2	0	0	0	0	16
Slovenya	2	0	0	0	0	0	2
İspaya	11	104	3	0	0	0	118
İsveç	3	1	0	0	0	0	4
Birleşik Krallık	-	-	-	-	-	45	45
Toplam	179	349	34	1	0	48	611

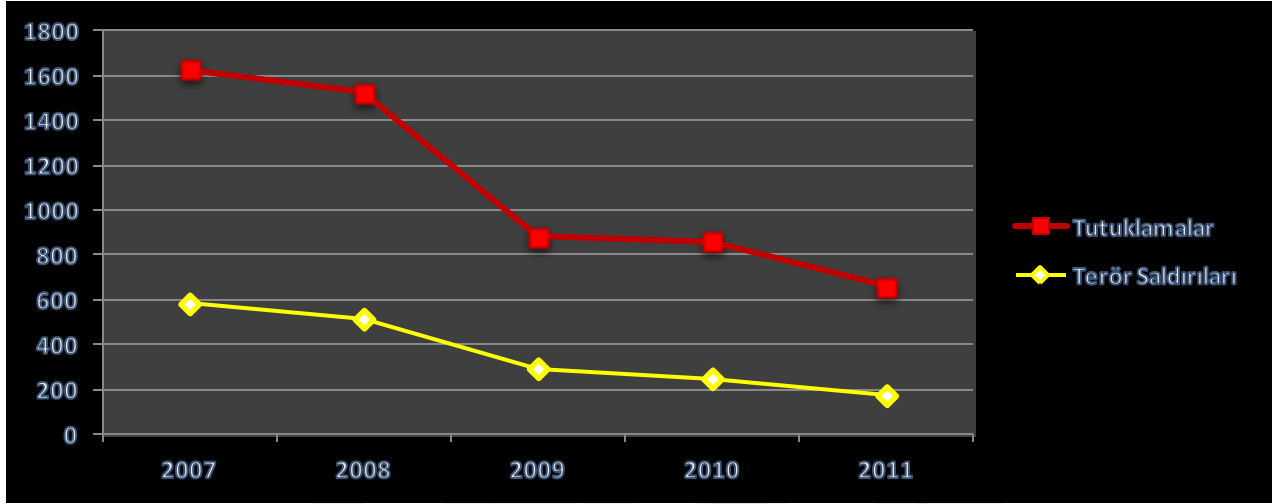
2010 yılı AB içerisinde tutuklanan şüpheliler.¹¹⁴

¹¹³ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2011", 2011, Sayfa: 26.

¹¹⁴ Ag.e, Sayfa: 27.

Ek 6. 2011 Yılı AB Terörizm Raporu

2011 yılı AB Terörizm Raporu, bir önceki senelere nazaran terörizm tehlikesinin daha çok azalmış olduğunu göstermektedir. 2010 yılında terörist şüphelilerinin tutuklanma oranının terör saldırılarına oranı 2,45 kat iken bu sene 2,5 kate yükselmiştir. Her ne kadar düşük bir yükseliş olmasına rağmen AB'nin terörizme karşı güvenlik ve savunma mekanizmalarında gelişme kat edildiği görülmektedir.

2007 – 2011 yılları arasında kayıt edilen terör saldırıları ve tutuklamaların karşılaştırılması.

Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi	Belirlenmemiş	Toplam
Danimarka	0	0	4	0	0	0	4
Fransa	0	85	0	0	0	0	85
Almanya	0	0	1	0	0	0	1
Yunanistan	0	0	6	0	0	0	6
İtalya	0	0	5	0	0	0	5
İspanya	0	25	21	1	0	0	47
Birleşik Krallık						26	26
Toplam	0	110	37	1	0	26	174

2011 yılı AB içerisinde kayıt edilen terör saldırıları.¹¹⁵

¹¹⁵ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2012", 2012, Sayfa: 36.

Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi	Belirlenmemiş	Toplam
Avusturya	2	0	0	0	0	0	3
Belçika	2	2	0	0	0	0	4
Bulgaristan	3	0	0	0	0	0	3
Çek Cumhuriyeti	8	0	0	0	0	0	8
Danimarka	0	0	5	0	0	2	7
Finlandiya	2	0	0	0	0	0	2
Fransa	46	126	0	0	0	0	172
Almanya	19	4	2	5	0	0	30
Yunanistan	0	0	15	0	0	0	15
İrlanda	1	68	0	0	0	0	69
İtalya	13	0	14	0	0	3	30
Hollanda	3	0	0	0	0	0	3
Portekiz	0	2	0	0	0	1	3
Romanya	2	2	0	0	0	0	4
Slovakya	0	2	0	0	0	0	2
İspanya	17	41	6	0	0	0	64
İsveç	4	0	0	0	0	0	4
Birleşik Krallık	-	-	-	-	-	62	62
Toplam	122	247	42	5	0	68	484

2011 yılı AB içerisinde tutuklanan şüpheliler.¹¹⁶

Ek 7. 2012 Yılı AB Terörizm Raporu

2012 yılı AB Terörizm Raporu'na göre, 2012 yılı içerisinde kayıt edilen 219 başarılı, başarısız veya önlenmiş terör saldırısı ile 537 şüphelinin tutuklanması gerçekleşmiştir. Bir önceki seneye göre tutuklanma sayısının terör saldırılarına oranı 2.5 kat iken 2.45 kata düşmüş olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte geçen seneye göre hem tutuklama sayısı hem de terör saldırısı artış göstermiştir. Sonuç olarak, bu senedeki durum, bir önceki seneye göre olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Çünkü terör saldırılarının ve tutuklamalarının sayısının artışı artmış olup tutuklama sayısının terör saldırılarına oranı azalmıştır. 2012 AB Terörizm Raporu'nda önceki raporlardan farklı dikkat çeken bir nokta bulunmaktadır. Önceki senelerde "İslamcı Saldırıları" olarak adlandırılan kategori, bu sene "Dini Saldırıları" olarak değiştirilmiştir. Bu senedeki raporda, 2010 yılında başlayan Arap Baharı dönemiyle birlikte Kuzey Afrika'da yaşanan iç savaşların AB içerisinde bir terör tehdidi yaratabileceği konusu üzerinde durulmaktadır.¹¹⁷

¹¹⁶ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2012", 2012, Sayfa: 37.

¹¹⁷ A.g.e, Sayfa: 7.

Üye Devletler	Dini Saldırlar	Sol Kesim Saldırları	Sağ Kesim Saldırları	Ayrılkçı Saldırlar	Belirlenme miş	Toplam
Belçika	2	0	0	0	0	2
Bulgaristan	0	0	1	0	1	2
Fransa	4	0	0	121	0	125
Yunanistan	0	1	0	0	0	1
İtalya	0	10	0	0	1	11
İspanya	0	7	1	46	0	54
Birleşik Krallık					24	24
Toplam	6	18	2	167	26	219

2012 yılı AB içerisinde kayıt edilen terör saldırıları. ¹¹⁸

Üye Devletler	Dini Saldırlar	Sol Kesim Saldırları	Sağ Kesim Saldırları	Ayrılkçı Saldırlar	Belirlenme miş	Toplam
Avusturya	1	1	0	0	0	2
Belçika	8	0	0	0	0	8
Bulgaristan	1	0	4	5	0	10
Kıbrıs	1	0	0	0	0	1
Danimarka	2	0	0	0	3	5
Finlandiya	2	0	0	0	0	2
Fransa	91	0	0	95	0	186
Almanya	6	0	0	2	0	8
Yunanistan	0	0	0	2	0	3
İrlanda	0	0	0	66	0	66
İtalya	16	17	4	6	0	43
Hollanda	7	0	0	55	0	62
Polonya	1	0	1	0	0	2
Romanya	15	0	0	1	0	16
Slovakya	0	0	1	0	0	1
İspanya	8	5	0	25	0	38
Birleşik Krallık					84	84
Toplam	159	24	10	257	87	537

2012 yılı AB içerisinde kayıt edilen terörist şüphelisi tutuklamalar. ¹¹⁹

¹¹⁸ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2013", 2013, Sayfa: 42.

¹¹⁹ A.g.e, Sayfa: 43.

2012 yılında AB içerisinde kayıt edilen terör saldırıları (attacks) ve tutuklamalar (arrests).¹²⁰

Ek 8. 2013 AB Terörizm Raporu

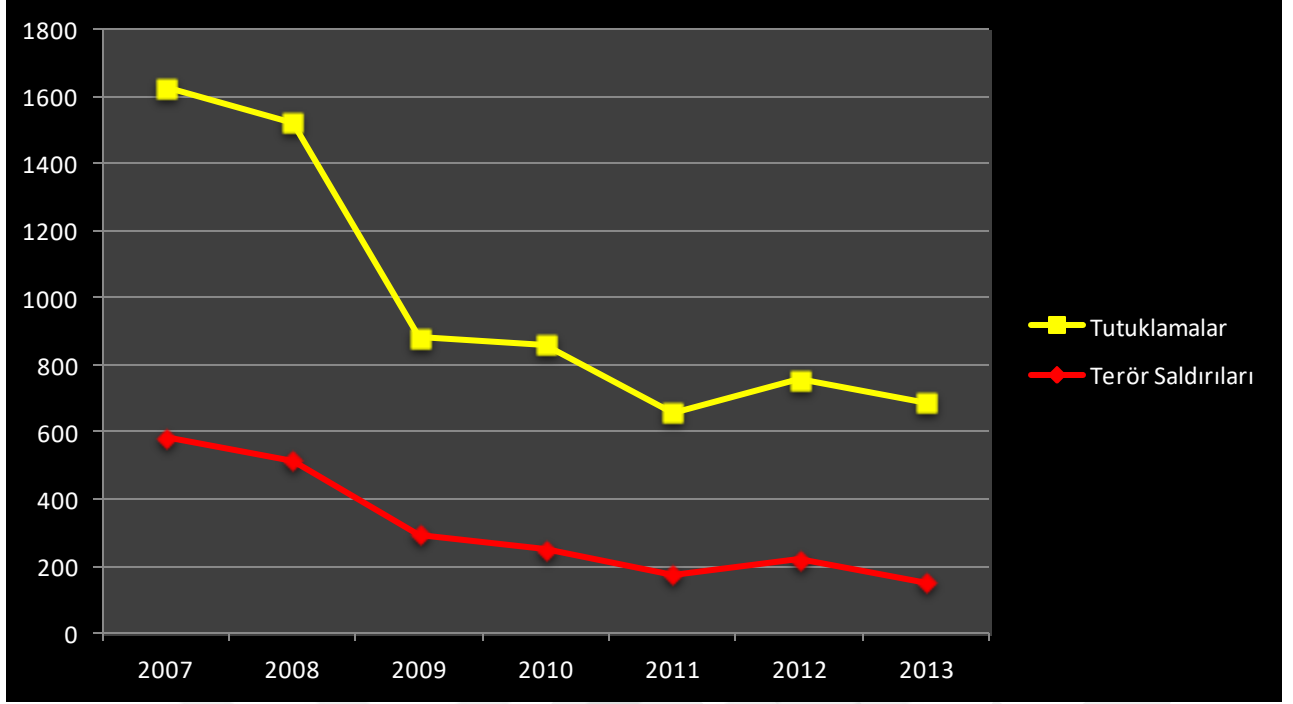
2013 yılı AB Terörizm Raporu'na göre, 2013 yılında AB içerisinde başarılı, başarısız veya önlenmiş 152 terör saldırısı meydana gelmiş olup 535 kişi terörist olma şüphelisi olarak tutuklanmıştır. 2013 yılında tutuklamalar ve terör saldırılarına karşı güvenlik konusunda gerek bir önceki sene hatta ondan önceki seneye oranla büyük gelişme kat edilmiştir. Çünkü bu sene, tutuklanma sayılarının başarılı, başarısız veya önlenmiş terör saldırılarına oranı 3,5 kat olarak tespit edilmiş olup 2006 yılından bu yana bu oranda en yüksek seviye yakalanmıştır. Bir önceki sene 2,45 kata düşen bu oran, 2013 yılında 3,5 kata yükselerek inanılmaz bir başarı sağlanmıştır.

2013 yılında AB içerisinde kayıt edilen terör saldırıları (attacks) ve tutuklamalar (arrests).¹²¹

¹²⁰ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2013", 2013, Sayfa: 13.

¹²¹ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2014", 2014, Sayfa: 15.

2007 – 2013 yıllarının terör saldırı ve tutuklamalar sayılarının karşılaştırılması.

Üye Devletler	Dini Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Belirlenmiş	Toplam
Fransa	0	58	5	63
Yunanistan	12	0	2	14
İtalya	6	0	1	7
İspanya	6	26	1	33
Birleşik Krallık			35	35
Toplam	24	84	44	152

2013 yılında AB içerisinde kayıtlı terör saldırıları.¹²²

¹²² Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2014", 2014, Sayfa: 46.

Üye Devletler	Dini Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi	Belirlenmemiş	Toplam
Avusturya	1	2		0	0	0	3
Belçika	19	0	0	1	0	0	20
Bulgaristan	12	0	0	2	1	0	15
Hırvatistan	0	0	0	0	0	1	1
Çek Cumhuriyeti	1	0	0	0	0	0	1
Fransa	143	1	3	77	0	1	225
Almanya	5	6	0	0	0	0	11
Yunanistan	0	18	0	0	0	5	23
İrlanda	0	0	0	41	0	0	41
İtalya	5	7	0	0	2	0	14
Hollanda	3	0	0	3	0	0	6
Romanya	7	0	0	1	0	0	8
İspanya	20	15	0	55	0	0	90
Birleşik Krallık						77	77
Toplam	216	49	3	180	3	84	535

2013 yılında AB içerisinde kayıt edilen tutuklamalar.¹²³

Ek 9. 2014 Yılı AB Terörizm Raporu

2014 yılı AB Terörizm Raporu'na göre bu yıl içerisinde 774 kişi terörist şüphelisi olarak tutuklanmış olup kaydedilen terör sayısı ise 199 olarak tespit edilmiştir. Bir önceki seneye göre kıyaslandığında başarılı bir şekilde gelişme olduğu görülmektedir. Çünkü geçen sene terörist şüphelilerini tutuklama oranının terör saldırılarına oranı 3,5 kat iken bu sene 3,9 kata yükselmiştir. Bu bağlamda bu seneki başarılar, geçen senenin üstüne konulmuş olup terörizme karşı güvenlik ve savunmanın gelişmenin olumlu bir şekilde devam ettiği sonucuna varılmaktadır.

¹²³ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2014", 2014, Sayfa: 47.

2014 yılında AB içerisinde kayıt edilen terör saldırıları (attacks) ve tutuklamalar (arrests).¹²⁴

Üye Devletler	Dini Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi	Belirlenmemiş	Toplam
Belçika	1	0	0	0	0	1
Fransa	1	0	1	50	0	52
Yunanistan	0	6	1	0	0	7
İtalya	0	6	5	0	1	12
İspanya	0	1	0	17	0	18
Birleşik Krallık			109			109
Toplam	2	13	116	67	1	199

2014 yılında AB içerisinde kayıt edilen terör saldırıları.¹²⁵

¹²⁴ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2015", 2015, Sayfa: 13.

¹²⁵ Age, Sayfa: 40.

Üye Devletler	Dini Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Belirtilme miş	Sağ Kesim Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Toplam
Avusturya	30	0	1	0	0	31
Belçika	71	0	0	1	0	72
Bulgaristan	21		0	0	0	21
Çek Cumhuriyeti	1	0	0	0	0	1
Danimarka	1	0	0	0	0	1
Finlandiya	4	0	0	0	0	4
France	188	1	3	5	41	238
Germany	16	0	0	0	2	18
Yunanistan	0	13	0	0	0	13
İrlanda	0	0	0	0	27	27
İtalya	11	4	1	14	9	39
Lüksemburg	1	0	0	0	0	1
Hollanda	17	0	0	0	0	17
Polonya	0	0	0	14	0	14
İspanya	34	36	0	0	75	145
Birleşik Krallık			132			132
Toplam	395	54	137	34	154	774

2014 yılında AB içerisinde kayıt edilen terörist şüphelisi tutuklamaları.¹²⁶

Ek 10. 2015 Yılı AB Terörizm Raporu

2015 yılı AB Terörizm Raporu'na göre, 2015 yılı içerisinde 1077 kişi terörist şüphelisi olarak tutuklanmış olup 211 terör saldırısı kayıt edilmiştir. Her ne kadar tutuklanma sayısının kayıt edilen terör saldırısına oranı, geçen senekinden artmış olsa da (5,5 kat) bu sene içerisinde yaşanan terör saldırılarından 151 kişi hayatını kaybetmiş olup 360 kişi yaralanmıştır. Orta Doğu'da bulunan IŞİD gibi dini terör gruplarının AB güvenliği içerisinde tehdit unsuru haline gelmiştir. Özellikle 13-14 Kasım 2015 tarihleri arasında IŞİD terör örgütünün Fransa'da düzenlediği bombalı saldırıda 137 sivil hayatını kaybetmiştir. Bu saldırı, AB içerisinde terörizmin hala önemli bir tehdit olduğunu bir kez daha göstermiştir.

¹²⁶ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2015", 2015, Sayfa: 41.

Figure 2: Terrorist attacks and arrests in the EU in 2015

2015 yılında ab içerisinde kayıt edilen terör saldırıları (attacks) ve tutuklamalar (arrests).¹²⁷

Üye Devletler	Dini Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Belirtilme miş	Sağ Kesim Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Toplam
Danimarka	2	0	0	0	0	2
Fransa	15	0	4	7	47	73
Yunanistan	0	2	0	2	0	4
İtalya	0	4	0	0	0	4
İspanya	0	7	0	0	18	25
Birleşik Krallık			103			103
Toplam	17	13	107	9	65	211

2015 yılı içerisinde kayıt edilen terör saldırıları.¹²⁸

¹²⁷ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2016", 2016, Sayfa: 15.

¹²⁸ Ag.e, Sayfa: 15.

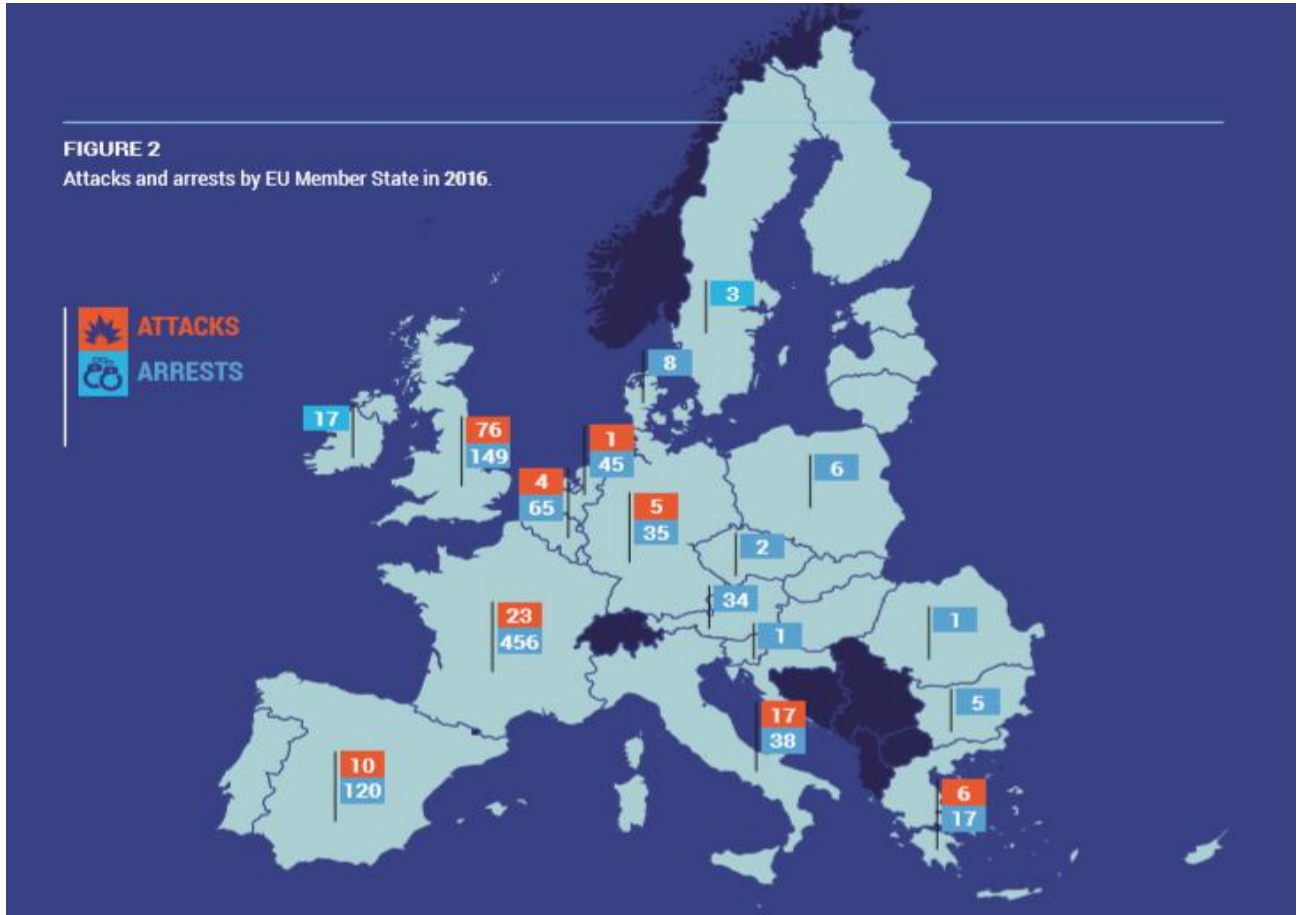
Üye Devletler	Cihatçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Belirtilme miş	Sağ Kesim Saldırıları	Ayrılkıcı Saldırıları	Toplam
Avusturya	48	0	0	0	1	49
Belçika	60	0	1	0	0	61
Bulgaristan	21	0	0	0	0	21
Çek Cumhuriyeti	1	4	0	0	0	5
Güney Kıbrıs	1	0	0	0	0	1
Estonya	2	0	0	0	0	2
Finlandiya	3	0	0	0	0	3
Fransa	377	1	0	2	44	424
Almanya	21	9	1	4	5	40
Yunanistan	0	16	8	5	5	29
İrlanda	0	0	0	0	41	41
İtalya	40	0	0	0	0	40
Hollanda	20	0	0	0	0	20
Polonya	4	0	0	0	0	4
Portekiz	0	0	0	0	2	2
Romanya	11	0	0	0	0	11
İspanya	75	37	0	0	75	187
İsveç	3	0	0	0	0	3
Birleşik Krallık	-	-	134	-	-	134
Toplam	687	67	134	11	168	1077

2015 yılı içerisinde kayıt edilen terörist şüphelisi tutuklamaları.¹²⁹

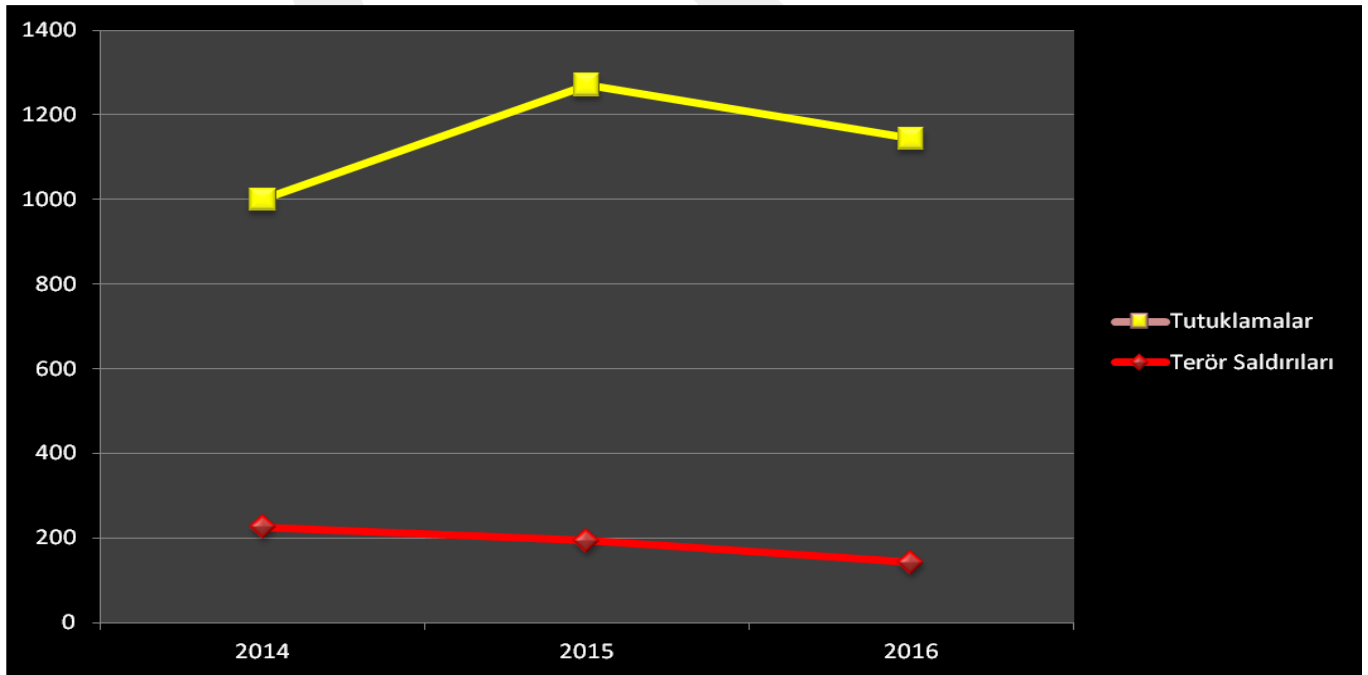
Ek 11. 2016 Yılı AB Terörizm Raporu

2016 yılı AB Terörizm Raporu'na göre 142 başarılı, başarısız ve önlenmiş terör saldırısı kayıt gelmiş olup 1002 kişi terörist şüphelisi olarak tutuklanmıştır. 2016 yılında tutuklanma sayısının terör saldırılarının sayısına oranı 7 kat olup bir önceki yıla nazaran 1,5 kat artış göstermiştir. 2016 yılı içerisinde terör saldırılardan dolayı 142 kişi hayatını kaybetmiş olup 379 kişi yaralanmıştır. 22 Mart 2016'da Belçika Brüksel kentinde yaşanan terör saldırılarından 32'si kurban 3'ü fail olmak üzere 35 kişi hayatını kaybetmiş olup 340 kişi yaralanmıştır. 14 Temmuz 2016 tarihinde Fransa'nın Nice kentinde gerçekleşen terör saldırısından 87 kişi hayatını kaybetmiş olup (Faili dâhil olmak üzere) 434 kişi de yaralanmıştır. 19 Aralık 2016 tarihinde ise Almanya'nın Berlin kentinde gerçekleşen terör saldırısında 12 kişi hayatını kaybetmiş olup 56 kişi yaralanmıştır. 2016 senesi, 2015 senesiyle birlikte terörizmin AB Güvenliği için çok büyük tehdit haline gelmiş olup terörizmin hala AB için önemli bir tehdit olduğunu hatırlatmıştır.

¹²⁹ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2016", 2016, Sayfa: 15.

2014 yılında AB içerisinde kayıt edilen terör saldırıları (attacks) ve tutuklamalar (arrests).¹³⁰

2014 – 2016 arası üç yılın tutuklama ve terör saldırısı sayılarının karşılaştırılması.

¹³⁰ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2017", 2017, Sayfa: 12.

Üye Devletler	Cihatçı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Belirlenmemiş	Toplam
Belçika	4	0	0	0	0	4
Fransa	5	18	0	0	0	23
Almanya	4	0	0	0	1	5
Yunanistan	0	0	6	0	0	6
İtalya	0	0	16	0	1	17
Hollanda	0	0	0	1	0	1
İspanya	0	5	5	0	0	10
Birleşik Krallık	0	76	0	0	0	76
Toplam	13	99	27	1	2	142

2016 yılında kayıt edilen terör saldırıları.¹³¹

Üye Devletler	Cihatçı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Belirtilmemiş	Toplam
Avusturya	30	4	0	0	0	34
Belçika	62	0	0	0	3	65
Bulgaristan	5	0	0	0	0	5
Çek Cumhuriyeti	1	0	1	0	0	2
Danimarka	8	0	0	0	0	8
Fransa	429	26	1	0	0	456
Almanya	25	4	1	5	0	35
Yunanistan	15	0	1	0	1	17
İrlanda	1	16	0	0	0	17
İtalya	28	1	8	0	1	38
Hollanda	36	1	0	6	2	45
Polonya	5	0	0	1	0	6
Romanya	1	0	0	0	0	1
Slovenya	1	0	0	0	0	1
İspanya	69	31	19	0	1	120
İsveç	2	1	0	0	0	3
Birleşik Krallık	-	-	-	-	149	149
Toplam	718	84	31	12	157	1002

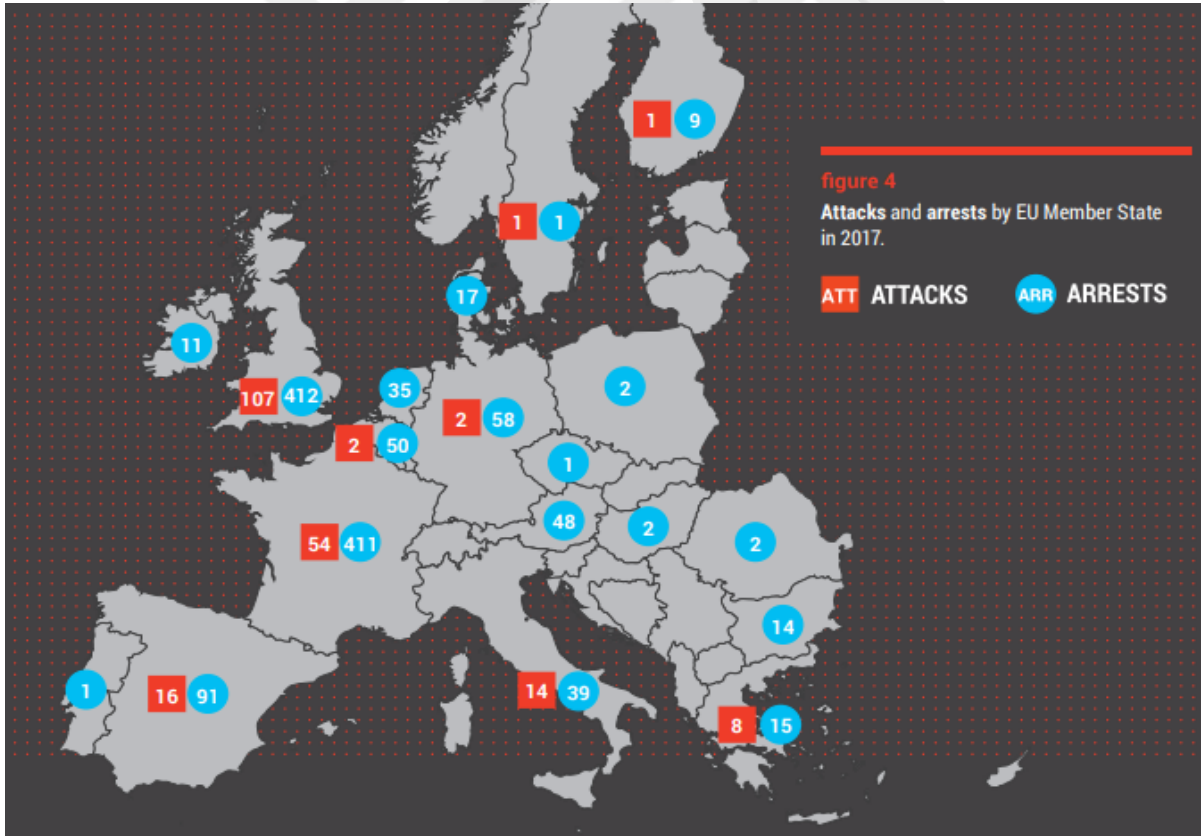
2016 yılında kayıt edilen terörist şüphelisi tutuklamalar.¹³²

Ek 12. 2017 AB Terörizm Raporu

¹³¹ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2017", 2017, Sayfa: 49.

¹³² A.g.e, Sayfa: 50.

2017 yılı AB Terörizm Raporu'na göre bu sene içerisinde 1219 kişi terörist şüphelisi olarak tutuklanmış olup 205 başarılı, başarısız ve önlenmiş terör saldırıları kayıt edilmiştir. Kayıt edilen terör saldırılarından % 67'si Ayrılıkçı Saldırı, % 16'sı Cihatçı Saldırı, % 12 Sol Kesimli Saldırı, % 3'ü Sağ Görüşlü Saldırı ve % 2'si Belirlenmemiş Saldırıdır. Bu terör saldırıları, 2017 yılında en çok İngiltere (107), sırasıyla Fransa (54), İspanya (16), İtalya (14) ve Yunanistan (8) , Belçika ve Almanya (her ikisi de 2), Finlandiya ve İsveç (her ikisi 1) devletinde saldırı gerçekleşti. Bununla birlikte 2017 yılında gerçekleşen terörist saldırılar sonucu 68 kurban öldü ve 844 kişi yaralandı. 22 Mart 2017'de Birleşik Krallığı'nın Londra kentinde bulunan Westminster Sarayı'nda yaşanan terör saldırısında 6 kişi hayatını kaybetmiş olup 49 kişi yaralanmıştır. 7 Nisan 2017 tarihinde İsveç'in Stockholm kentinde yaşanan terör saldırısında 5 kişi hayatını kaybetmiş olup 14 kişi yaralanmıştır. 22 Mayıs 2017'de Birleşik Krallığı'nın Manchester kentinde 23 kişi hayatını kaybetmiştir. 3 Haziran 2017 tarihinde Birleşik Krallığı'nın Londra kentinde gerçekleşen terör saldırısından 11 kişi hayatını kaybetmiş olup 48 kişi yaralanmıştır. 17 Ağustos 2017 tarihinde gerçekleşen terör saldırısında ise 16 kişi hayatını kaybetmiş olup 152 kişi yaralanmıştır. 2017 yılında terör saldırılarının getirdiği tehlike, AB'yi terörizme karşı güvenlik ve savunma mekanizmalarını zorlamaktadır. Bu bağlamda 2017 yılında terörizm, AB için hala önemli bir tehdit olmaya devam etmekte olduğu görülmektedir.

2017 yılında AB içerisinde kayıt edilen terör saldırıları (attacks) ve tutuklamalar (arrests).¹³³

¹³³ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2018", 2018, Sayfa: 10.

Üye Devletler	Cihatçı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Belirtilmemiş	Toplam
Belçika	2	0	0	0	0	2
Finlandiya	1	0	0	0	0	1
Fransa	11	42	1	0	0	54
Almanya	1	0	1	0	0	2
Yunanistan	0	0	8	0	0	8
İtalya	1	0	7	0	6	14
İspanya	2	7	7	0	0	16
İsveç	1	0	0	0	0	1
Birleşik Krallık	14	88	0	5	0	107
Toplam	33	137	24	5	6	

2017 yılında kayıt edilen terör saldırıları.¹³⁴

Üye Devletler	Cihatçı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Belirtilmemiş	Toplam
Fransa	373	13	10	15	0	411
İspanya	78	10	3	0	0	91
Almanya	52	3	0	3	0	58
Belçika	50	0	0	0	0	50
Avusturya	46	2	0	0	0	48
Hollanda	28	2	0	0	0	35
İtalya	26	0	11	2	0	39
Danimarka	14	0	0	0	3	17
Yunanistan	3	0	12	0	0	15
Bulgaristan	14	0	0	0	0	14
İrlanda	3	0	0	0	8	11
Finlandiya	9	0	0	0	0	9
Macaristan	2	0	0	0	0	2
Polonya	2	0	0	0	0	2
Romanya	2	0	0	0	0	2
Çek Cumhuriyeti	1	0	0	0	0	1
Portekiz	1	0	0	0	0	1
İsveç	1	0	0	0	0	1
Birleşik Krallık	-	-	-	-	412	412
Toplam	705	36	30	20	428	1219

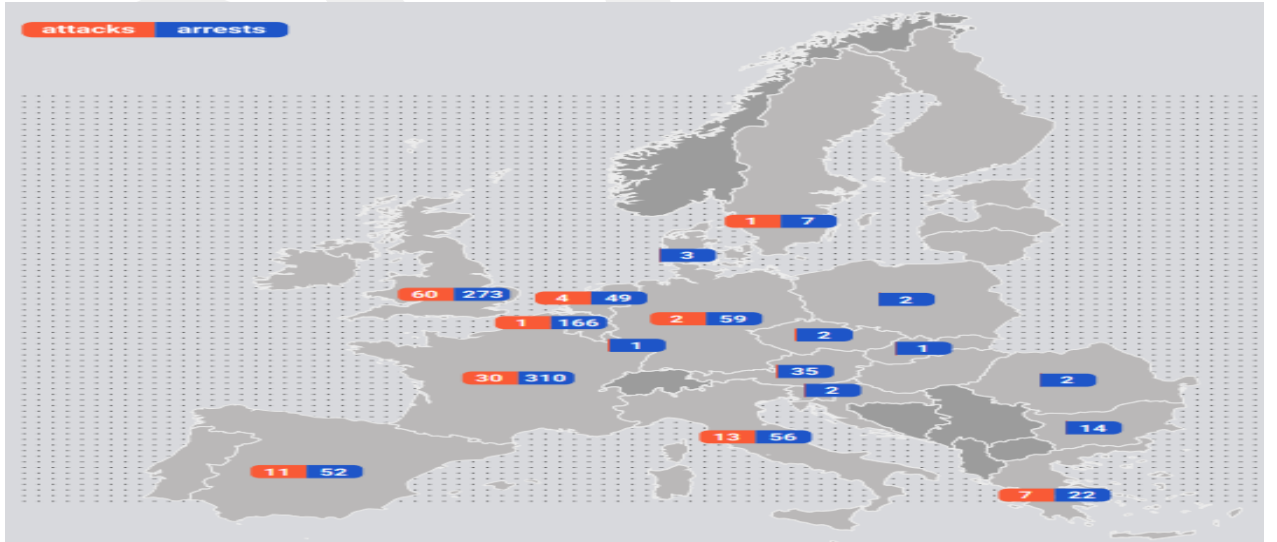
2017 yılında kayıt edilen terörist şüphelisi tutuklamalar.¹³⁵

¹³⁴ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2018", 2018, Sayfa: 54.

¹³⁵ A.g.e, Sayfa: 50.

Ek 13. 2018 Yılı AB Terörizm Raporu

2018 yılı AB Terörizm Raporu'na göre bu sene içerisinde 129 başarılı, başarısız ve önlenmiş terör saldırıları gerçekleşmiş olup 1056 kişi terörist şüphelisi olarak tutuklanmıştır. 2018 yılı içerisinde gerçekleşen başarılı, başarısız ve önlenmiş terör saldırılarından 24'ü cihatçı saldırı, 19'u sol kesimden gelen saldırı, 1'i sağ kesimden gelen saldırı, 83'ü ayrılıkçı saldırı, 1'i özel çıkara dayalı (kişisel) terör saldırısı ve 1'i belirlenememiş terör saldırısıdır. Bununla birlikte 2018 yılı içerisinde gerçekleşen cihatçı terör saldırılarından 7'si başarılı, 1'i başarısız ve 16'sı önlenmiştir. Geçen sene ise gerçekleşen 33 cihatçı terör saldırılarının 10'u başarılı olmuş olup 12'si başarısız ve 11'i önlenmiştir. Geçen seneye bu seneyi karşılaştırdığımızda, terörizme karşı mücadelenin küçük bir başarı olmasına rağmen yine de başarılı yönde geliştiği sonucuna varılmaktadır. Çünkü geçen sene terör saldırılarının % 69.69'u amacına ulaşmamış iken bu sene içerisinde % 70.83'e yükselmiştir. Bununla birlikte 2018 yılında gerçekleşen terörist saldırıları sonucunda 13 kişi hayatını kaybetmiş olup 53 kişi yaralanmıştır. Önceki senelere benzer bir şekilde, bildirilen tüm ölümler ve yaralananların büyük çoğunluğuna cihatçı teröristler neden olmuştur. 23 Mart 2018 tarihinde Fransa'nın Carcassonne ve Trebes kasabalarında terör saldırıları gerçekleşti. Bu terör saldırıları sonucunda 5 kişi hayatını kaybetmiş olup 15 kişi yaralanmıştır. 12 Mayıs 2018 tarihinde Paris kentinde Çeçen olan bir Fransa vatandaşı, Paris'in ünlü opera binalarından olan Palais Garnier yakınlarında birkaç kişiyi yaraladı ve bir kişiyi öldürdü. Saldırıdan 17 gün sonra Belçika'nın Liege kentinde tutuklu olan Benjamin Herman, cezaevinde iki kadın polis memurunu öldürdü. Son olarak 11 Aralık 2018 tarihinde Fransa'nın Strasbourg kentinde gerçekleşen terör saldırısında 5 kişi hayatını kaybetmiş olup 11 kişi yaralanmıştır. Bu dört terör saldırısının tek bir ortak noktası bulunmaktaydı: Cihatçı Terörist Saldırısı olmalarıydı. Cihatçı Terörizm, AB'nin güvenliği tehlikeye düşürmek için saldırılar gerçekleştirilmeden geri durmamaktaydı. Özellikle 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı'ndan sonra bölgede ortaya çıkan ve dünyaya önemli bir tehdit haline gelen IŞİD gibi terör örgütleri, AB'nin güvenliği açısından hala büyük tehdit taşımakta olduğu tespitine varılmaktadır.

2017 yılında AB içerisinde kayıtlı Terör Saldırıları (Attacks) Ve Tutuklamalar (Arrests).¹³⁶

¹³⁶ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2019", 2019, Sayfa: 11.

Üye Devletler	İslamcı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Özel Çıkar Terörizmi	Belirlenmemiş	Toplam
Belçika	1	0	0	0	0	0	1
Fransa	10	20	0	0	0	0	30
Almanya	2	0	0	0	0	0	2
Yunanistan	0	0	6	0	0	0	7
İtalya	1	0	10	1	1	0	13
Hollanda	4	0	0	0	0	1	4
İspanya	1	7	3	0	0	0	11
İsveç	1	0	0	0	0	0	1
Birleşik Krallık	4	56	0	0	0	0	60
Toplam	24	83	19	1	1	1	129

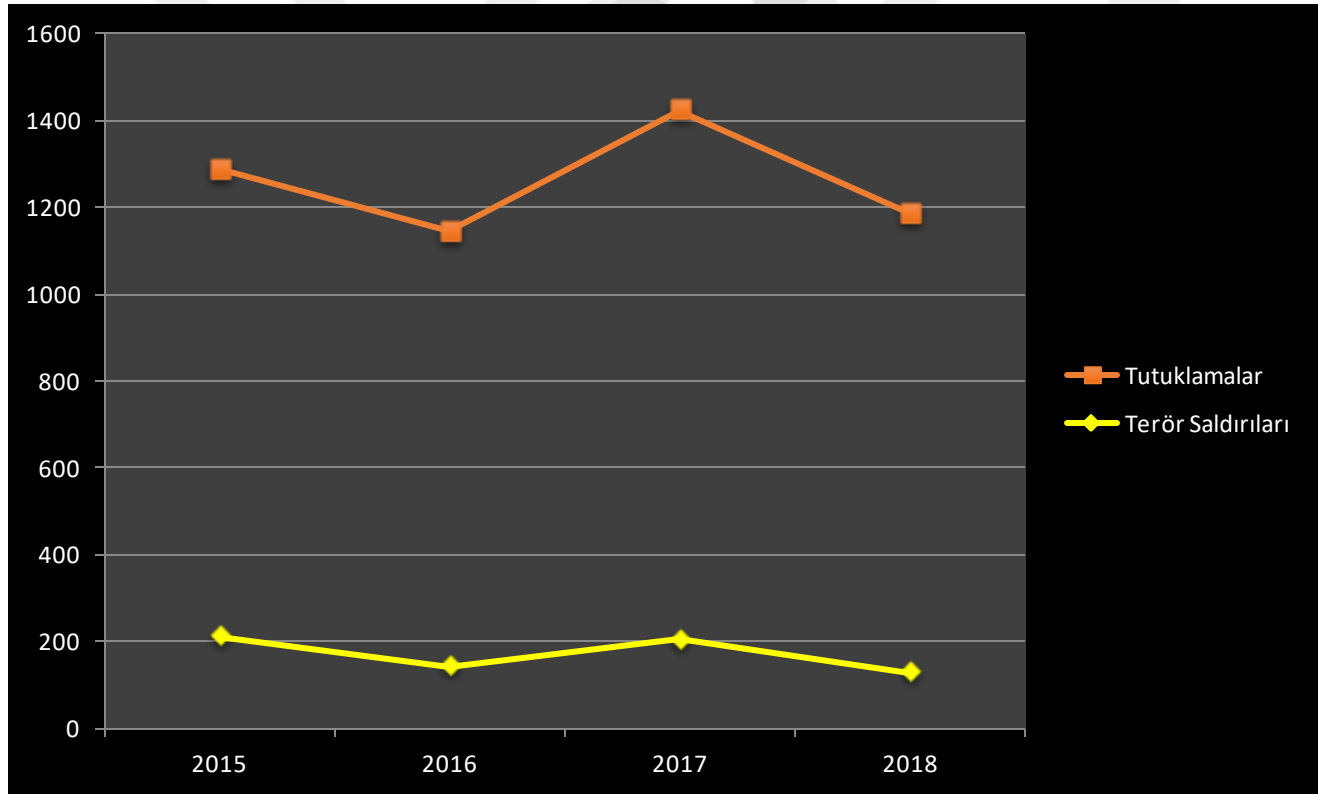
2018 yılında kayıt edilen terör saldırıları.¹³⁷

Üye Devletler	Cihatçı Saldırıları	Ayrılkçı Saldırıları	Sol Kesim Saldırıları	Sağ Kesim Saldırıları	Belirtilmemiş	Özel Çıkar Terörizmi	Toplam
Avusturya	35	0	0	0	0	0	35
Belçika	17	0	0	0	149	0	166
Bulgaristan	14	0	0	0	0	0	14
Çek Cumhuriyeti	0	0	0	1	0	1	2
Danimarka	3	0	0	0	0	0	3
Fransa	273	2	3	32	0	0	310
Almanya	43	5	0	8	3	0	59
Yunanistan	2	0	20	0	0	0	22
İtalya	40	2	8	1	5	0	56
Lüksemburg	1	0	0	0	0	0	1
Hollanda	45	1	0	2	1	0	49

¹³⁷ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2019", 2019, Sayfa: 68.

Polonya	0	0	0	0	2	0	2
Slovakya	0	0	0	0	0	1	1
Slovenya	0	0	0	0	1	1	2
İspanya	29	20	3	0	0	0	52
İsveç	7	0	0	0	0	0	7
Romanya	2	0	0	0	0	0	2
Birleşik Krallık	-	-	-	-	273	-	273
Toplam	511	30	34	44	434	3	1056

2018 yılında kayıt edilen terörist şüphelisi tutuklamaları.¹³⁸

2015-2018 yılları arası kayıt edilen terör saldırıları ve tutuklamaların karşılaştırılması.

¹³⁸ Europol, "EU Terrorism Situation and Trend Report 2019", 2019, Sayfa: 69.